

**Міжнародний центр науки і досліджень
(м. Київ)**

**МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

«ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОЇ НАУКИ»

**30-31 грудня 2020 року
(частина I)**

**Київ
МЦНід
2020**

УДК 005
ББК 66.3(0)

Пріоритети сучасної науки (частина I): матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 30-31 грудня 2020 року. – Київ: МЦНІД, 2020. – 60 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритети сучасної науки». Висвітлюються актуальні проблеми розвитку науки на сучасному етапі розвитку. Розглядаються актуальні механізми та інструменти забезпечення перспектив наукових досліджень.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

МЦНІД 2020

ЗМІСТ

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ	5
<i>Лукін С.Ю.</i> МОДЕЛЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДИНАМІЧНОЇ СИСТЕМИ «ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР – ДЕРЖАВА».....	5
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ.....	7
<i>Hrytsiuk V., Syshechuk A.</i> THE BANK ACCEPTANCE AND EMISSION OF THE COMMERCIAL BANKS` PROMISSORY NOTES AS AN IMPORTANT ELEMENT OF THE FOREIGN TRADE OPERATIONS CREDIT FINANCING.....	7
<i>Бабенко В.О., Маценко О.М., Вороненко В.І., Ніколаєв С.І., Казак Д.В.</i> ЕКОНОМІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА З ЄС У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ.....	9
<i>Вавричук О.С., Баран Т.В.</i> ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС ЯК СПЕЦИФІЧНА ЛАНКА ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ.....	11
<i>Гайдай Д.</i> МОТИВАЦІЯ КАДРІВ У МЕНЕДЖМЕНТІ ПЕРСОНАЛОМ	13
<i>Гайдай Д.</i> СІМЕЙНІ КОНФЛІКТИ.....	14
<i>Герасименко О.А.</i> ОБҐРУНТУВАННЯ АНТИКРИЗОВОЇ ПРОГРАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	15
<i>Карпанасюк О.С.</i> ЕВОЛЮЦІЯ І СУЧАСНИЙ СТАН ГРОШОВОГО ОБІГУ В СВІТІ.....	17
<i>Козак О.В.</i> ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДИНАМІКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ У СВІТІ.....	20
<i>Котирло О.О.</i> ОСНОВНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗМІН В ОРГАНІЗАЦІЇ.....	21
<i>Кудрич Ю.С.</i> АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ.....	23
<i>Кудь А.А.</i> ПЕРЕДБАЧУВАНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	25
<i>Наумова М.А., Гончарук Н.С.</i> ІМІТАЦІЙНА МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ БЕЗРОБІТНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	26
<i>Наумова М.А., Кудрич Ю.С.</i> ТАКСОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЗА РЕГІОНАМИ.....	28
<i>Сорокун Ю.С.</i> УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ «ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА».....	31
<i>Тоня К.П.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВ ВЛАСНОСТІ	32
<i>Шаповал М.Г.</i> АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ	34
МЕДИЧНІ НАУКИ.....	35
<i>Байгушева М.В.</i> ПРОФІЛАКТИКА МЕЛАНОМИ ШКІРИ – СТРАТЕГІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	35

<i>Зуйко М.В.</i> РІВЕНЬ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ЗАДОВОЛЕННЯ ЖИТТЯМ ЛЮДЕЙ СТАРШИХ ВІКОВИХ ГРУП.....	37
<i>Лежненко Н.В., Пастушенко І.Ю.</i> РІВЕНЬ ДЕПРЕСІЇ ТА ТРИВОГИ У ГЕРІАТРИЧНИХ ПАЦІЄНТІВ.....	38
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ.....	40
<i>Валкова Л.М.</i> ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР І СИМУЛЯЦІЙ У НАВЧАННІ.....	40
<i>Войцеховська Л.В.</i> ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В РЕЖИМІ ПРАЦІ ТА ВІДПОЧИНКУ СТУДЕНТІВ.....	41
<i>Онiпко З.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	42
<i>Сахарова О.М.</i> СТАН ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	44
<i>Федорова І.О., Єщенко Г.Л.</i> СУЧАСНЕ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ» В ДНМУ.....	46
ПОЛІТИЧНІ НАУКИ.....	47
<i>Бугар А.А.</i> ІМІДЖ КРАЇНИ ТА КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ: ШЛЯХИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНИ В СВІТІ.....	47
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ.....	48
<i>Zhivaev A. V.</i> TENDENCY TO LEADERSHIP ON BASIS OF SOCIONICS.....	48
<i>Білоус Р.М.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАТРИМКИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДЛІТКІВ.....	50
СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ	52
<i>Колесніченко Н.О.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ПОДРУЖНИМИ ВІДНОСИНАМИ.....	52
<i>Морозова Н.С.</i> БЛОГІНГ ЯК ВИД КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	54
<i>Петрова К.О.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ІЗ ДІТЬМИ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	55
<i>Поліщук В.Д.</i> СОЦІАЛЬНІ НЕРІВНОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ: НОВІ ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	56
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ.....	57
<i>Бурда І.О.</i> ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ТА ЙОГО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ФІЗИЧНИМ ЗДОРОВ'ЯМ ЛЮДИНИ.....	57
<i>Кащенко В.М.</i> ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	59

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Дукін С.Ю.,

кандидат економічних наук, доцент,

директор закладу післядипломної освіти

«Регіональний центр підвищення кваліфікації Київської області»

МОДЕЛЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДИНАМІЧНОЇ СИСТЕМИ «ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР – ДЕРЖАВА»

Моделювання процесів, що відбуваються в динамічних соціально-економічних системах, актуалізують питання, пов'язані із сутністю та властивостями таких систем, а також методами оцінювання та моделями розвитку. Динамічна система, що перебуває під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів та змінює свій стан у часі, розглядається як «сукупність взаємодіючих компонентів, у яких процеси, що відбуваються, визначаються початковими станами цих компонентів, взаємозв'язками між ними й доданими до системи впливами» [2, с. 147]. Відповідно, сучасні динамічні системи характеризуються певним станом та напрямками руху, а також зростанням кількості біфуркацій [3, с. 86].

Водночас, зміни в адміністративно-територіальному устрою країни, посилення процесів децентралізації з відповідним перерозподілом повноважень між рівнями державного управління, зміни національних, регіональних та галузевих пріоритетів розвитку здійснюють значний вплив на формування та використання потенціалу публічних просторів, а також на стан динамічної системи «публічний простір – держава».

Двома основними елементами динамічної системи є публічний простір та держава, яка одночасно виступає як сукупність готових до взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування, а також як суспільство, що отримує ефекти від функціонування публічних просторів. Властивостями динамічної системи «публічний простір – держава» є ємкостність, відкритість, нелінійність, неперервність функціонування, здібність до саморозвитку, складність, цілеспрямованість, адаптивність, лабільність.

Неперервність функціонування системи «публічний простір – держава» відображає здатність системи до існування за умов проходження певних соціально-економічних та інших процесів в суспільстві, які не можуть бути зупинені чи перервані, інакше система перестане функціонувати. Водночас, функціонування системи тісно пов'язане з неперервними змінами, накопичення яких приводить до подальшого розвитку системи [1, с. 9]. Тому орієнтація на довготривалий розвиток динамічної системи дозволяє побудувати ефективні механізми взаємодії та співпраці елементів системи.

Ефективність та стійкість динамічної системи «публічний простір – держава» залежить від наявності механізмів адаптації: пасивної адаптації (внутрішні можливості саморегулювання системи), активної адаптації (зовнішні механізми адаптивного управління системою) [1, с. 10-11]. Здатність до адаптації проявляється у гнучкості «процесу ухвалення рішень відповідно до конкретних умов» [5, с. 28], розумінні необхідності пристосування «до змін політичної ситуації, приведення її функціональності у відповідність основним пріоритетам державної політики, які відображаються у політичних рішеннях, підвищення ефективності взаємодії державного управління з політичним керівництвом країни, уникнення або зменшення конфліктогенності між ними тощо» [5, с. 125], спроможності до визнати важливість змін у суспільній свідомості, а також комунікативних та поведінкових технологій оцінки значачих змін [5, с. 157]. Також адаптацію розглядають «як комплекс прийомів, які дають змогу системі прилаштуватись до нових умов розвитку» [6, с. 8]. Отже, адаптація відображає процес взаємоприлаштування в межах та за межами динамічної системи.

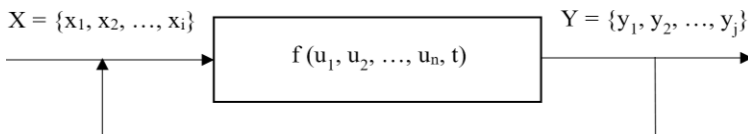


Рис. 1 Загальна структура моделі динамічної системи «публічний простір – держава»

Джерело: розроблено автором

Моделлю прийнято вважати «представлення об'єкта, системи чи поняття в деякій абстрактній формі, що є зручною для наукового дослідження» [4, с. 10]. Водночас, динамічна система є об'єктом чи

процесом, на стан якої здійснює вплив сукупність певної кількості параметрів. Відповідно, для моделювання динамічної системи «публічний простір – держава» слід визначити параметри u_1, u_2, \dots, u_n , що відповідають певному моменту часу $t = t_0$ та впливають на множину вхідних змінних (X) та вихідних змінних (Y) моделі (рис 1).

Множина вхідних змінних динамічної системи «публічний простір – держава» може складатись в залежності від цілі моделювання з таких змінних:

- потенційна кількість органів державної влади та місцевого самоврядування, готових ініціювати співпрацю з метою формування та використання публічних просторів;
- потенційна кількість державних службовців, здатних залучитись до процесів формування та використання публічних просторів;
- потенційна кількість партнерів з різних секторів: сектор загального державного управління, нефінансові корпорації, фінансові корпорації, сектор домашніх господарств, сектор некомерційних організацій;
- орієнтовна кількість цільових груп та відвідувачів публічних просторів;
- обсяг інвестицій, необхідний для формування та використання публічних просторів.

Множина вихідних змінних динамічної системи «публічний простір – держава» може складатись в залежності від цілі моделювання з таких змінних:

- кількість та характеристики створених публічних просторів;
- інтенсивність використання публічних просторів;
- кількість проведених в межах публічного простору заходів;
- кількість організаторів, партнерів, учасників, волонтерів;
- обсяг капітальних та поточних витрат на формування та функціонування публічного простору.

У якості параметрів динамічної системи «публічний простір – держава» в залежності від цілі моделювання можуть розглядатись:

- рівень активності та залученості громади міста;
- рівень прозорості влади;
- рівень соціального відторгнення в місті;
- рівень соціальної відповідальності в суспільстві (як окремих громадян, так і представників бізнесу і влади);
- потенціал міста (природно-кліматичний, фінансово-економічний, людський, туристичний тощо);
- рівень та якість життя населення.

Моделювання ефективної динамічної системи «публічний простір – держава» можна розподілити на три основні блоки:

- 1) теоретико-методологічний блок відповідає за розробку основ концепції та моделювання взаємодії в межах динамічної системи «публічний простір – держава»: аналіз напрямів взаємодії, обґрунтування критеріїв та параметрів для оцінки ефективності взаємодії, розробка системи обмежень та ризиків;
- 2) емпіричний блок відповідає за збір фактичних даних, отриманих шляхом проведення експериментів і спостережень, а також систематизацію аналітичної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень;
- 3) управлінський блок: обґрунтування моделей розвитку динамічної системи в залежності від етапу її життєвого циклу, розробка механізмів адаптації динамічних процесів функціонування публічного простору в рамках системи «публічний простір – держава», прогнозування наслідків взаємодії.

Список використаних джерел

1. Кадієвський В. А. Стійкість динамічних систем з неперервним часом / В.А. Кадієвський, Л.П. Перхун, С.М. Братушка, О.О. Сияньська // Суми: Видавництво: ПП Вінниченко М.Д., ФОП Литовченко С.Б., 2014. 120 с.
2. Ревенко Д. С. Дослідження динамічної стійкості економічного зростання України (детермінований підхід) / Д.С. Ревенко // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. 2014. Випуск 2 (17). С. 146-155.
3. Черняк О.І. Теорія хаосу в економіці / О.І. Черняк, П.В. Захарченко, Т.С. Клебанова // Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2014. 244 с.
4. Стеценко І.В. Моделювання систем. Черкаси: ЧДТУ, 2010. 399 с.
5. Бакуменко В.Д. Механізми імплементації політичних рішень в державному управлінні / В.Д. Бакуменко, О.М. Руденко, В.В. Туча [Монографія]. К.: АМУ, 2015. 184с.
6. Войтович Р. Адаптація системи державного управління до процесів глобальної інтеграції / Р. Войтович // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. № 4. С. 5-17.
7. Пространство города для человека: Исследование уровня и динамики градостроительного развития крупнейших мегаполисов мира. РwC: 2018. 218 с. <https://www.pwc.ru/tu/publications/city-space/smart-cit-full.pdf>.

*Hrytsiuk V.,
student of the master's program of specialty "International Economic Relations" of the Department
of International Economic Relations and Project Management of Lesya Ukrainka Volyn European
National University,
Syshchuk A.,
PhD in Economic Science, Associate Professor of the Department of International Economic
Relations and Project Management of Lesia Ukrainka Volyn National University*

THE BANK ACCEPTANCE AND EMISSION OF THE COMMERCIAL BANKS' PROMISSORY NOTES AS AN IMPORTANT ELEMENT OF THE FOREIGN TRADE OPERATIONS CREDIT FINANCING

Formulation of the problem. In international trade, where the availability of a payment guarantee is particularly high, the acceptance operations of commercial banks have become widespread. They consist in the fact that the bank guarantees payment for its client's delivered products (performed works) by accepting a bill of exchange instead. As a result, there are so-called bank acceptances - accepted bills that are able to circulate in the money market. That is why it is extremely important to analyze the current situation in the bank acceptance and promissory notes emission.

The aim of the study. Bank acceptance and promissory notes emission play an important role in the foreign trade operations credit financing. The purpose of this study is analyze the way bank acceptance and promissory notes emission operate and determinate mainlines for their development.

The main research material. To reduce the risk of acceptance transactions, banks prefer to accept bills of exchange, try to comply with the terms of repayment of the bill to the terms of the contract, to control the flow of goods and cash.

As a result, there are so-called bank acceptances - accepted bills that are able to circulate in the money market. Due to their high liquidity and reliability, bank acceptances act as an international means of payment, because due to the double guarantee of payment and - the importer who provides funds to pay the bill, and the bank that guarantees and makes direct payment - they are willing to accept payments. ; in addition, it is easy to refinance under bank acceptance, because there is a demand for these instruments in the money market.

The market of bank acceptances is especially developed in the USA and Great Britain, where bank acceptance operations have become the most widespread. Accepts of well-known banks for a period of 30 to 180 days are circulating in the American market, some of which are acceptable for re-accounting in the US Federal Reserve System.

Unlike an accounting loan provided to a promissory note holder, an acceptance credit is issued to the issuer (the debtor of the promissory note). The bank's client (importer) enters into a foreign trade agreement with a foreign counterparty (exporter) for the purchase of products, and the condition of which is the payment of the contract by bank acceptance. The importer (himself or through an intermediary) agrees with the bank on the possibility of the latter to accept the draft and awaits delivery.

The exporter ships the product, writes the draft to the importer's bank and transfers it together with the commercial documents (directly or through another bank) to the bank, which has agreed to accept the draft. The importer's bank accepts the bill and returns it to the exporter (or his bank). The exporter can wait for the payment deadline and receive payment on the bill or convert the accepted bill on the money market.

More common is the implementation of bank acceptance. Prior to the term of payment of the promissory note, the importer provides the appropriate amount of payment to his bank and upon presentation; the owner of the bank acceptance pays for it, while receiving the commodity documents. In order for the exporter to be sure that the importer's bank accepts the draft, the contract usually provides for the importer to open an irrevocable letter of credit in favor of the supplier.

A common form of acceptance operation of commercial banks is an acceptance-reimbursement loan. It is used in international transactions, especially when the currency of payment under the contract does not coincide with the currencies of the countries - parties to the agreement. Unlike the previous example, when the accepting bank carried out uncovered promissory note tracing (coverage was received by the bank on the eve of the payment term), the acceptance-reimbursement loan is a type of covered loan. It is accompanied by the opening of an irrevocable letter of credit and secured by commodity documents.

A number of domestic commercial banks, carrying out activities in the field of promissory note circulation, play the role of issuers of promissory notes.

The most common are promissory notes of commercial banks, although a bank promissory note can be issued in the form of a bill of exchange. The rules for filling in the details of promissory notes of commercial banks and their number are similar to the promissory notes of non-financial companies.

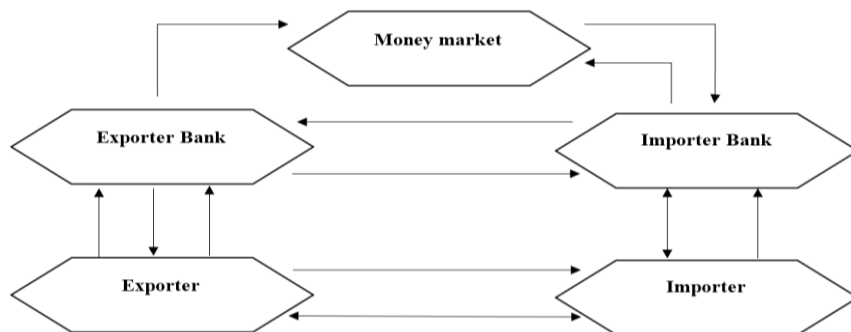


Fig.1. The procedure for accepting loans.

As bank bills can be issued not only in one-time copies, but also in series, the series and number of the bill are indicated on their front side.

Bank promissory notes issued on a certain date are most often used, although banks may also issue promissory notes within a certain period from the date of issue, as well as for a certain period from the date of submission. According to the method of specifying the term of payment in the bill, the method of determining the interest rate is determined.

When filling out a promissory note for a term or for a certain period from the moment of issue, the face value of the promissory note shall be indicated, and it shall be sold at a discount. When a promissory note is issued by the deadline for submission or for a certain period from the submission, it determines the interest rate at which income will be accrued, and the promissory note itself is sold at face value.

A bank bill can be used to raise resources. The client contributes money to the bank in exchange for a promissory note issued in his name and signed by the bank. Unlike a classic promissory note, which arises as a result of a credit relationship, a promissory note issued by a bank has a deposit character, as it certifies the bank's obligation to return the funds deposited by the client.

As a rule, loans with the use of own promissory notes are provided by banks to customers for the purpose of settlements. To obtain such a loan, a potential borrower provides the bank with a standard package of documents. Relevant divisions of the bank analyze the financial condition of the borrower, after which a decision is made on the possibility of providing a loan, the method of securing it. At the same time, the bank's employees must check the availability in the agreements under which lending is carried out, the consent of the parties to the settlement of bank bills, as well as the terms of circulation of bills.

After signing the loan agreement and the pledge agreement, promissory notes are issued at face value equivalent to the amount of the loan. Promissory notes define the unconditional obligation of the issuing bank to pay a certain amount to the billholder or by his order to another person. The register of promissory notes is an integral part of the loan agreement. The Borrower undertakes to pay the bank the cost of promissory note services, including the payment of state duty.

REFERENCES

1. Auboin, M. and M. Meier-Ewert (2008), Improving the availability of trade finance during financial crises, World Trade Organization, https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/dis02_e.pdf.
2. Berne Union (2020), Export credit insurance industry response to COVID-19, <https://www.berneunion.org/DataReports>.
3. Chaffour, J. and T. Farole (2009), Trade finance in crisis: Market adjustment or market failure?, World Bank, <http://documents.worldbank.org/curated/en/673931468336294560/Trade-finance-in-crisis-market-adjustment-or-market-failure>.
4. ICC (2020), Trade financing and Covid-19: Priming the market to drive a rapid economic recovery, <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2020/05/icc-trade-financing-covid19.pdf>.
5. IMF (2003), Trade finance in financial crises: Assessment of key issues, <https://www.imf.org/external/np/pdr/cr/2003/eng/120903.htm>.
6. WTO (2009), Trade finance, https://www.wto.org/english/thewto_e/coher_e/tr_finance_e.htm.

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА З ЄС У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ

Розвиток інноваційних технологій, якому присвячено чимало наукових праць [1-10], на сьогоднішній день є пріоритетом для України, оскільки перехід від аграрного до індустріального суспільства протягом останніх років був і залишається головною задачею для українського суспільства. Допомогти у цьому може процес євроінтеграції та поліпшення еколого-економіко-соціальних відносин з Європейським Союзом, а також обмін ресурсами (людськими, природними) і досвідом. Практичним відображенням таких стосунків може бути застосування блокчейн-технологій на різних етапах розвитку економіки.

Блокчейн – це розподілена структура даних, в якій обмін даними відбувається в одноранговій мережі (принцип рівності прав). Важливими елементами мережі є вузли, що перевіряють та передають оброблені дані згідно певно визначеного протоколу повз центрального серверу. Блокчейн-платформи можуть бути як децентралізовані, що надають усім користувачам рівні права, або централізованими, що надають конкретним користувачам особливі права [11].

Європейська практика використання блокчейн-технологій, яка може бути перейнята українськими підприємствами у таких основних сферах:

1. Логістика. За допомогою використання блокчейну, IT-технологій та автопілотних вантажівок можна створити децентралізований ланцюг поставок, як всередині країни, так і у міжнародних перевезеннях, у т.ч. з ЄС, що суттєво зменшує витрати на транспортування, диспетчерування та обслуговування процесів постачання на різних етапах. Ступінь взаємодії окремо взятих елементів – блокчейн-технологій, сестейнового розвитку та управління ланцюгами поставок – визначає роль блокчейну в майбутньому Sustainable Supply Chain Management (SSCM) [12].

2. Фінанси. Хмарне зберігання даних, наявність смартфона або комп'ютера майже у кожному домогосподарстві та окремо взятого громадянина робить поняття фізичного банку застарілим. Тому у Європі активно відбувається процес блокчейнізації банків, що має на меті скорочення часу, витраченого на паперову роботу стосовно схвалення кредитів, отримання рахунків та ін. Так, наприклад, компанія we.trade займається розробкою блокчейн-систем для європейських банків (загалом 16 банків вже скористалися послугами даної фірми та активно використовують блокчейн-платформи у своїй роботі). За даними we.trade, перехід від звичайної системи управління до блокчейну скорочує час отримання кредиту клієнтом з 7 днів до 1 години [13].

3. Виробництво і доставка продуктів. При роботі з продуктами, які швидко псуються, важливим моментом є скорочення часу на логістику, контроль за якістю на всіх етапах, що, зазвичай, залежить від людського фактору. За допомогою запровадження блокчейн-технологій можна повністю автоматизувати систему обігу продовольства та значно скоротити ризики псування продуктів.

Однак, не лише досвід Європейського Союзу у використанні блокчейн-технологій може бути корисним для України в односторонньому порядку. Принцип співпраці має на меті двосторонній обмін інформацією, ресурсами від однієї сторони іншій і навпаки. Компанії з України також мають досвід з блокчейн-технологіями, а саме:

- блокчейнізація підприємств хоч і є перспективною, проте не головною можливістю використання даної технології. Наразі, найбільшим полем, де використовують блокчейн-технології є майнінг криптовалют.

- майнінг – це процес створення блоків транзакцій, які стають структурними ланками ланцюга – blockchain, що з англійської перекладається як ланцюг блоків [14]. Процес створення блоку у публічній децентралізованій мережі вимагає застосування великих ресурсів електроенергії, потужної техніки та спеціалістів, що будуть слідкувати за правильністю роботи – майнерів. Якщо порівнювати витрати на майнінг в Європі та в Україні, то бачимо, що в нашій державі цей напрям більш перспективний, оскільки:

Обсяги споживання електроенергії за умови використання однакової техніки будуть однакові, як в ЄС, так і в Україні, проте ціна за електроенергію в Україні значно нижче. За даними Євростату за 2019 рік в Україні ціна склала 0,08 євро за 1 кВт*год, для порівняння у Німеччині – 0,2 євро за ту ж одиницю [15].

Майнери, тобто ті, хто слідкують за безперервною та безперебійною роботою майнінгових ферм – системою, що складається з потужних обчислювальних пристроїв – потрібні за будь-яких умов. Однак оплата таких спеціалістів буде відрізнятися в залежності від рівня зарплат в країні. В Україні зарплати

менше, ніж в ЄС. Наприклад, мінімальна зарплата у 2020 році в Україні становила 141,44 євро на місяць, а у Німеччині – 1223,42 євро [15-17].

Завдяки тому, що в Україні активно розвивається сфера інноваційних технологій, більш прогресивні країни ЄС можуть на вигідних для себе умовах співпрацювати з українськими компаніями, інвестуючи значні кошти в українську економіку.

Література:

1. Позитивні ефекти проривних технологій / Л. Г. Мельник та ін. Проривні технології в економіці і бізнесі (досвід ЄС та практика України у світлі III, IV і V промислових революцій) : навчальний посібник ; за ред. Л. Г. Мельника та Б. Л. Ковалюва. Суми : Сумський державний університет, 2020. С. 18–23.
2. Melnyk, L., Derykolenko, O., Kubatko, O. & Matsenko, O. (2019, June). Business Models of Reproduction Cycles for Digital Economy. Workshop Proceedings of the 15th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and Knowledge Transfer. Volume II. CEUR. Kherson, Ukraine. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74617>
2. Borysenko, O., Kulyk, I., Matsenko, S., Berezhna, O. & Matsenko, O. (2016). Optimal Synthesis of Digital Counters in the Fibonacci Codes with the Minimal Form of Representation. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4/4(82), 4-10. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2016.75596>. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74622>
3. Hens, L., Melnyk, L., Matsenko, O., Chygryn, O. & Gonzales, C. C. (2019). Transport Economics and Sustainable Development in Ukraine. Marketing and Management of Innovations, 3, 272-284. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2019.3-21>. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74621>
4. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Gorobchenko, D. & Matsenko, O. (2017). Innovations in the context of modern economic transformation processes of enterprise, region, country: the EU experience. Marketing and management of innovations, 4, 260-271. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2017.4-23>. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/66326>
5. Інновації на транспорті ЄС у русії Industry 4.0 / Маценко О. М., Гаврилова В. В., Гайтина М. В., Шиян А. С. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2017. № 4. С. 20–27. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80381>
6. Мельник Л. Г., Маценко О. М., Гайтина М. В. Еколого-економічний інструментарій розвитку транспорту при переході до «зеленої» економіки. Механізм регулювання економіки. 2015. № 4. С. 172–181. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/46800>
7. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. Digital economy and digital society. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>
8. Маценко, О. М. Інноваційний досвід підприємств у сфері енергозбереження: енергетика, будівництво, транспорт, агропромисловість / Л. Г. Мельник, О. М. Маценко // Управління енергоспоживанням: промисловість і соціальна сфера : монографія ; під заг. редакцією О. М. Теліженка та М. І. Сотника. – Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1», 2018. – С. 106–140. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/77293>
9. Конкурентні переваги машинобудівних підприємств в умовах цифрової трансформації / Л. Г. Мельник, О. М. Маценко, Ю. М. Завдов'єва // Сучасний менеджмент економічних систем в координатах парадигми сталого розвитку: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 18 вересня 2019 р. – Одеса: ОНПУ, 2019 – С. 43–47. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/75236>
10. Esmailian, B., Sarkis, J., Lewis, K., & Behdad, S. (2020). Blockchain for the future of sustainable supply chain management in Industry 4.0. Resources, Conservation and Recycling, 163
11. Paliwal, V., Chandra, S., & Sharma, S. (2020). Blockchain technology for sustainable supply chain management: A systematic literature review and a classification framework. Sustainability (Switzerland), 12(18), 1–39.
12. we.trade, how it works, 2020 URL: <https://we-trade.com/index>
13. Давидова І.В. Технологія блокчейн: перспективи розвитку в Україні / журнал «Часопис цивілістики», №26, 2017
14. Electricity prices for non-household consumers - bi-annual data (from 2007 onwards), 2019 URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nrg_pc_205&lang=en
15. Picodi. Минимальная зарплата в мире. 13.01.2020 <https://www.picodi.com/ua/mozhna-deshevshie/minimalnaya-zarplata-v-mire>
16. Вороненко В.І. Принципи оцінки еколого-економічного розвитку регіону / В. І. Вороненко // Агросвіт. – 2015. – № 12. – С. 71-76.
17. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // Journal of Environmental Management and Tourism. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419.

ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС ЯК СПЕЦИФІЧНА ЛАНКА ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

Готельно-ресторанний бізнес є однією з важливих складових туристичної інфраструктури, важливим напрямом соціально-економічного розвитку країни, який виступає основним джерелом надходження валютних коштів в економіку, презентує вітчизняний туристичний продукт на світовому ринку, як наслідок, є рушійною силою у процесі глобалізації та інтеграції України до світового економічного простору.

Сучасні реалії вимагають наукових досліджень економічного напрямку з метою розробки та впровадження передових організаційних та управлінських новинок у готельно-ресторанному бізнесі, що призводить до переосмислення теоретичних особливостей існування підприємств галузі.

Це спонукає до наукового пошуку нових способів і методів стратегічного управління, основою якого є стратегія підвищення ефективності діяльності підприємства. Правильно підібрана стратегія є важливим фактором і в цей же час дієвим важелем стратегічного управління, оскільки вона надає ціль та покращує використання потенціалу підприємства у різних напрямках розвитку.

Попри існуючі дослідження, пов'язані з удосконаленням готельно-ресторанного бізнесу, дане питання залишається актуальним і характеризується зростанням зацікавленості науковців у пошуку ефективних методів в контексті наукового обґрунтування їх організації.

Обов'язковою умовою розвитку вітчизняного туризму є забезпечення якості обслуговування туристів, відтак якості готельно-ресторанного сервісу [1]. Сфера готельно-ресторанного обслуговування настільки тісно пов'язана з послугами у сфері туризму, розваг, що під час розгляду питань управління та організації доцільно представляти їх як єдиний туристський готельно-ресторанний комплекс.

Готельні та ресторани підприємства здійснюють свою діяльність у сфері послуг, кінцевий продукт їх діяльності – не готова продукція, а надана послуга. Готельні послуги – це комплекс послуг із забезпечення тимчасового проживання у готелі, включаючи супутні послуги, перелік яких визначається виконавцем [2].

Сфера готельно-ресторанних послуг має ряд специфічних особливостей у порівнянні з матеріальним виробництвом. На відміну від товарів, ці послуги виробляються і використовуються в один час, не потребують зберігання. А це ускладнює регулювання попиту і пропозиції послуг. Готельно-ресторанні послуги відрізняються від продукції, хоч в промисловості росте роль обслуговування, яке може включати ремонт обладнання, обслуговування після продажу та інші послуги, пов'язані з реалізацією товарів. Вважаючи, що в більшості випадках у сфері послуг є частинка продукції, так, як при реалізації продукції є частина послуги. Тісне переплетення продажів товарів і надання послуг ускладнює виокремлення і облік послуг [3, с. 56].

У сучасних умовах в економіці багатьох країн світу сталий розвиток сфери послуг, що включає туризм і готельне господарство, диктує зміни в пріоритетах суспільного розвитку, зростання ролі і частки особистісної складової у формуванні суспільного багатства, загальну глобалізацію бізнесу, необхідність розширення і підтримки міжнародних контактів, зміну системи цінностей і ролі дозвілля.

Сьогодні ринок готельних послуг є потужною системою господарства всього регіону і важливою складовою економіки туризму. У свою чергу, туристична індустрія потенційно – одна з найбільш високодохідних галузей національного господарства країн. І, оскільки туристи – основні споживачі послуг готелів, то для будь-якої країни розвиток туристичної та готельної сфер є практично життєво необхідним.

В Україні в готельну індустрію спрямовуються значні інвестиції на оновлення готельної бази, нове будівництво, впровадження сучасних технологій, форм обслуговування. Водночас аналіз регіонального ринку готельного господарства країни дозволив визначити значну кількість існуючих проблем:

- відсутність ефективної системи управління народногосподарським комплексом України;
- зменшення кількості готельного фонду;
- недостатність реклами та ін. Це детермінує деякий занепад галузі.

Проведене наукове дослідження дало змогу резюмувати значення готельно-ресторанного бізнесу в розвитку економічного потенціалу країни й зумовило конкретизацію таких висновків:

1. Розвиток ринкової економіки призвів до такого складного та різноманітного способу роботи в сфері послуг, як готельно-ресторанного бізнесу. Цей напрям діяльності, як ні одна інша галузь, потребує усвідомлення світового досвіду і пильної уваги до перспектив її використання в державі. З цієї позиції, важливим є визначення ролі та значення цього бізнесу в регіональній економіці сучасності, визначення динаміки його розвитку, співвідношення даного бізнесу в різних країнах з метою додання корисного в національну специфіку.

2. Готельно-ресторанний бізнес – є одним з видів економічної діяльності, що відноситься до малого та середнього бізнесу, котрий на пряму або опосередковано створює нові робочі місця і стає важливим важелем наповнення бюджету різних рівнів. Підприємства готельно-ресторанного бізнесу – заклади достойного рівня сервісу, що надають послуги з коротким терміном проживання й надання харчування, а також інші додаткові послуги, які пропонуються залежно від типу зірковості.

Для створення дієвої роботи підприємств готельно-ресторанного господарства з'являється потреба наукового пояснення стратегій їх розвитку, які пересікаються із головним світовим досвідом та практикою вітчизняних лідируючих підприємств. Наукова тенденція створення стратегії розвитку готельно-ресторанних підприємств має опиратися на комплексному, системному підході до вирішення проблем взаємозгодження і збалансування їх розвитку з зовнішнім та внутрішнім середовищем [2, с. 68].

Негативні фактори, які супроводжують національну економіку, змушують систему управління підприємств готельно-ресторанного бізнесу створювати умови для пошуку ефективних управлінських рішень з покращення якості послуг, що надаються, для підвищення рівня комфорту тощо. Для цього менеджменту суб'єкта господарювання слід враховувати наступне: висока культура і якість обслуговування забезпечує конкурентні переваги на ринку, що позитивно відзначається на результатах фінансово-господарської діяльності.

У сучасних умовах вітчизняної економіки, коли система управління обмежена у використанні фінансових ресурсів, слід оперативно реагувати на мінливість та невизначеність в економічному середовищі, тому важливим є використання світового досвіду в ефективному управлінні суб'єктом господарювання. Суспільно-політичні проблеми і деформованість економіки України вимагають власного наукового вирішення сучасних проблемних аспектів, які повинні забезпечуватися у межах сформованої стратегії діяльності (розвитку) підприємства, враховуючи закономірності розвитку ринкової економіки, галузі, регіону, вплив зовнішнього та внутрішнього середовища, а також вимог системи управління топ-менеджменту. Умови ведення бізнесу в готельно-ресторанній галузі характеризуються збільшенням конкуренції, відповідно, ринок пропозиції послуг з розміщення та організації харчування збільшується, тому обумовлюється потреба у доцільності розробки стратегій розвитку як на короткостроковий термін, так і на довгострокову перспективу з метою пошуку резервів для підвищення обсягів діяльності та пошуку вигідних споживачів. Проте слід відзначити, що залишки командно-адміністративної системи економічних відносин, сталі переконання і психологія поведінки керівної ланки суб'єктів підприємництва не сприяють запровадженню важливих елементів ефективного управління, як оперативного, так і стратегічного [4, с. 36].

Отже, напрями подальшого розвитку підприємств готельно-ресторанного бізнесу повинні визначатися через фактори можливості їх пристосування до правил зовнішнього середовища. Тому головним змістом формування стратегії розвитку готельно-ресторанних підприємств є знання правильних напрямів господарської діяльності на основі постійного моніторингу підприємницького середовища, органічного оволодіння стратегічним мисленням та методами управління, розрахованими на перспективу.

Література:

1. Баранович А. М. Теоретико-методичні засади формування стратегій розвитку підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 8. Ч. 2. С. 77-81.
2. Агафонова Л. Г., Агафонова О. С. Туризм, готельний та ресторанный бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання. Київ : Знання України, 2002. 243 с.
3. Качала Т. М., Петровська І. О. Значення готельно-ресторанного бізнесу в господарчій системі регіону. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. № 5. С. 54–58.
4. Домбик О. М. Облік і внутрішній контроль в управлінні діяльністю підприємств готельно-ресторанного бізнесу : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 Львів, 2016. 293 с.

МОТИВАЦІЯ КАДРІВ У МЕНЕДЖМЕНТІ ПЕРСОНАЛОМ

У сучасному менеджменті туристичних підприємств все більшого значення набувають мотиваційні аспекти. Мотивація персоналу є основним засобом забезпечення оптимального використання їх ресурсів, мобілізації наявного кадрового потенціалу. Основна мета процесу мотивації ґрунтується на отриманні максимальної віддачі від використання наявних трудових ресурсів, що дозволяє підвищити загальну результативність і прибутковість діяльності туристичних підприємств зокрема.

У розвинутих країнах світу основна роль у процесі виробництва приділяється людині, вивченню впливу факторів, які спонукають її до високопродуктивної праці. В Україні підхід з позиції унікальності та важливості врахування людського потенціалу у будь-якій сфері виробництва використовується не в повній мірі, особливо в нинішніх кризових умовах. Глобалізаційні процеси, що охоплюють більшість країн світу, в тому числі й Україну, зорієнтовують на нові умови й чинники розвитку, що відображаються в принципах менеджменту, у яких наголошується на всезростаючій ролі людини, її професіоналізмі, особистих якостях, а також усієї системи.

Організація не може існувати без головного ресурсу – людей, які мають власні цілі та потреби. Кожна людина має свій унікальний трудовий потенціал, який і становить предмет інтересу сучасних керівників. Але на сучасних підприємствах України здебільшого складається ситуація, за якої через різні причини працівник не хоче або не має можливості максимально використовувати свої знання, реалізовувати здібності, вміння, навички. Варто зазначити, що головною умовою задоволення потреб і досягнення цілей, в тому числі організаційних, є бажання персоналу працювати з повною віддачею і мати для цього належні умови.

Якщо перша умова залежить від самого працівника і характеризує його мотиваційний потенціал, то друга – від здатності керівника управляти даним мотиваційним потенціалом. Мотиваційний потенціал слід розуміти як частину трудового потенціалу, яка характеризує готовність працівника до максимальної трудової віддачі. Управління мотиваційним потенціалом – це складний процес, який можна розглядати як сукупність управлінських процедур, спрямованих на створення умов і сприятливого середовища для реалізації та розвитку працівником свого трудового потенціалу з метою досягнення певних цілей.

В українських компаніях заохочення персоналу якимось оригінальним способом поряд із загальноприйнятими методами мотивації також стає звичайною практикою. Основною причиною впровадження роботодавцями нестандартних програм мотивації є жорстка боротьба за кваліфікованих фахівців, адже утримати персонал українських компаній тільки грошми і бонусами вже практично неможливо: варто конкурентові запропонувати заробітну плату ненабагато більшу, і працівник піде. При проведенні досліджень щодо розробки програми мотивації виявилось, що основний мотив працівника – професійне зростання, на другому місці сприятлива атмосфера в колективі й лише на третьому матеріальний чинник.

В основі всіх сучасних концепцій мотивації персоналу лежать 4 базові теорії, засновані на потребах людини:

1) Теорія Герцберга

У цій теорії вважається, що ефективність і результативність підприємства залежить від зовнішніх і внутрішніх умов. Відповідно до них необхідно забезпечувати працівників комфортними умовами праці (це те, що зовні) і стимулювати почуття задоволення від роботи (внутрішній аспект).

2) Теорія Тейлора

Основоположник цієї теорії вважає, що мотивація співробітника безпосередньо залежить від того, наскільки робота задовольняє його фізіологічні потреби і інстинкти. Відповідно до цього система мотивації повинна будуватися на ряді управлінських методів, серед яких найбільш важливі: установка чітких правил для виконання посадових обов'язків, оплата праці пропорційна кількості робочих годин або результативності, присутній мінімальний ступінь тиску на співробітників. Тобто, колеги повинні відчувати певну конкуренцію в роботі і навіть азарт.

3) Теорія Макклелланда

Творець цієї теорії бачить все так: людина керується трьома базовими бажаннями: влада, приналежність до певної VIP-групи людей, успішність. Відповідно до цього можна весь колектив розділити на 3 умовні групи, для яких і підбираються окремі методи стимулювання.

4) Теорія Маслоу

Мабуть, найпопулярніша в соціологічному просторі теорія потреб людини. Маслоу бачив індивіда, як істота з потребами у вигляді піраміди. На першому місці у нас фізіологічні потреби (їжа, вода, дах над головою і так далі), на другому — потреба в безпеці, на третьому — любов (якщо говорити про роботу, то повага з боку колег), на четвертому — визнання (з боку колег і суспільства), і на п'ятому — самовдосконалення як людини і професіонала. Відповідно до цього і будується схема мотивації співробітників.

Система мотивації праці на підприємстві відіграє одну з провідних ролей з усіх внутрішніх факторів що впливають на розвиток підприємства, організації. Саме вірне стимулювання робітників і вдале мотивування до виробничої діяльності дає внутрішній поштовх для більш ефективного виробництва і з рештою більш ефективного функціонування підприємства. Від невдалої системи стимулювання може постраждати не тільки підприємство, а як відомо з історії ціла економічна система, через елементарне непорозуміння між інтересами виробничого сектору і простого робітника.

Системи матеріального стимулювання повинні бути прості і зрозумілі кожному працівнику, бути гнучкими, що дають можливість відразу ж заохочувати кожен позитивний результат роботи. Розміри заохочення повинні бути економічно і психологічно обґрунтовані (більше і рідше; частіше, але менше). Заохочення персоналу важливо організувати за такими показниками, що сприймаються кожним як правильні.

Системи заохочення повинні формувати в працівників відчуття справедливості матеріальних винагород і сприяти підвищенню зацікавленості працівників у поліпшенні не тільки індивідуальної роботи, але і роботи в «ділових стосунках» з іншими співробітниками. Працівники повинні бачити чіткий взаємозв'язок між результатами.

Список використаної літератури:

- 1) Кадровий менеджмент та мотивація працівників туристичних підприємств.
URL:http://www.agrosvit.info/pdf/11_2016/3.pdf.
- 2) Юр'єва Г.В. Розвиток стратегії управління трудовими ресурсами підприємств туристичної галузі / Г.В. Юр'єва // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — Хмельницький: ХНЕУ, 2017. № 6. Т. 1. С. 217-220.
- 3) Мотивація персоналу як інструмент управління якістю праці.
URL:<https://blog.agrokebety.com/motyvaty-siya-personalu-yak-instrument-upravlinnya-yakisty-ya-pratsi>.
- 4) Мотивація персоналу: сутність, подолання кризи.
URL:<https://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/13828/>.

***Гайдай Данило,**
студента 2 курсу економічного фак-ту
Запорізького національного університету,
науковий керівник: - к.е.н., доцент **Бехтер Л.А.***

СИМЕЙНІ КОНФЛІКТИ

Тема конфлікту надзвичайно животрепетна для сучасного суспільства. Вони дійсно пронизані всі сфери життєдіяльності людини. Конфлікти різного роду і походження відзначаються в межах окремих держав, на рівні регіонів, в межах окремих населених пунктів, а також на міжнародному рівні. Вони мають досить широкую варіативність власного підґрунтя, що приймає політичне, міжнародне, економічне або будь-яке інше забарвлення.

В основі відносин у сім'ї – це почуття любові як найвищий рівень емоційно-позитивного ставлення людини до людини. Відносини, побудовані на основі почуття любові, характеризує висока вибірковість, поглиблена зануреність їх суб'єктів, контакт між ними на всіх рівнях (психофізіологічному, психологічному, фізичному). Сім'я постійно перебуває в процесі розвитку, в результаті цього виникають непередбачені ситуації, а членам сім'ї доводиться реагувати на всі зміни. На їхню поведінку в різних ситуаціях впливають темперамент і характер особи. Не дивно, що в кожній сім'ї між її членами з неминучістю виникають різного роду зіткнення. У житті кожної сім'ї, яка існує тривалий час, є етапи, коли відбуваються важливі зміни, здатні викликати конфліктні ситуації. Назвемо основні з них.

Як можемо надавати собі раду з конфліктами?

- 1) *Не сваріться за незначні речі;*
- 2) *Порахуйте до 10;*
- 3) *Визначіть свій особистий простір;*
- 4) Не переходьте на особистості;
- 5) Не допускайте в сімейний конфлікт третіх осіб;
- 6) Вмійте визнати свою провину.

І ще один дуже суттєвий момент: не бійтеся, не соромтеся визнати себе неправим, вибачитися, зробити перший крок до примирення. Це зовсім не принизить, навпаки, піднесе вас в очах інших. Втім, інколи значно важче буває саме пробачити. Є люди, які просто не вміють прощати, і тоді життя стає нестерпним, в першу чергу, для них самих.

Сімейне життя, стверджують мудрі люди, вимагає постійної праці, терпіння, постійного пошуку компромісу. Так само, як і вміння прощати, лишати в минулому всі сварки, помилки, конфлікти. Але всім цим речам ми вчимося, мабуть, усе подружнє життя. Аж до самого золотого весілля. Попередження сімейних конфліктів залежить від усіх членів сім'ї і насамперед від самих чоловіка і дружини. При цьому слід мати на увазі, що деякі дрібні сімейні сварки можуть мати позитивну спрямованість, допомагаючи прийти до згоди зі спірних питань і запобігти більш глибокому конфлікту. Але, у більшості випадків, сімейні конфлікти допускати не варто.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що виникнення сімейних конфліктів пов'язане із прагненням людей задовольняти ті або інші потреби або створити умови для їхнього задоволення без врахування інтересів іншої сторони конфлікту або члена сім'ї.

Справжні причини конфлікту складно виявити через різні психологічні моменти. По-перше, у будь-якому конфлікті раціональний початок, як правило, прихований за емоціями. По-друге, справжні причини конфлікту можуть бути надійно приховані та психологічно захищені в підсвідомості й проявлятися на поверхні тільки у вигляді прийнятних для Я-концепції мотивів. По-третє, причини конфліктів можуть бути невлловимими через так званий закон кругової каузальності (причинності) сімейних стосунків, який проявляється й у подружніх конфліктах.

Список використаної літератури:

1. Інна Набока. Сімейні конфлікти: чи можливо їх уникнути [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda>
2. Ігор Леньо. Інститут родини і подружнього життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rodynaugcc.if.ua/statti>
3. Сімейні конфлікти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pidru4niki.com>
4. Пірен М. І. Конфліктологія: підручник. – К.: МАУП, 2007 – стор. 99 – 100.
5. Кругла Т. О. СІМЕЙНИЙ КОНФЛІКТ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, ПОПЕРЕДЖЕННЯ, РЕГУЛЮВАННЯ: стаття, 2017 – стор. 71-73.

Герасименко О.А.,
студент факультету менеджменту і маркетингу
Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

ОБҐРУНТУВАННЯ АНТИКРИЗОВОЇ ПРОГРАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток кризових явищ, з одного боку, і зацікавленість держави в максимальному збереженні підприємств, з іншого, обумовили виникнення і поширення нового для України, специфічного за своїми цілями та функціями виду управління – антикризового. Але на сьогодні поняття антикризового управління досить розпливчате та багатозначне. В одних випадках під ним розуміють управління підприємством в умовах загальної кризи економіки, в інших – управління підприємством, що потрапило в кризову ситуацію в результаті незадовільного менеджменту, у третьому випадку – управління підприємством на порозі банкрутства, у четвертому – у період банкрутства.

Теоретико-методологічною базою дослідження слугували наукові праці та економічні дослідження таких вітчизняних та зарубіжних авторів: Беляєв С.Г., Кошкіна В.І., Василенко В.О., Градов А.П., Грязнова А.Г., Крижановський В.Г., Короткова Е.М., Крюменакер А.Н., Лігоненко Л.О., Маринюк А.М., Ситник Л.С. та інших.

Динамічний розвиток ринку товарів та послуг, постійні інновації в зовнішньому середовищі обумовлюють необхідність пошуку нових інструментів і методів удосконалення антикризової діяльності підприємства, а отже, потребують здійснення подальших досліджень у даному напрямі.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування антикризової програми підприємства, створення універсальної карти проблем.

Особливу увагу при антикризовому управлінні слід приділяти вибору напрямків та стратегії підприємства по виходу з кризи. Адже, виходячи з суті антикризового управління видно, що саме вибір адекватного заходу подолання кризового стану гарантує відновлення «здорового» стану підприємства. Для того, щоб уникнути небажаних результатів, необхідно пам'ятати, що основна ціль антикризового управління – це найшвидший вихід з кризи, а для реалізації даної цілі на підприємстві мають розробити спеціальний документ – антикризову програму.

Антикризова програма – це спеціальним чином підготовлений внутрішній документ, у якому систематизовано викладається перелік основних заходів, що планується здійснити в межах підприємства, його структурних підрозділів та функціональних служб для досягнення поставленої мети – виведення підприємства з кризового стану [1].

Мета антикризової програми вважається досягнутою, якщо з допомогою зовнішніх та внутрішніх фінансових джерел, проведення організаційних та виробничо-технічних удосконалень підприємство виходить з кризи (нормалізує виробничу діяльність) і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Кризова ситуація подолається з успіхом, коли буде проводитися:

1. глибокий причинний аналіз ситуації;
2. послідовно впроваджуватимуть заходи з удосконалення культури управління фірмою на оперативному і стратегічному рівнях;
3. персонал буде задіяний в управлінні кризою на всіх етапах для забезпечення співпраці і зацікавленості;
4. раціонально використовуватимуться страхові фонди подолання кризової ситуації [2].

Розглядаючи різні антикризові заходи, до яких удаються сьогодні сучасні підприємства, найпоширенішими та найактуальнішими можна назвати:

1. Скорочення витрат – дієвий інструмент, яким підприємство може скористатися для стабілізації фінансового становища. Очевидно, що для того, щоб підвищити рентабельність продажів і надалі збільшити приплив коштів, необхідно знизити витрати. У рамках цього використовується нормування всіх статей витрат і твердий контроль виконання встановлених нормативів. Такий підхід принесе відчутні результати, дозволяючи утримувати витрати компанії на заданому рівні.

2. Горизонтальна й вертикальна інтеграція. Горизонтальна інтеграція передбачає пошук можливостей здійснення закупівель разом із іншим покупцем. Збільшення обсягів закупівлі дозволить отримати знижки. Вертикальна інтеграція передбачає більш тісну роботу з ключовими постачальниками сировини й матеріалів, а також проведення моніторингу цін на сировину, виходу на ринок нових потенційних постачальників як альтернативу більш дорогим матеріалам.

3. Аналіз можливостей передачі на аутсорсинг дорогих процесів. Слід виділити, що вигідно робити самостійно і що дешевше закуповувати в інших виробників [3].

Для визначення безпосередніх антикризових заходів необхідно оцінити теперішній стан бізнесу та його майбутні перспективи.

На систему антикризового управління найбільший вплив мають динамічні інновації, що змінюють всі процеси функціонування підприємства. До динамічних інновацій відносяться: процесні інновації, які впливають та змінюють усі ланки що функціонують на підприємстві, продуктові інновації, які є матеріальним втіленням та результатом інноваційних трансформацій та освоєння нових видів діяльності, та алокаційні інновації (реорганізаційні), які полягають у характері перерозподілу ресурсів підприємств [4].

Карта проблем на підприємстві

Явище	Наслідок 1	Наслідок 2	Наслідок 3
Оновлення організації	Підвищення якості трудового життя	Поява оптимізму на підприємстві	Поява нових корпоративних цінностей
Руйнування організації	Різне зниження рівня життя підприємства	Масштабне скорочення персоналу	Руйнування колишніх корпоративних цінностей
Загострення кризи	Припинення постачання сировини	Збільшення заборгованості	Відключення комунальних послуг
Різкі зміни	Поява донора	Дотації без відсотків	Ефективні управлінські рішення
Консервація	Підтримка всіх показників на низькому рівні	Орієнтація персоналу на віддалені поліпшення	Втрата висококваліфікованого персоналу
Незворотні зміни	Зібрання акціонерів	Рішення про ліквідацію	Судові процеси
Довгострокові зміни	Заявка на підтримку державою	Впровадження тимчасової організації	Моніторинг всіх дій

Алокаційні інновації являють собою реструктуризацію або реорганізацію підприємства з метою перерозподілу ресурсів підприємства та постійної взаємодії всіх підрозділів, відділу виробництва, відділів технічного контролю, матеріально-технічного постачання, маркетингу, а також взаємодії між працівниками підприємства. Сьогодні не існує єдиної методики оцінки комерційної успішності інноваційної діяльності, але таку оцінку можна здійснювати за допомогою таких показників, як: приріст доходу за рахунок нової продукції, приріст продуктивності праці, приріст фондоозброєності праці, приріст фондовіддачі, частка економії від впровадження технологічних інновацій, приріст рентабельності виробництва, рентабельність інвестицій [5].

На основі вищевказаного можна проілюструвати таблицю несподіваності виникнення кризової ситуації на підприємстві (табл. 1).

При розробці та реалізації антикризової програми керівництво підприємств повинно спиратися на власні сили та можливості або залучати стороннього інвестора (санатора), здійснювати контроль над процесом її реалізації; розробляти та впроваджувати систему запобігання кризовим явищам у майбутньому. Через постійні зміни в економічних процесах світу, нестабільності підприємств, ця тема є перспективною і має всеосяжні напрями дослідження.

Література:

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учеб. курс / И. А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-центр, 2016. – 656 с.
2. Коваленко О.В., Галь С.В. Методи антикризового управління підприємством. / Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Вип. 8. – 2017. – С.107–114.
3. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підручник / Л. О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 824 с.
4. Терещенко О. О Правові положення про банкрутство підприємств: Навч. посібник, К.: КНЕУ, 2016. – 245 с.
5. Шмідт П. Планування майбутнього підприємства / П. Шмідт. – М.: Світло, 2017. – 152 с.

Карпанасюк О.С.,

*студентка 2 курсу Факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова*

ЕВОЛЮЦІЯ І СУЧАСНИЙ СТАН ГРОШОВОГО ОБІГУ В СВІТІ

Грошові відносини це складна система, яка відображає різні аспекти відтворювального процесу. В процесі обслуговування, усі форми грошей, були задіяними у процесі товарного обігу, розподілу та перерозподілу вартості ВВП у процесі розширеного відтворення формують грошовий оборот. Визначальною системою організації грошового обороту нині є банківський сектор, в основі якого знаходиться центральний банк, але об'єктивні економічні та технологічні поштовхи у суспільстві створюють все нові категорії, які в майбутньому можуть створити нові принципи та закони грошової системи. В таких умовах необхідним є переосмислити становлення грошей та їх еволюцію до цього часу, визначити основні тенденції, які спостерігаються у процесі руху грошових ресурсів.

Становлення грошових відносин розпочався з розвитком торгівлі. Це призвело до якісних змін грошового обігу, через те, що недосконалі типи загального еквіваленту почали замінюватись благами, для яких характерним стає однорідність, довгостроковість, подільність, відносна рідкість. Монетам з золота та срібла починають відводитись роль досконалого еквіваленту. Вони дали змогу відмовитися від постійної необхідності вимірювати якість та вагу дорогоцінних металів під час купівлі-продажу певного товару. Державі, як найбільш впливовій суспільній інституції, відводилась функція монетного карбування, а походження грошей стало асоціюватися із раціонально-психологічними аспектами діяльності людей. При появі монет значно полегшили торговельні операції, але при певних історичних умовах починали виникати величезні втрати пов'язані із зберіганням та транспортуванням значної кількості дорогоцінних металів. Ця проблема особливо була відчутна у Середньовіччі. Європейські держави були поділені між феодалами на місцях, кожний з котрих хотів присвоїти товар чи гроші під час торговельної компанії. З іншої сторони найкращі торговельні маршрути пролягали поміж мусульманських країн, відносини з якими були вкрай проблематичними через релігійні відмінності. Задля вирішення проблеми торгівці зверталися за підтримкою до лицарських орденів, які брали на себе зобов'язання з транспортування та збереження дорогоцінних монет. Згодом ці ордени стали перетворюватися у справжні банки, які надавали велику кількість фінансових послуг дворянству [1]. Через це почали з'являтися перші грошові розписки, які стали прообразами сучасних векселів та банкнот. Але події кінця 13 століття призвели до занепаду лицарських братств, разом з тим у 12-13 ст. Римська церква посилює покарання за лихварську діяльність, тому подальшого розвитку грошовий обіг у Середньовіччі не отримав.

Наступний етапом змін стали відносини з приводу обігу грошових форм, який відбувався в епоху Відродження. У найбільших торговельних центрах того часу, – Венеції, Генуї та Флоренції, з'явилися перші банки. Слово "банк" походило від італійського bank, banco, та означало – велика лава, на цих лавах проводились постійні обміни валют, приймалися гроші, як оплату, брали позики. Через деякий час слово "банк" почало асоціюватися з грошовими справами та увійшло у більшість мов світу [1, 119]. Лихварські операції на той час були ще заборонені, то банкіри пропонували переказні векселі. Цей платіжний документ був гарантом виплати певної суми у визначеному місці та часі. Векселі стали вигідним замінником золотих монет, оскільки економили витрати на переміщення значних сум золотих грошей. Італійські банкіри, які були лише купцями, орієнтувалися на операції з грошима. В багатьох країнах, роль банкірів виконували ювеліри або нотаріуси. Так, до прикладу, в Англії ювеліри надавали послуги зі збереження золота, за що брали невелику платню та виписували розписку, коли клієнт потребував кошти для розрахунку – він повертав розписку та забирав суму. Завдяки репутації ювелірів, ці розписки почали використовувати у якості платіжних інструментів. Коли авторитет церкви був підірваний, а уряд відмовився від ряду заборон на кредит (тоді ще лихварські операції), саме інституції, що акумулювали у себе значні обсяги виданих на збереження грошей, почали активно кредитувати та фінансувати різні торговельні та промислові проекти, паралельно беручи на збереження золоті гроші, але оскільки виник механізм монетизації вільних грошей, то за можливість тимчасового володіння грошовими ресурсами починають платити. Золоті монети, інституції, почали замінятися цінними паперами, які називалися банкнотами. Оскільки на той час вже існувала практика використання паперових платіжних засобів у торгівлі, то банкноти активно розповсюджуються серед купців та дворянства.

Черговий етап розвитку грошових систем розпочинається з кінця 17 ст., у той час відбувається процес активного перешкоджання держави у сферу монетування. Варто позначити, що і до цього держава безпосередньо визначала певні тенденції на ринку грошей певні тенденції: процес карбування монет, встановлювала обмеження на процентні ставки, збільшувала чи зменшувала кількість дозволених грошово-кредитних операцій. Даний етап пов'язано зі створенням центральних банків, монополізацією емісійної діяльності та перетворенню банкнот на офіційну грошову одиницю. У 1694 році в Англії був побудований перший центральний банк у світі у формі акціонерного товариства з метою "покращення збору коштів для передачі казначейству 1,200,000 фунтів стерлінгів" [2]. У 1848 році Парламент закріпив за Банком Англії монополію на емісію грошей та дозволив фідучіарну емісію [2, 20]. У Франції перший емісійний банк був створений у 1716 р., його засновником був Джоном Ло, а мета діяльності – фінансування колоніальної компанії країни. Державним банком став у 1718 р., а Джон Ло отримав посаду міністра фінансів. Наслідки діяльності даного банку були руйнівні, у 1720 р. банк збанкрутував, а сам Джон Ло рятувався втечею. Наступний емісійний банк "Кес д'Ескомт" був заснований у 1776 р. міністром Франції Тюрго. Банк взято кредитовав уряд за рахунок емісійної діяльності, а у 1789 році він путив перші незабезпечені золотом короткострокові державні асигнації.

Перший емісійний банк, який став досить успішним - був Берлінський Королівський Банк. Банк був заснований у 1765 р. Фрідріхом Великим. Кредити, які надавав банк держав під час війни, призвели до того, що банк перетворився у приватний, хоча незалежність від уряду залишилася номінальною [2, 40].

Коли з'явилися центральних банків держава була дана можливість повністю визначати кількість та принципи обігу грошей. Емітовані державою, паперові гроші отримали офіційно статус повноцінних грошей, які до початку 20 століття офіційно вільно можна було обмінювати на золото. Поступово за законом Грешема дешеві паперові гроші витіснили золоті монети з платіжного обороту. Після першої світової війни провідні країни світу розпочали процес поступового пом'якшення прив'язки паперових грошей до реального золота. В Англії та Франції був запроваджений золотозливковий стандарт, за якого монети в обіг не випускалися, але забезпечувався обмін банкнот на золоті зливки [3, 476]. В Генуї у 1922 році на міжнародній конференції було прийнято, що крім золота за зовнішньоторговельними розрахунками можна було використовувати англійський фунт та долар США.

Великобританія, Франція, Японія та ряд інших країн після Великої депресії 1929-1933 рр. скасували прив'язку національних валют до золота, що призвело до їх значного девальювання. У 1971 році остання країна (США) скасувала прив'язку долара до золота, хоча офіційно це рішення підтвердили лише у 1976 році, коли було створено Ймайську валютну систему плаваючих курсів, за якою золото втрачало статус валюти взагалі.

Електронна платіжна система – нове явище в умовах розвитку технологій у 70-х роках ХХ ст. За своєю суттю електронні платіжні системи є формою депозитних грошей, які за участю електронних носіїв інформації забезпечують здійснення платежів. Сучасні телекомунікаційні та інформаційні технічні засоби забезпечують переказ грошей та реєстрування інформації про платежі без паперових носіїв інформації (на телефонах, комп'ютерах чи планшетах). Значна економія на витратах обігу та прискорення розрахунків сприяло широкому запровадженню різних форм електронних розрахунків.

Сучасні тенденції у організації грошового обігу можна виділити наступні:

1. Визначальний вплив центральних банків у організації грошового обігу.
2. Перевага безготівкового обігу над готівковим.
3. Поява та розповсюдження нових електронних інструментів розрахунку.

В Україні, згідно з постановою Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 № 351, визначено, що електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов'язанням емітента [4].

Ймовірно перевагами від використання електронних грошей є економія часу, контроль витрат, зниження ризиків втрати і крадіжки, низькі комісії, простота використання, зручність.

На сьогодні спостерігається значне зростання обсягу електронних грошей у світі. Так в Європі, в зоні євро, обсяги емісії електронних грошей зросли з 65 млн. євро у 1997 р. до 2,454 млрд. євро у 2010 р. Найвищі темпи абсолютного зростання спостерігаються останні 3 роки, так у 2007 р. обсяги емісії був ще на рівні 687 млн. євро. Отже, середній темп за ці три роки склав більше ніж 85 % [5].

На сьогодні визначені такі фактори можливого впливу електронних грошей на характер грошового обігу в країні. Передусім, поступове витіснення національних грошей електронними призведе до зниження ефективності грошово-кредитної політики центральних банків. По-друге, на сучасному етапі високотехнологічні компанії, що дає їм можливість стати наступними, після фінансово-кредитних інституцій, центрами фінансових ресурсів. Більше того, обсяги грошових активів цих компаній такі, що може бути порівняні із золотовалютними резервами України, отже у разі використання власної приватної Інтернет-валюти (яка вже існує), вони зможуть забезпечити її ліквідність на довгий термін.

Висновок. Еволюція грошового обігу є безупинним об'єктивним процесом, що формується під впливом багатьох факторів. Спричинений необхідністю уніфікації загального еквівалента відбувся перехід до монет, що призвів до зниження витрат на транзакційні операції. Поява паперових платіжних засобів стала можливою завдяки зниженню авторитету церкви у питаннях кредитних відносин у суспільстві. Електронні платіжні засоби стали можливі завдяки появі складних технологій комунікаційного зв'язку. Не варто применшувати і роль держави у цих процесах, оскільки монети та паперові гроші у сучасному їх розумінні, могли з'явитися лише при активному втручанні законодавчої та виконавчої влади. У сьогоднішні основні тенденції, що спостерігаються у грошовому обігу можна віднести: по-перше, визначальний вплив центральних банків у організації грошового обігу. Так, монополізація емісії та законодавчої ініціативи за центральними банками призвели до того, що держава може активно впливати на якісні та кількісні

характеристики грошового обігу країни. По-друге, на сьогодні спостерігається перевага безготівкового обігу над готівковим, що пояснюється рядом позитивних зрушень у процесі розрахунку для користувача та держави. По-третє, поступово починають розповсюджуватися нові системи електронного розрахунку, які в майбутньому, при певних умовах, можуть стати ефективним замінником сучасних грошових форм.

Література:

1. Льїн В.В. Фінансова цивілізація. К.: Книга, 2007. 528 с.
2. Смит, Вера. Происхождение центральных банков (пер. с англ.). М., 1996. 2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.vixri.ru/d/a_ekonomika/Smit%20V.%20Proisxozhdenie%20central%27nyx%20bank ov.pdf.
3. Чухно А.А. Твори: У 3 т. Т. 1. Становлення і розвиток ринкової економіки. К.: НАН України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Наук.- дослід. фін. ін-т при М-ві фін. України, 2006. – 592 с.
4. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: від 30.06.2016 № 351 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
5. Euro-denominated electronic money in circulation in the euro area [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stats.ecb.europa.eu/stats/download/bsi_emoney/bsi_emoney/bsi_emoney.zip

Козак О.В.,

*студентка IV курсу кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
Черкаського державного бізнес-коледжу*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДИНАМІКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ У СВІТІ

Світовий ринок послуг виступає каталізатором динамічного розвитку світової економіки, значно випереджаючи за показниками динаміки світовий товарний ринок. Так, у всьому світі жінки стикаються з серйозними проблемами не тільки економічного, але й соціального, і культурного характеру, які обмежують або повністю позбавляють їх доступу до ІКТ, можливості користуватися цими технологіями та отримувати з цього вигоду [3].

Розвиток сфери послуг є обов'язковою умовою для правильного та плодотворного розвитку всієї економіки держави. За даними Міжнародного валютного фонду, усі види послуг налічують близько 1500 млрд доларів, на даний момент (тобто позначка сягає приблизно 70% вартості від всього результату світових виробництв), у свою чергу, міжнародна торгівля різноманітними послугами є сектором світового виробництва, котрий має найдинамічніший ріст. Виходячи з цього, визначення характерних особливостей, а також факторів з метою розвитку та покращення міжнародного ринку послуг є дуже значущим аспектом дослідження цієї проблеми, що має надзвичайну актуальність у сьогоденних реаліях.

Так, зараз поширена тенденція до всебічного дослідження провідних факторів розвитку міжнародного ринку послуг та новітніх тенденцій ринку. До сфери послуг відносяться такі важливі сектори сучасної економіки, як телекомунікації, транспорт, сфера освіти, охорони здоров'я, туризму, будівництва, фінансів і ряд інших, сукупна частка яких сягає понад 60% ВВП промислово розвинених країн. Безсумнівно, без належних до сучасних вимог систем телекомунікацій, транспортної інфраструктури, а також без відповідних систем освіти, фінансів, без можливості одержання високоякісних ділових послуг будь-яка країна зустрічається зі складностями в процесі забезпечення широкого залучення інвестицій і стабільного економічного зростання. Проте, прямі іноземні інвестиції разом з міжнародною торгівлею мають неабияке значення у розвитку самої сфери послуг [2].

Попри надзвичайну увагу економічної науки до сфери послуг, нині немає єдиної класифікації й чіткого визначення для них, власне через це, і з'явилася потреба у процесі урегулювання визначень стосовно поняття «послуги», представлені в економічній літературі.

Процес отримання іншими суб'єктами благ щоб задовольнити свої потреби, зазвичай у нематеріальній формі та на комерційній основі дає змогу виділити декілька ключових особливостей послуги:

- послуга є саме результатом, а не процесом діяльності по задоволенню потреби;
- важливою характеристикою послуги є її комерційний характер.

Міжнародні послуги, відповідно до критеріїв наявності або відсутності зв'язку з товарною торгівлею та рухом капіталів і процесами виробничого кооперування, можна класифікувати у такий спосіб: послуги,

які мають тісний зв'язок з торгівлею; транспортними послугами, технічним обслуговуванням, страхуванням та інформаційними послугами, особистими, культурними, рекреаційними послугами.

Послуги водночас можна вважати предметом, яким торгують на світовому ринку, а також потужним фактором, що надалі ще більше визначає його параметри, тенденції та характер процесів глобалізації.

Міжнародна торгівля послугами значно зросла в останній третині XX ст. Завдяки впливам зі сторони процесів лібералізації, інтеграції та глобалізації у сучасному світовому господарстві спостерігається активний розвиток сфери послуг у більшості країн світу. Наприклад, у розвинених країнах світу частка сфери послуг в структурі ВВП перевищує 70%, в ній зайнято приблизно 65% працездатного населення планети (у США – до 75%).

Експорт товарів за період до 2017 року зріс на 86%, послуг – на 307%. Протягом наступних трьох років, світова економіка зросла темпами 3,7-3,8% [2].

На дуже різкий ріст світового ринку послуг мають суттєвий вплив такі фактори, як:

- розвиток науково-технічного прогресу, впровадження нових технологій, що створює необхідні умови для подальшого поглиблення спеціалізації економіки й посилення тенденції до соціалізації сфери послуг;

- економічний підйом у більшості країн світового господарства, який привів до покращення розвитку економіки, ділової активності, продуктивності праці, збільшених показників прибутковості фірм і платоспроможності населення, що, звичайно, не могло не стати причиною додаткової потреби в ряді послуг, наприклад, у галузі туризму;

- індиферентність до непоправних втрат природних ресурсів і розвиток продуктивних сил коштом спеціалізації й кооперації виробництва продукції, що скорочує малоефективний експорт.

Отже, важливе значення факторів для покращення належного процесу міжнародної торгівлі послуг полягає в тому, що саме міжнародна торгівля важливим сектором національного і світового господарства, займає важливе місце у розвитку капіталу, має вплив на функціонування та розвиток матеріального виробництва, є фактором збільшення вільного часу, можливостей для повнішого задоволення і розвитку потреб людей і суспільства, є найважливішим елементом формування сучасної якості життя та забезпечує якість економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності країни.

Література:

1. Дюмулен І.І. Международная торговля услугами / И.И. Дюмулен. – М., 2006.
2. The Trade and Development Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2014_en.pdf.
3. Гендерные проблемы в информационном обществе [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://studentam.net/content/view/96/19/>.

Котирло О.О.,

*кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри маркетингу
Київського професійно-педагогічного коледжу ім. А. Макаренка*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗМІН В ОРГАНІЗАЦІЇ

Основною проблемою розвитку сучасних організацій є їх зміна відповідно до зростаючих вимог зовнішнього середовища і ринкових принципів функціонування. Помітно збільшується кількість складних систем управління, які необхідно розробляти і впроваджувати для того, щоб задовольняти потреби ринку, і часто при обмежених ресурсах і часу. Це, звичайно ж, створює постійний тиск на керівників організацій, які також знаходяться під тиском необхідності надати ринку якомога більшу кількість якісних видів товарів.

Загальним результатом можуть виявитися ті, хто керує і надає нові системи, інструменти та технології, мають в запасі незначну кількість часу і ресурсів для того, щоб вивчити ці зміни.

У деяких організаціях нестача часу призводить до того, що персонал не отримує ніякого формального навчання. Тому потрібна гнучкість системи управління даних організацій під впливом цих факторів. Крім того, слід враховувати і внутрішнє середовище організації, яка буде впроваджувати зміни і безпосередньо впливатиме на пристосування до ринкових умов.

В силу розвитку економіки і посилення конкуренції як всередині країн, так і між ними, організації зіштовхуються з потужними силами, які ведуть до змін. Тому організації знаходяться в постійному пошуку методів, програм, концепцій і лідерів, які здатні впоратися з наростаючим темпом змін [1, с. 123].

Всі зміни вимагають наявності встановлених передумов, які послаблюють опір персоналу організації і забезпечують кінцевий успіх в формі прибутку або соціального ефекту.

Так, ідеологічною передумовою змін в організації є створення, і в майбутньому вдосконалення нової системи загальних цінностей, які складають основу стійкості і міцності організації. Потрібно враховувати індивідуальні цінності персоналу з метою прийняття більшості цих змін. Якщо персонал буде зацікавлений у змінах, то люди будуть більш активно прагнути до досягнення загальних цілей організації.

Другою ідеологічною передумовою змін в організації виступає введення в свідомість персоналу організації осмислення тієї обставини, що цей процес є ознакою здорового, нормального розвитку організації, і персонал при цьому повинен бути постійно до нього готовий. Прийняття рішень про організаційні зміни зовсім не обов'язково свідчать про те, що організація потрапила в критичний стан. Вони повинні бути на користь всім співробітникам, а не здійснюватися заради самих себе.

Третя ідеологічна передумова змін в організації полягає у визнанні унікальності особистості кожного члена організації і розвитку в усіх її ланках довіри до виконавців, формування ставлення до них не просто як до персоналу, а як до головної творчої сили.

Четвертою ідеологічною передумовою змін організації є наявність чітких цілей і стратегій, широке залучення рядових виконавців до вирішення максимального числа завдань, які стоять перед організацією, в тому числі і пов'язаних з несподіваними ситуаціями.

П'ятою передумовою змін виступає розробка результативної та ефективної системи мотивації персоналу, яка буде забезпечувати зацікавленість у змінах. Вона дозволяє одночасно і правильно демонструвати по відношенню до персоналу увагу керівництва і винагороджувати за успіхи, забезпечуючи їм широку популярність і суспільне визнання [1, с. 129].

Інформаційною передумовою змін в організації є формування надійних каналів комунікації, які дозволяють своєчасно отримувати необхідні достовірні відомості про результати процесу змін, про стан внутрішнього і зовнішнього середовища організації, настрої серед співробітників і партнерів.

Другою інформаційною передумовою виступає правильний підбір персоналу, який буде розділяти і підтримувати нові організаційні зміни. Тут варто звернути увагу на своєчасну перепідготовку та підвищення кваліфікації персоналу, що має дозволити забезпечувати ключові посади необхідними кадрами [2, с. 94].

І управління цими організаційними змінами має на увазі здійснення змін, не пов'язаних зі свідомістю людей і зміною їхньої поведінки. Управління організаційними змінами зосереджується на технічній стороні проведених в організації змін. Цими змінами виступають перевороти в системах, процесах, посадових ролях, організаційній структурі.

Управління змінами в організації може відбуватися на двох рівнях: організаційному і особистісному. При цьому слід зазначити, що управління організаційними змінами більш структуровано і формалізовано, ніж управління змінами на особистісному рівні. Обидва ці види змін незмінно вігловати в дійсність разом [3, с. 14].

Неможливо проводити організаційні зміни без перемін в поведінці співробітників. Цей вид управління змінами вибудовується відповідно до методів і підходів управління проєктами. А переміни в поведінці співробітників завжди призводять до організаційних змін.

Управління організаційними змінами може використовувати кілька підходів: антикризовий, підхід безперервного вдосконалення, адаптивний підхід [2, с. 95].

Так, антикризовий підхід застосовується у разі необхідності проведення зміни в короткий період часу і досягнення при цьому швидких позитивних результатів. Часто він є менш привабливим, викликаючи максимальний опір з боку персоналу. При цьому основним використовуваним методом цього підходу є метод реінжинірингу, який являє собою повну зміну процесів організації і всієї діяльності в цілому.

Підхід безперервного вдосконалення виступає більш лояльним підходом по відношенню до персоналу, так як організаційні зміни відбуваються поступово. При цьому задіюється по зростанню все більша і більша кількість елементів організації.

Адаптивний підхід виражається як середнє між антикризовим підходом і підходом безперервного поліпшення. Організаційні зміни реалізуються на декількох етапах. Особливістю даного підходу є період роботи без змін після кожного проведення одного з етапів змін. Методами цього підходу є: метод проєктного управління, методи премій, методи самооцінки [3, с. 15].

Дуже важливим елементом в управлінні організаційними змінами виступає визнання досягнутих результатів і успіхів персоналу при впровадженні даних змін. Це покращує роботу персоналу і дозволяє закріпити досягнуті організаційні зміни, стимулюючи розробку нових проєктів змін.

Отже, з метою успіху від впровадження організаційних змін, потрібно враховувати класифікаційні критерії, вибір яких які прямим чином впливають на успіх управління цими організаційними змінами. Так, до них відносяться характер змін, рівні системи, швидкість змін, рівні управління, ступінь ризику при впровадженні змін, глибину змін, функціональні області організації, цільову спрямованість змін, тип і спрямованість розвитку, тип стратегії і масштаби змін.

І тільки самі керівники організацією можуть визначити, які саме організаційні зміни їм вибрати, що саме вони хочуть бачити в діяльності своєї організації. Це дозволить зменшити витрати і надасть шанси на успіх їх діяльності.

Література:

1. Кожевина О.В. Управління змінами. Навчальний посібник. М.: ІНФРА-М, 2012. 286 с.
2. Масленнікова С. Впровадження нововведень в колективі. *ЭКО*. 2015. № 4. С. 94–97.
3. Яголова А. Управління змінами. *Управління персоналом*. 2014. № 9. С. 12–15.

Кудрич Ю.С.,

*асистент кафедри економічної та управлінської аналітики
ДонНУ імені Василя Стуса*

АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ РЕГРЕСІЙНОГО АНАЛІЗУ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день ринок праці не лише України, а й усього світу перебуває у кризовому становищі. Адже тепер до основних проблем таких, як великий попит та мала кількість високооплачуваних пропозицій на ринку праці додаються ще проблеми, пов'язані з пандемією, спричиненою коронавірусом Covid-19 та коронакризою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням функціонування та розвитку ринку праці в умовах турбулентності та нестабільності присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них Е. Лібанова, Д. Богиня, В. Онікієнко, В. Близнюк, М. Наумова, А. Оукен, У. Беверидж, Дж. Акерлоф, М. Спенс та Дж. Стігліца, П. Даймонд, Д. Мортенсена, К. Піссарідеса та інші [1]. Незважаючи на достатньо повне охоплення науковими дослідженнями виникає необхідність постійного моніторингу та аналізу ринку праці з метою усунення дисбалансу та вчасного регулювання.

Метою даної роботи є дослідження рівня зайнятості та безробіття в Україні, побудова регресійної моделі зайнятого населення від наявного та безробітного.

Основні результати дослідження. Ринок праці як економічна категорія представляє систему відносин між робітниками, підприємцями і державою. В сучасних умовах ринок праці не стабільний, адже роботодавці збільшують свої вимоги до працівників, що ускладнює їх працевлаштування. Причинами виникнення безробіття в Україні завжди були невідповідні умови праці, мала кількість робочих місць, низька заробітна плата та відтік кадрів закордон. У 2020 році безробіття пояснюється вимушеними мірами підприємств у зв'язку із коронакризою [2].

Таблиця 1

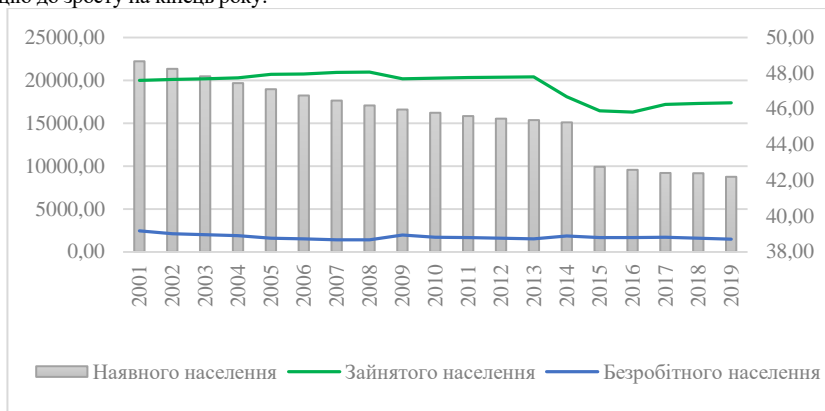
Співвідношення зайнятого та безробітного населення відносно наявного

Рік	Зайнятого населення, тис. осіб	Наявного населення, млн. осіб	Безробітного населення, тис. осіб	Рік	Зайнятого населення, тис. осіб	Наявного населення, млн. осіб	Безробітного населення, тис. осіб
2001	19971,50	48,66	2440,30	2011	20324,20	45,60	1660,90
2002	20091,20	48,24	2128,60	2012	20354,30	45,45	1589,20
2003	20163,00	47,82	1994,00	2013	20404,10	45,37	1510,30
2004	20295,70	47,44	1888,20	2014	18073,30	45,25	1847,10
2005	20680,00	47,10	1595,20	2015	16443,20	42,76	1654,00
2006	20730,40	46,75	1513,70	2016	16276,90	42,59	1677,50
2007	20904,70	46,47	1416,70	2017	17193,20	42,41	1697,30
2008	20972,30	46,19	1424,00	2018	17296,20	42,40	1577,60
2009	20191,50	45,96	1956,60	2019	17381,80	42,20	1486,90
2010	20266,00	45,78	1712,50				

Джерело: складено автором за даними [3]

Аналіз ринку праці будемо проводити за такими показниками, як чисельність наявного населення (X_1), кількість безробітних (X_2) та кількість зайнятого населення (Y).

Кількість безробітного населення в останні роки коливається в межах 1,7 – 1,5 мільйонів осіб. У 2019 році рівень безробіття становив 8,6 %, на другий квартал 2020 року він уже становить 9,6 % і має тенденцію до зросту на кінець року.



Джерело: побудовано автором за даними Табл. 1

Завдяки легкості побудови обрано лінійну модель:

$$Y = -14286,6 + 858,6 \cdot X_1 - 3,1 \cdot X_2 + \varepsilon,$$

де ε — випадкова змінна.

Оскільки коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,89$, то якість моделі можна вважати високою. Дисперсія результативної ознаки (Y) пояснюється на 89 % впливом аргументів (X_1), (X_2) і лише 11 % припадає на інші фактори, які не враховані в моделі.

Середня помилка апроксимації становить 5,7 %, що менше 7 %, це свідчить про хорошу якість моделі (має мале поле розсіювання емпіричних точок навколо теоретичної лінії регресії).

Перевірка на нульову гіпотезу довела, що лінійна модель може бути достовірною, адже виявилось, що $F_{\text{факт}}$ менше за $F_{\text{табл}}$. Тому доречним буде перевірити модель на мультиколінеарність. За допомогою розрахунку кореляційної матриці можна побачити, що в моделі присутня мультиколінеарність, тобто кількість зайнятого населення (Y) та кількість безробітного населення (X_2) тісно пов'язані між собою.

При зростанні кількості безробітних (X_2), чисельність зайнятого населення (Y) зменшиться на 3,1 млн. осіб.

Висновок. Отже, аналізуючи ринок праці, варто використовувати економетричну модель, адже вона дозволяє кількісно оцінити взаємозв'язки між показниками і надати точні дані розрахунків. Виходячи з аналізу побудованої регресійної моделі видно, що проблема безробіття в Україні є актуальною проблемою вже багато років та в найближчий час може набути катастрофічного масштабу. Тому уряду, в першу чергу, потрібно зосередити свою діяльність на соціальній політиці.

Література:

1. Наумова М. А. Ретроспективний аналіз безробіття в умовах трансформаційних зрушень на ринку праці України/ Бізнес Інформ. 2018. № 4. С. 198 – 208.
2. Ярошенко В. Державні механізми регулювання ринку праці в Україні. Україна: аспекти праці. 2015. № 12. С. 30 – 27.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 27.12.2020)

Кудь Александр Александрович,
*аспірант кафедри економічної політики та менеджменту
ХарPI НАДУ при Президентів України,
генеральний директор ТОВ «СІМКОРД»,
член правління громадської організації «Науково-дослідний центр
економіко-правових рішень у сфері застосування технологій розподіленого реєстру»*

ПЕРЕДБАЧУВАНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Метою цих тез є привернення уваги наукової спільноти до проблеми передбачуваності української економіки і системи публічного врядування за допомогою цифрових технологій і здорового глузду. Дані тези будуть першими у серії моїх наукових тез в рамках апробації положень кандидатської дисертації і обґрунтування застосування технології блокчейн і децентралізованих інформаційних платформ. Аргументи можуть бути використані керівниками центральних органів влади для наповнення реформ і виразно нести політичні наслідки.

Недавній звіт Світового Банку про глобальну інвестиційну конкурентоспроможність за 2019 рік буквально пронизаний ідеєю того, як країнам, що розвиваються, забезпечити передбачуваність своєї економіки для інвесторів в умовах COVID-19. Звичайно, зараз багато держав замикаються в собі, буквально змагаючись один з одним у протекціонізмі. Але що робити тим, які не відчували напливу інвесторів раніше і зараз, в тому числі Україні? Навіть вони можуть запропонувати цікаві позиції для інвесторів.

Вважаю, зараз як раз час надолужувати згаєне і створювати те, що не було створено для масового інвестора на майбутнє після кризи і корона-вірусу. При чому початок розпродажів державних сільгоспземель з 2021 року і залишків держвласності вже не притягнуть масових інвестицій в Україну, якщо керуватися суто неоліберальною логікою. Навпаки – важлива системність державних зусиль і передбачуваність економіки, навіть якщо економіка і слабка. Як цього досягти?

По-перше, держава повинна нарешті визначитися зі своєю промисловою політикою: вона є або її і далі не буде? Перекоаний, що вона має з'явитися у нас через майже 15-річну паузу. Інноваційно-промислова політика як документ і як політична воля – це і є головний маніфест держави до інвестора. Адже куди ще йдуть найбажаніші прямі інвестиції, як не у сферу матеріального виробництва, яке створює робочі місця? Сполучними «вузлами» такої політики повинні стати державні наукові гранти за підтримки українського бізнесу, який, як і раніше, шукає нові точки опори для себе. Також потрібні кластери і промислові парки зі спеціальними податковими режимами для зв'язку місцевої прикладної науки і залишків промисловості, інакше нової промисловості нема на чому відродитися. Питання про прийняття закону про індустріальні і технопарки досі дуже актуальне.

По-друге, говорячи про передбачуваність, неможливо обійти систему державної статистики. Навряд чи українці знають про те, що вона вимагає серйозної реформи. Україні потрібний новий «свростандарт» державної статистики, що дозволить іноземному інвестору знову «побачити» Україну за звичними йому статистичними показниками. І перевірити їх, прекрасно розуміючи те, яким чином ведеться статистика за кордоном. Говорити з інвестором на зрозумілій йому мові – це багато в чому і є мова офіційних цифр за усіма сферами життя, а не тільки «українські сніданки» в Давосі або інвестиційні презентації в Лондоні для просування українських державних облігацій. Без впровадження цифрових технологій у процесі збору та моніторингу статистичних даних на всіх рівнях уже не обійтися. Однак не секрет, що європейські методології статистичного обліку давно відкриті для нас, тому що це частина Угоди про асоціацію України з ЄС.

По-третє, державні програми на основі конкурентних наукових прогнозів – це ще одна ланка у передбачуваності української економіки. На жаль, це майже забуте протягом останніх двох десятиліть. У світі жодне інвестиційне рішення не приймається без прогнозу і сценаріїв на кілька років, а зміни в прогнозах можуть сильно змінити плани і бюджети навіть у найбільших світових корпорацій. Наша держава – це теж інвестор, який оперує грошима платників податків. Впевнені, що ставити цілі і планувати витрати у державних цільових програмах потрібно тільки з огляду одразу на кілька прогнозів і моделей. Потрібна конкуренція серед прогнозів для держсектора, що фінансуються з бюджету: наприклад, таке давно практикується англіїцями. Як побічний ефект – це дозволить істотно підвищити привабливість і престижність аналітичних професій серед українців. Вважаємо, що в Україні ще

залишилася наукова і методологічна база для таких новацій, тому пора відроджувати наукові прогнози цілих сфер, агломерацій, галузей у науково-дослідних інститутах, університетах, незалежних аналітичних центрах. Однак робити це потрібно вже з застосуванням штучного інтелекту і BigData, які постійно накопичуються в держорганах і великих компаніях, що давно стало вимогою нашого часу.

По-четверте, сучасні цифрові технології дають унікальні можливості для стабільного поповнення бюджету і прогнозів в публічних фінансах. Йдеться про цифрових платформах блокчейн-обліку у боротьбі з контрабандою та «податковими скрутками». Деякі політики (напр., Ігор Уманський) навесні 2020 р. вказували на гігантський обіг «скруток» з ПДВ, за яких держбюджет щомісяця втрачав близько 5 млрд гривень. Упевнений, що в цих питаннях потрібно мінімізувати людський фактор, тому блокчейн-облік операцій має хорошу перспективу. Благо, українські айтішники можуть запропонувати українським податківцям і митникам нові конкурентоспроможні продукти, а економія для бюджету буде побільше, ніж дає горезвісний «Prozorro» з держзакупівель.

Нарешті, по-п'яте, підтримувати потрібно те, що може рости саме і «витягнути» інші галузі. Так давно роблять у ЄС. Перш за все, це наш ІТ-сектор. Конкурентоспроможність нашої економіки тісно пов'язана з ІТ-сектору. Це та «курка, яка несе золоті яйця», тому і ставлення до неї має бути відповідне – дуже бережливе. Передусім, це прогресивні умови для інвестування в цю сферу самими ж айтішників. Що потрібно зробити? Для початку потрібно ввести постійну 0%-ву ставку податку на прибуток для ІТ-компаній за умови її реінвестування в проекти. Ввести податок на виведений капітал з ІТ-галузі України. Ввести податкові канікули на нові робочі місця в цій сфері. Потрібно, щоб ІТ-підприємці захотіли більше інвестувати свій прибуток в свої ж проекти, а не виводили дрібними «струмочками» зароблене за кордон. І тоді в цій галузі природним чином з'являться і білі зарплати без конвертів, і бум нових продуктових компаній зі своїми фірмовими продуктами, і якісна підготовка кадрів від шкільної лави до проектного senior-менеджера.

Підсумуємо, що правильні комунікації державної влади з українським суспільством і передбачуваність дозволять нашій країні не упустити шанс відновитися навіть після COVID-пандемії. І тоді час не гратиме проти нас усіх.

Наумова М.А.,

кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри,

Гончарук Н.С.,

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри.

*Кафедра економічної та управлінської аналітики
Донецького національного університету ім. В. Стуса*

ІМІТАЦІЙНА МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ БЕЗРОБІТНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день спостерігається негативна тенденція збільшення чисельності безробітного населення. Так, наприклад, в Україні рівень безробіття зріс на 1,3% у в II кварталі 2020 року у порівнянні з першим. Всього офіційно безробітних є 1,7 млн. осіб. Відповідно до прогнозу уряду країни, рівень безробіття для населення віком від 15 до 70 років планується на рівні 9,2% у 2021 році, 8,5% у 2022 році та 8% у 2023 році. На даний час існує багато факторів щодо зростання рівня безробіття в Україні, це: світова коронавірусна пандемія, закордона трудова міграція, рівень інфляції та рівень заробітної плати та ін [1].

Проаналізуємо динаміку чисельності безробітного населення в Україні представлена на рис. 1.

Найбільша чисельність безробітного населення спостерігалася у 2014 році 1847,6 тис. осіб, що пов'язано з економіко-політичним становищем в Україні у цей час. Після 2014 року спостерігається спад кількості безробітних.

Якщо порівняти рівень безробіття в Україні з країнами Євросоюзу (рис. 2), то можна побачити, що з рівнем безробіття у 7,3% Україна випереджає лише Францію — 8,3%, Італію — 9,1% та Іспанію — 13,9%, найкращий показник має Чехія — 2,1% [2-4].

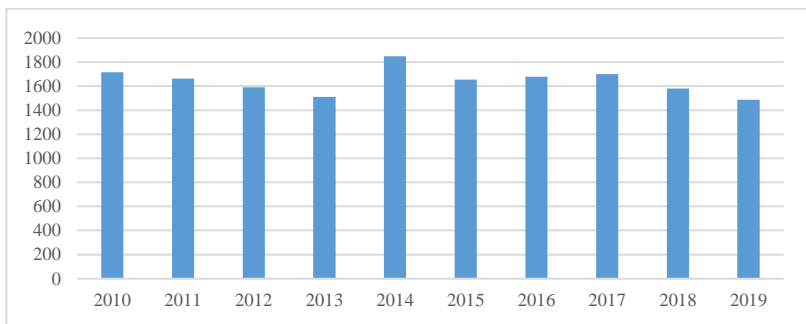


Рис.1. Графік зміни динаміки чисельності безробітного населення з 2010 по 2019 рр. [2]

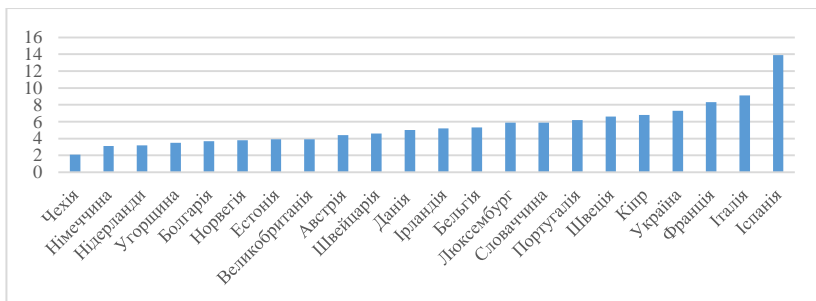


Рис. 2. Рівень безробіття в Україні та в країнах ЄС, %, III кв. 2019 р.

Але за сукупністю чинників, рівень та якість життя в Україні значно нижче, ніж в зазначених країнах, незважаючи на краще значення показника рівня безробіття [5].

Складемо економетричну модель для прогнозування чисельності безробітного населення України, враховуючи дані з 2010 по 2019 рр.:

$$Y = 2283,71 - 0,221 \cdot x_1 - 0,07 \cdot x_2 + 2,52 \cdot x_3 - 1,39 \cdot x_4. \quad (1)$$

де Y — безробітне населення (за методологією МОП) у віці 15-70 років, тис. осіб;

x_1 — потреба підприємств у працівниках тис. осіб Кількість вакансій (ППП);

x_2 — індекс промислового виробництва (ІПВ);

x_3 — індекс інфляції (ІІ);

x_4 — кількість активних підприємств станом на 15 листопада, тис (КАП).

На основі вищенаведеної економетричної моделі складемо системно-динамічну модель у ППП «Powersim» [6]:

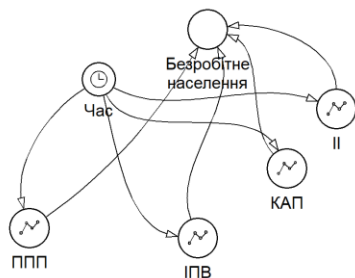


Рис.3. Імітаційна модель прогнозування чисельності безробітного населення України

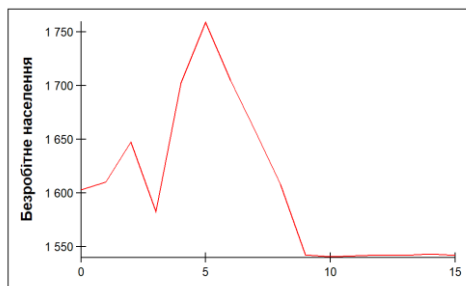


Рис.4. Графік прогнозування чисельності безробітного населення України на 5 років вперед на основі імітаційної моделі

Отже, чисельність безробітного населення у 2025 році буде сягати 1542,13 тис. осіб, тобто зросте у порівнянні з 2019 роком на 3,66%. Для зменшення рівня безробіття в Україні необхідно впроваджувати заходи щодо підтримки малого та середнього бізнесу, встановити гідну оплату праці та відповідні умови праці.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт «Економічна правда». URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/09/25/665522/>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=43f858ca-bfdc-4ea5-843a-b6378ae7a163&title=MinekonomikiZapochatkovuPublikatsiiuSchokvartalnogoogliaduRinkuPratsi>
4. Офіційний сайт Євростату. URL.: <https://ec.europa.eu/>
5. Гончарук Н.С., Наумова М.А. Системно-динамічне моделювання основних показників ринку праці України. Науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії».2020. 55/2020. Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2020/55_2_2020/20.pdf
6. Сидоренко В.Н. Системно-динамическое моделирование в среде POWERSIM: Справочник по интерфейсу. МАКС-ПРЕСС. 2001. 159 с.

Наумова М.А.,

кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри,

Кудрич Ю.С.,

асистент кафедри.

*Кафедра економічної та управлінської аналітики
Донецького національного університету ім. В.Стуса*

ТАКСОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЗА РЕГІОНАМИ

Постановка проблеми. У сучасних умовах великого значення для України набуває постійний моніторинг соціально-демографічного стану країни, який знаходиться під впливом безпрецедентного зниження чисельності населення з причини природного скорочення, його старіння, зростання демографічного навантаження, посилення міграційних процесів, дисбалансу попиту і пропозиції на ринку праці країни, погіршення умов життя населення. Ситуація в регіонах та в країні в цілому постійно змінюється завдяки економічній та політичній нестабільності, відчутною причиною також є довготривалі бойові дії на території Луганської та Донецької областей, а також анексія Криму. Але, на жаль, цього року з'явився ще один фактор, який завдав нещадного удару не лише соціально-економічній ситуації України, але і всього світу. Мова йде про епідемію, спричинену коронавірусом Covid-19 та карантинні обмеження. Однією з багатьох сфер економіки, яка постраждала від коронакризи, є сфера трудових відносин, яка характеризується в даний час скороченням робочих місць, здебільшого у сфері послуг, зростанням безробіття та конкуренції на ринку праці, зменшенням доходів населення. Разом з негативними тенденціями, які вже досить давно спостерігаються у сфері відтворення населення, це значно посилює тенденції погіршення соціально-демографічної ситуації в Україні та регіонах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день існує досить велика кількість праць вітчизняних та зарубіжних науковців із застосуванням методу таксономічного показника для вивчення проблемних питань в різноманітних сферах науки. Робота Костенко Е., Лапшин В. І. та Шульга Н. В. присвячена застосуванню таксономічного аналізу для визначення перспектив інвестування у промисловість та сільське господарство [1]. У статтях Рубежанської В. О. оцінюється функціонування та рівень розвитку регіональних ринків праці через таксономічний аналіз [2, 3]. Незважаючи на достатньо повне охоплення науковими дослідженнями соціальної та демографічної сфер країни, тенденції розвитку економіки в цілому та її підсистем зокрема, нестабільність та схильність до потрапляння в зону турбулентності, викликають необхідність постійного моніторингу та аналізу з метою усунення дисбалансу та регулювання соціально-демографічної сфери країни та регіонів.

Основна мета. Метою тез є аналіз динаміки основних соціально-демографічних показників України, побудова рейтингу регіонів України за допомогою таксономічного.

Основна частина. Отже, соціально-економічна ситуація має особливу актуальність в Україні і потребує постійного моніторингу та аналізу. Для ефективної оцінки та подальшого аналізу соціально-економічної ситуації в нашій країні складемо регіональний рейтинг. Його ми будемо виконувати за основними соціально-демографічними показниками [4], такими як: кількість живонароджених та померлих осіб, середня тривалість життя, кількість прибулих та вибулих осіб, середній розмір соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та середня заробітна плата працівників, використовуючи при цьому метод таксономічного впорядкування.

Для початку створимо матрицю зі значень вказаних показників і проведемо стандартизацію її ознак, яку за формулою:

$$y_{ik} = \frac{x_{ik} - m_{ik}}{\sigma_k}, \quad i = 1, \dots, m, \quad k = 1, \dots, n, \quad (1)$$

Тут $m = 24$ – кількість регіонів, n – кількість ознак, k – номер ознаки;

x_{ik} – значення ознаки номеру k для регіону з номером i ; m_{ik} – оцінка математичного сподівання значення ознаки x_{ik} ; σ_k – середнє квадратичне відхилення ознаки з номером k .

Для проведення таксономічного аналізу визначимо координати y_{0k} еталонної багатовимірної одиниці, за наступним принципом:

$$y_{0k} = \begin{cases} \max y_{ik}, & \text{для показника – стимулятора,} \\ \min y_{ik}, & \text{для показника – дестимулятора,} \end{cases} \quad (2)$$

Обраний таким чином багатовимірний елемент є еталоном розвитку при аналізі соціально-демографічної ситуації в Україні. На наступному етапі визначимо відстані від кожної багатовимірної точки (регіону) до еталонної одиниці за формулою:

$$d_{i0} = \sqrt{\sum_{k=1}^m (y_{ik} - y_{0k})^2}, \quad i = 1, \dots, m. \quad (3)$$

Як бачимо, чим меншого значення набуває відстань d_{i0} , тим кращий соціально-демографічний стан в регіоні. Але, для більшої інформативності використаємо відношення (d_i) відстані d_{i0} до максимально можливої відстані d_0 в матриці значень показників. Для цього визначимо середнє значення відстані до еталонної точки \bar{d}_0 за формулою:

$$\bar{d}_0 = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m d_{i0} \quad (4)$$

Оцінку середнього квадратичного відхилення знайдемо за формулою:

$$\sigma_0 = \sqrt{\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (d_{i0} - \bar{d}_0)^2} \quad (5)$$

Використовуючи «правило трьох сигм» обчислимо оцінку максимальної відстані d_0 :

$$d_0 = \bar{d}_0 + 3\sigma_0 \quad (6)$$

Таким чином проміжний показник рівня соціально-демографічного розвитку регіонів країни знаходимо за формулою:

$$c_i^* = \frac{d_{i0}}{d_0} \quad (7)$$

Цей показник змінюється в межах $[0; 1]$ і показує рівень наближеності кожного регіону до еталонної багатовимірної одиниці. Перерахуємо цей показник за формулою

$$C_i = 1 - c_i^*, \quad (8)$$

який покаже, що чим ближче його значення до одиниці, тим краща соціально-демографічна ситуація в регіоні.

УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЇ «ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА»

Концепція «Ощадливого виробництва», яка полягає в оптимізації виробничих процесів, в усуненні втрат, в підвищенні якості товарів і послуг, в задоволенні потреб клієнтів і в постійному вдосконаленні, є вкрай актуальною на сьогоднішній день.

«Ощадливе виробництво» (lean production system) концепція організації бізнесу, що зародилася в компанії Toyota [1]. Дана ідеологія пропонує орієнтацію на якість товарів і послуг за мінімальних витрат ресурсів з найменшими відходами, низькою вартістю і безперебійним виробництвом за найкоротший час, щоб підприємство могло використовувати весь промисловий потенціал найбільш гнучким способом для задоволення споживчого попиту [2].

«Ощадливе виробництво» є багатовимірним підходом, що включає широкий спектр методів управління, таких як: кайдзен, «точно в строк» (JIT), система 5S, картування потоку створення цінності (VSM), швидке переналадження (SMED), захист від ненавмисних помилок (poka-yoke), канбан, загальний догляд за обладнанням (TPM) та інші [3].

Концепції «Ощадливого виробництва» «Індустрії 4.0» подібні цілями і принципами [4]: зменшення складності і ошадливість процесів, продуктивність і гнучкість систем, ефективне використання ресурсів і уникнення відходів, якість і цінність для клієнта, постійне вдосконалення. Таким чином, інтеграція технологій «Індустрії 4.0» в методи «Ощадливого виробництва» може внести значний вклад в розвиток транспортних підприємств України.

До основних інструментів концепції ошадливого виробництва відносяться 5S, VSM, TPM, JIT, Kanban, Kaizen та інші. Кожен з інструментів ошадливого виробництва спрямований на мінімізацію втрат, або ж їх цілковите усунення.

Наприклад, інструмент 5S – покликаний правильно організувати робоче місце працівників, його ідея полягає у використанні 5 принципів, що починаються на літеру S: Seiri, Seiton, Seiso, Seiketsu, Shitsuke (організованість, акуратність, чистота, стандартизація, дисципліна відповідно). Досвід і практика використання даної концепції показують, що її впровадження у виробничий процес є доволі перспективною і прибутковою ідеєю [5].

Незважаючи на те, що концепція ошадливого виробництва є широко розповсюдженою у світовій практиці, вона, як і будь-яка інша, не пристосована конкретно під певну галузь. Зважаючи, на необхідність транспортних підприємств працювати в епоху глобальних змін, від впровадження концептуальної думки «Ощадливого виробництва» транспортна галузь буде спроможна вирішувати поточні проблеми у міру накопичення в економічному та виробничому аспектах. Для впровадження інструментів «Ощадливого виробництва» на кожному окремому транспортному підприємстві може бути запроваджено відділ з оптимізації процесів, який займатиметься впровадженням ідей ошадливого виробництва на практиці.

Таким чином, впровадження теоретичних засад концепції «Ощадливого виробництва» дозволяють створити механізм послідовного і цілеспрямованого управління процесом діяльності транспортного підприємства.

Література:

1. Оно Т. Производственная система Тойоты. Уходя от массового производства; пер. с англ. Москва : Институт комплексных стратегических исследований, 2008. 208 с.
2. Лисицин В.Д., Лисенко О.І., Бовк Ю.С. Роль «Ощадливого виробництва» в діяльності підприємства. Вісник НТУУ «КПІ». 2009. № 1. С. 39–61.
3. Bauer H., Brandl F., Lock C., Reinhart G. Integration of industry 4.0 in lean manufacturing learning factories // Procedia Manufacturing, 2018. №23. 147-152.
4. Dombrowski U., Richter T., Krenkel P. Interdependencies of In-dustry 4.0 & Lean Production Systems // Procedia Manufacturing, 2017. №11. 1061–1068.
5. Веденіна Ю.Ю. Контролінг як ефективний інструмент управління витратами при оптимізації внутрішніх резервів машинобудівного підприємства. Інфраструктура ринку. 2020. № 45

Тоня К.П.,
студентка,
науковий керівник: **Маслов Д.С.,**
викладач кафедри загальної економічної теорії та економічної політики
Одеський національний економічний університет

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВ ВЛАСНОСТІ

Економічна теорія прав власності стверджує наявність чіткого причинно-наслідкового зв'язку між станом відносин власності в країні та показниками економічного зростання. Захист та специфікація прав власності знижує ступінь невизначеності у взаємодіях між економічними суб'єктами, нівелює конфлікт, що виникає внаслідок розподілу дефіцитних ресурсів. Зниження рівня невизначеності сприяє появі стимулів у економічних агентів до інвестування, підвищення продуктивності. Таким чином зумовлюється економічне зростання.

В розробці неінституціональної теорії прав власності брали участь А. Алчіан, Г. Демсец, Р. Коуз., Д. Норт, Е. Фурботн, О. Уільямсон та ін.

Представники даного напрямку тезу про необхідність встановлення прав власності доводять за допомогою інструментарію теорії ігор. Проблема координації, яка виникає у взаємодії двох учасників з приводу ресурсів, наприклад, розподілу пасовищ між пастухами, вирішується за допомогою встановлення додаткових інституційних обмежень, що закріплюють право використання визначеного об'єкту за конкретним учасником. Специфіковані права власності запобігають виникненню проблеми нерационального та неефективного використання ресурсів.

Значний внесок в розробку неінституціональної теорії прав власності здійснив Р. Коуз. Його теорема доводить, що розмиті та не встановлені права власності є джерелом екстерналій. Специфікація прав власності «перетворює зовнішні ефекти на внутрішні», ліквідує провали ринку, отже оптимальна структура суспільного виробництва залишиться незмінною, і підстав до державного втручання в економіку немає [1, с. 24].

Д. Норт у роботі «Інститути, інституціональна зміна та функціонування економіки» зазначив, що ефективні, тобто специфіковані та захищені, права власності створюють відповідні стимули для обміну, інвестицій та торгівлі, а неефективні права власності призводять до сповільнення економічного зростання та стагнації [2, с. 178]. У результаті в країнах «третього світу» незахищені та невизначені права власності призводять до використання технологій із низькою питомою вагою основного капіталу та заважають укладенню довгострокових контрактів.

Вищенаведене не відображає повний зміст теорії прав власності, але ілюструє рекомендації її представників стосовно економічної політики [2, с. 22-23; 3, с.170, 198, 211]. Отже, вичерпна роль держави полягає у чіткій специфікації прав власності та їх захисті. Якщо права власності специфіковані та захищені, то у суб'єктів господарювання з'являються стимули, необхідні для діяльності, що забезпечує економічне зростання.

Але емпіричні дослідження доводять, що рекомендації представників теорії прав власності не завжди є дієвими.

Метою даної роботи є дослідження методологічних особливостей теорії прав власності, що зумовили висновки стосовно наявності залежності між специфікацією прав власності та економічним зростанням, а також пошук причин невідповідності положень даної теорії економічній дійсності.

У 1974 році в Камеруні був прийнятий закон, який дозволив фермерам отримати право власності на землю за умови мирного привласнення та продуктивного використання відповідної ділянки. Однак, незважаючи на спроби держави специфікувати права власності, в період з 1974 р. по 2000 р. тільки 2% земельних ділянок країни були фактично зареєстровані [4, с. 1]. У 2005 році уряд децентралізував і спростив процедуру оформлення, однак повторна реформа не внесла значних змін у земельні відносини. Досі 97% землі в Камеруні знаходиться в неофіційній власності і управляється на основі неформальних домовленостей. Спроба уряду змінити традиційні відносини власності не відобразилась на економічних результатах країни.

Для пошуку причин невдалих результатів політики, що відповідала висновкам теорії прав власності, необхідно визначити методологічний фундамент даного напрямку.

По-перше, не має єдиної думки стосовно трактування поняття «права власності», але представники неінституціоналізму мають спільні погляди щодо використання юридичного підходу до його визначення. Д. Норт вважав, що права власності – це права, які індивіди відносять до своєї праці, товарів та послуг, що знаходяться у їх володінні [2, с. 53]. На думку А. Алчіана, права власності – це свобода індивіда обирати для деякого об’єкту будь-який із дозволених способів використання [5, с. 818]. Оскільки неможливо виміряти вплив правових категорій на формування макроекономічних показників, аналіз їх значення для економічного зростання ускладнюється.

Теорія прав власності є прикладом дії «економічного імперіалізму» як спроби уніфікувати висновки усіх наук про суспільство на базі неокласичного підходу [1, с. 5-6]. Тобто відбувається перенесення інструментарію мікроекономічного аналізу, зокрема принципів теорії поведінки споживача, на позаекономічні сфери діяльності людини. Відправним пунктом дослідження в рамках теорії прав власності є не організація, не суспільство, а індивід, що прагне максимізувати власну функцію корисності в заданих інституціональних умовах. Як було відзначено вище, доведення необхідності встановлення прав власності зазвичай базується на моделюванні матричної взаємодії теорії ігор, де кожен агент порівнює «кількість» очікуваної корисності при виборі стратегії.

Оскільки в термінах інституціоналізму права власності зазвичай розглядаються як сукупність прав, що належить різним індивідам, то природно допустити можливість невідповідності інтересів індивіда, що отримує право володіння, наприклад землевласника, та індивіда, що отримує право використання, наприклад фермера-капіталіста. Власник землі претендує на диференційну ренту, яка може бути результатом капіталовкладень фермера-орендаря. Також власник землі зацікавлений у збереженні якості земельної ділянки, але раціональне використання землі не завжди є найбільш вигідним у короткостроковому періоді для фермера. Інший приклад – це конфлікт між суб’єктом права володіння – власником підприємства та суб’єктом права управління – менеджером, відомий в інституціональній теорії як проблема «принципал-агент». Інтереси управлінців, що зацікавлені в максимізації зарплати, не завжди відповідають інтересам власників, які зацікавлені в максимізації прибутку. Отже, права власності можуть не вирішувати, а, навпаки, породжувати конфлікти з приводу розподілу вигоди та збитків в процесі використання ресурсів на рівні класів та соціальних груп. Але методологічний індивідуалізм, що використовується представниками теорії прав власності, обмежує дослідження на рівні окремого економічного агента, тому проблеми класових суперечностей залишаються непомітними, незважаючи на те, що власність є основою розподілу суспільства на класи.

Вище перераховані методологічні особливості створили передумови для формування таких положень, які не завжди описують дійсність. Тому рекомендації теорії прав власності не можна вважати універсальними. Специфіковані права власності є характерною рисою правової системи розвинених країн. Але не всі країни, чий уряд прийняв рішення щодо специфікації прав власності на законодавчому рівні – розвинені.

Для уточнення в дослідженнях, по-перше, відносини власності слід розглядати одночасно як передумову та наслідок економічних відносин. Адже їх суто інституційно-юридичний аналіз обмежує можливість вимірювання та порівняння впливу даного фактору на економічне зростання. По-друге, права власності необхідно аналізувати на надіндивідуальному рівні, що відкриває наявні суперечності, наприклад класові конфлікти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Капелюшников Р. И. Экономическая теория прав собственности. Москва: ИМЭМО, 1990. 90 с.
2. Норт. Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. Москва: Фонд экономической книги “Начала”, 1997. 190 с. URL: <http://cee-moscow.com/doc/izd/North.pdf>
3. Коуз Р. Фирма, рынок и право. Москва: Новое издательство, 2007. 224 с. URL: <http://pavroz.ru/files/coasefirme.pdf>
4. Property rights and resource governance: Cameroon. USAID country profile. URL: https://www.land-links.org/wp-content/uploads/2016/09/USAID_Land_Tenure_Cameroon_Profile.pdf (Last accessed 15.12.2020).
5. Alchian A. Some economics of property rights. *IL Politico*. 1965. Vol. 30. № 3. URL: <https://www.sfu.ca/~allen/AlchianPR.pdf>

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ

У сучасному економічно-соціальному просторі страхування є важливою економічною категорією, що входить до складу фінансової системи, за допомогою якої держава формує, розподіляє і використовує централізовані і децентралізовані грошові фонди. Страхування визначається як система економічних, замкнутих, перерозподільних відносин, що охоплюють, по-перше, утворення за рахунок внесків фізичних та юридичних осіб спеціального фонду коштів, по-друге, його використання для відшкодування майнових збитків внаслідок стихійних лих та інших випадкових явищ, а також для надання громадянам допомоги при настанні різних ситуацій в їх житті[1]. Виходячи з цього, страхування є своєрідним методом зниження ризиків. Дослідження тенденцій страхового ринку Республіки Корея представляється актуальним, оскільки впродовж останній десятиліття ми спостерігаємо ведення ефективної економічної політики владою даної країни у різних галузях та сферах. Це підтверджується різноманітними показниками якості життя населення. До того ж ринок фінансових послуг Республіки Корея, включаючи страхові послуги, залишався досить закритим протягом довгого періоду часу. Іноземні компанії прийшли на Корейський страховий ринок порівняно недавно, причому їх частка на сьогодні, як і раніше, невисока як в сегменті страхування життя, так і в інших видах страхування. Тому вивчення сучасних тенденцій такої розвиненої країни як Республіка Корея може позитивно вплинути на розуміння методів ведення економічної політики, що застосовуються у цій країні, та провести аналітичну роботу для вдосконалення своїх економічних моделей.

Ринок страхових послуг в Республіці Корея активно розвивається протягом останніх кількох років. Відзначимо, що починаючи з 2015 р. особливо динамічно зростає ринок послуг пенсійного страхування, що обумовлено, з одного боку, бажанням громадян забезпечити власну пенсію, а з іншого - наміром держави використовувати відповідні механізми стимулювання. Інституційну підтримку отримують нові страхові продукти особистого пенсійного страхування.

Почали здійснювати діяльність страхові агенти, які продають тільки одну спеціалізовану лінійку продуктів з розширеною гарантією, наприклад титульне страхування у брокерів зі страхування нерухомості.

Триває програма підвищення фінансової грамотності населення, яка стартувала в 2002 р., а в 2014 р. Управління фінансового нагляду стало розширювати програму, вводячи відповідні освітні курси в навчальних закладах. Навчальні програми розробляють 49 фінансових інститутів, об'єднаних в «мережу фінансової грамотності». Іншою цільовою аудиторією стали матеріально і соціально незахищені верстви населення з обмеженим доступом до фінансових послуг і знань, для яких передбачена виїзна інформаційно-пояснювальна робота[2].

Також з метою розширення доступу громадян до фінансових послуг був запущений інтернет-сайт, на якому можна отримати інформацію про страхові продукти і порівняти ціни. Незважаючи на скарги користувачів про те, що поки є порівняння тільки на базові страхові продукти, це вже є позитивним кроком для зниження розміру страхових премій для покупців. Крім того, Управління фінансового нагляду (УФН) вживає активні заходи протидії шахрайству в сфері страхування, розгорнута масштабна агітаційно-просвітницька кампанія, яка ставить собі за мету захист споживачів фінансових послуг, в тому числі страхових. Інформація в засобах масової інформації, спеціалізовані брошури націлені на інформування особливо громадян з низьким рівнем доходів і представників малого та середнього бізнесу. Для залучення інвесторів і стимулювання розвитку конкуренції на страховому ринку інформація надається англійською мовою в спеціалізованих прес-релізах, в ЗМІ, в Інтернеті.

В цілому страховий ринок Південної Кореї стає більш конкурентним за рахунок появи в країні нових зарубіжних учасників, зокрема американська компанія Pacific Life Re отримала остаточний дозвіл відкрити в Кореї відділення, а сингапурська компанія Asia Capital Reinsurance Group - попереднє схвалення на відкриття своєї філії[5].

Діяльність учасників страхового ринку і допуск іноземних страхових компаній на південнокорейський ринок регулюється «Законом про страховий бізнес» і «Положенням про договори страхування»[6]. Закон регламентує фінансові вимоги до страхових компаній: розмір статутного капіталу; процедуру аудиту; розмір резервного капіталу, що встановлюється на основі оцінки ризику в об'ємі не менше 100%, тоді як Управління фінансового нагляду рекомендує 150%; необхідність отримання дозволу від УФН для нових страхових продуктів.

Позитивна динаміка південнокорейського страхового ринку досягається переважно за рахунок сегмента страхування життя, на який в 2015 р. доводилося 64,2% зібраних премій[4].

Ще однією тенденцією можна назвати зростання обсягів продажів страхових продуктів через Інтернет: в 2012 р. сума зібраних таким чином премій склала 1,9 трлн вон (1,7 млрд дол.), А в 2015 р. 7,5 трлн вон (6,6 млрд дол.) 21, найбільш частими продуктами, що придбані онлайн, є термінове страхування і страхування на випадок критичних захворювань. Через Інтернет страховальники схильні купувати прості і типові страхові продукти, на які зручно порівнювати ціни, оскільки їх різниця у інших страхових компаніях може досягати 50%. У сегменті перестрахування вихід на ринок нових зарубіжних гравців призведе до загострення конкуренції на внутрішньому ринку і змусить провідні південнокорейські перестраховальні компанії розширювати бізнес шляхом виходу на іноземні ринки[3].

Отже, слід зробити висновок, що відповідно до усього вище зазначеного, основними тенденціями страхового ринку Південної Кореї в даний час є розвиток системи добровільного пенсійного страхування та розширення лінійки відповідних продуктів, збільшення обсягів продажів через Інтернет, оптимізацію тарифів в перестрахованні, зміни в ціновій політиці і, як наслідок, зростання капіталізації ринку в середньостроковій перспективі. Крім цього, вхід українських страхових компаній на корейський ринок може принести користь обом сторонам і буде сприяти укріпленню політично-економічних відносини один з одним.

Література

1. Василенко Л. І., Василенко А. В. Фінанси: Навч.посіб./За ред. Л. І. Василенко. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. — 199 с.
2. Financial Supervisory Service Annual Report 2015. URL: http://english.fss.or.kr/fss/eng/p/publications/ar_list.jsp?bbsid=1289364303986
3. Инновационное развитие. Экономика, интеллектуальные ресурсы, управление знаниями / под ред. Б.З. Мильнера. М.: ИНФРА/М, 2016. С. 127.
2. Коргун І. А., Попова Л. В. /Зовнішньоекономічні фактори в розвитку Республіки Корея — Спб. 2011. - 155 с.
3. Корейський півострів: історія і сучасність. / ред. А. З. Жебін, К. В. Асмолов - М.: ІДВ РАН, 2020. - 456 с.
4. Korean insurers' RBC ratio continues to rise. Insurance Asia News, August 26, 2016. URL: <http://insuranceasianews.com/topics/legal/regulatory/korean/insurers/rbc/ratio/up/for/second/consecutive/quarter/>

МЕДИЧНІ НАУКИ

Байгушева М.В.,

*лікар дерматовенеролог Харківської клінічної лікарні на залізничному транспорті №2 Філії
«Центр охорони здоров'я» Акціонерного товариства «Українська залізниця»*

ПРОФІЛАКТИКА МЕЛАНОМИ ШКІРИ – СТРАТЕГІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Меланома шкіри відноситься до категорії злоякісних новоутворень людини. Вона складає 1-4% у загальній структурі онкологічних захворювань. Захворюваність на меланому шкіри в усьому світі збільшується з кожним роком. Так, у Центральній Європі захворюваність на меланому зросла з 1-3 випадків на 100 000 населення в 1950 р до 40 випадків на 100 000 населення в 2019 році. Аналогічне зростання захворюваності споглядається серед «світлошкірого» населення в усіх країнах світу.

На відміну від підвищення захворюваності, смертність від меланоми поступово виходить на плато, що обумовлено появою нових ефективних методів лікування, які різко збільшили витрати на охорону здоров'я. Уже сьогодні витрати на лікування одного пацієнта при меланомі I і II стадії складають 1200 доларів США, а при III і IV стадії перевищують 80 000 доларів США. Загальні витрати на лікування базальноклітинного і плоскоклітинного раку шкіри в 2010 р в США склали 4,8 млрд. доларів. Очевидно, що більшість країн з економікою, що розвивається, і дефіцитом ресурсів у галузі охорони здоров'я дозволити собі такі витрати не можуть.

Важливою проблемою в онкології стала шкірна токсичність, частота якої різко підвищилася після початку широкого застосування хіміотерапії, таргетних та імунних препаратів. Досить часто дерматологічні ускладнення під час терапії раку стають не лише причиною погіршення якості життя хворих, але й можуть скасувати ефект протипухлинного лікування, та впливати на довгострокову тривалість життя пацієнтів.

Протягом останнього десятиліття продовжують ускладнюватися методи локорегіонарного і хірургічного лікування раку шкіри, змінюються стандарти ад'ювантної і системної терапії меланоми, які залежать від нових молекулярних класифікацій, прогностичних та предиктивних маркерів.

На сьогодні у країнах Євросоюзу існують три моделі надання дерматоонкологічної допомоги хворим на рак шкіри: 1) діагностику і лікування проводять кваліфіковані дерматологи, які мають додаткову онкологічну спеціалізацію і відповідний медичний сертифікат (Німеччина, Франція, Чехія, Сербія); 2) діагностику і лікування пухлин шкіри здійснюють і онкологи, і дерматологи (країни Середземномор'я); 3) діагностику шкірних захворювань проводять дерматологи, хірургічне лікування – хірурги та пластичні хірурги, системну терапію – клінічні онкологи (Великобританія, Скандинавія і більшість країн Східної Європи, включно з Україною).

Особливістю лікування онкодерматологічних хворих в Україні є фрагментований характер допомоги, відсутність комунікації та обміну інформацією між різними фахівцями, використання різних протоколів та настанов, порушення реєстрації пацієнтів, що веде до спотворення державної статистики в Національному канцер-реєстрі. В цілому слід визнати, що медичні установи, які займаються лікуванням раку шкіри в Україні, сьогодні не співпрацюють, а конкурують між собою, збільшуючи обсяг не властивих їм послуг. Це призводить до порушення стандартів і зниження якості надання допомоги пацієнтам.

Серед головних проблем і напрямків розвитку онкодерматолога, яким в нашій країні необхідно приділяти найбільшу увагу, можуть бути зокрема відзначені: 1) первинна профілактика меланоми і раку шкіри (контроль факторів ризику); 2) вторинна профілактика раку шкіри (скринінг і рання діагностика); 3) третинна профілактика пухлин шкіри (профілактика рецидиву, в тому числі за рахунок проведення ад'ювантної терапії); 4) дотримання стандартів хірургічного лікування меланоми і немеланомних пухлин шкіри; 5) доступність сучасної паліативної терапії; 6) організація і ефективне функціонування мультидисциплінарної команди на базі спеціалізованих центрів лікування хворих з пухлинами шкіри; 7) навчання і додаткова спеціалізація; 8) розвиток теледерматології під час пандемії COVID 19.

Оскільки основним фактором ризику розвитку меланоми є надмірне опромінення ультрафіолетом, основні заходи первинної профілактики повинні бути спрямовані на зменшення впливу сонячних променів. Слід розрізняти навмисне і ненавмисне ультрафіолетове опромінення. До першого типу впливу відноситься «загар для засмаги» під відкритими променями сонця як в літній, так і в зимовий час, а також відвідування соляріїв. До ненавмисних опіків шкіри ультрафіолетом відноситься професійне опромінення при тривалій роботі на відкритому сонці, а також випадкові опіки, пов'язані зі способом життя (подорожі, заняття спортом на відкритому повітрі).

Додатковими факторами ризику при надмірному ультрафіолетовому опроміненні є тип шкіри за Фітцпатріком (світла шкіра і схильність до сонячних опіків), фенотипічні особливості шкіри (понад 50 родимок на всьому тілі), сімейна історія меланоми, імунodefіцит, обумовлений імуносупресією після трансплантації кісткового мозку або солідних органів, а також ВІЛ-інфекція.

До коканцерогенів відносяться антибіотики, блокатори β-адренорецепторів, бензодіазепіни і деякі психотропні лікарські засоби, які мають спорідненість до меланіну і підвищують чутливість шкіри до сонячного світла. Коканцерогенними є також нікотин та алкоголь, які підвищують продукцію меланоцитстимулюючого гормону гіпофіза, а також екзогенні та ендогенні гормони у жінок, що викликають гіперпигментацію шкіри на тлі прийому оральних контрацептивів і підвищують ризик розвитку меланоми.

Головною ініціативою служб громадського здоров'я повинні стати заходи щодо обмеження впливу ультрафіолету, особливо в дитячому та підлітковому віці. Це може бути освітня програма, спрямована на батьків і доросле населення, яким слід донести необхідність розумних комбінацій методів захисту, включаючи перебування в тіні, носіння сонцезахисного одягу і сонцезахисних окулярів з фільтром від ультрафіолетових променів, а також регулярне використання сонцезахисних кремів широкого спектру дії з високим SPV, що забезпечують захист від А- і В-променів.

Сучасні сонцезахисні креми повинні відповідати певним вимогам: поглинати промені в широкому діапазоні, бути стійкими до світла, нагрівання, дії води, не проникати через роговий шар шкіри, не викликати роздратування, не бути генотоксичними, канцерогенними і не впливати на репродуктивну систему людини. Однак сонцезахисні креми слід вміти правильно використовувати і знати, що вони є лише допоміжними засобами захисту обмежених непокритих ділянок тіла протягом короткого часу. Необхідно розв'язати помилкові ілюзії, що одне тільки використання сонцезахисних кремів під час прийняття сонячних ванн здатне надійно захистити від розвитку меланоми і немеланомних типів раку шкіри. Завданнями служб громадської охорони здоров'я повинен бути контроль за забезпеченням захисту

дітей від сонця в школах, на ігрових майданчиках, в спортивних спорудах, а також дорослого населення на відкритих робочих місцях в деяких видах виробництва.

Реалізуючи профілактичний захист від надлишкового впливу ультрафіолетового випромінювання, потрібно враховувати, що ультрафіолет має також позитивний вплив на людину, покращуючи настрій, нормалізуючи сон, знімаючи стрес і сезонну депресію, а також підтримуючи синтез вітаміну D, який бере участь у багатьох біохімічних процесах, в тому числі запобігає розвитку раку прямої та ободової кишки.

Попри те що меланома і немеланомні пухлини шкіри відносяться до візуально легкодоступних форм онкології, в Україні більше ніж в половині випадків вони виявляються на пізніх стадіях, що погіршує довгострокові результати і збільшує витрати на лікування.

Що стосується стратегій вторинної профілактики, необхідно зупинитись на скринінгу і ранній діагностиці. Кращою стратегією раннього виявлення меланоми та інших пухлин шкіри є огляд пацієнта досвідченим дерматологом, що використовує звичайні (дерматоскопія) та інноваційні методи діагностики.

Однак слід врахувати, що в жодній з країн Євросоюзу фахівці-дерматологи не займаються скринінгом, оскільки не можуть оглянути два рази в рік не те що всю популяцію, але навіть пацієнтів групи ризику. Як наслідок, найбільш виправдала себе двоступенева модель скринінгу раку шкіри, яка успішно реалізована в Німеччині та у вигляді пілотного проекту з ініціативи кафедри онкології Запорізької медичної академії післядипломної освіти МОЗ України сьогодні впроваджується вітчизняними фахівцями у м. Запоріжжя.

Важливим кроком при реалізації регіональної програми скринінгу є підвищення мотивації населення і обізнаність учасників про особливості онкологічних захворювань шкіри. Для цього необхідно регулярно проводити навчання населення в «школах дерматолога» з демонстрацією фотографій доброякісних, прикордонних і злоякісних уражень шкіри.

Література:

1. Ковалёв А. А., Святенко Т.В. Основные проблемы онкодерматологии в Украине и пути их решения. Здоров'я України. Тематичний номер «Онкологія, Гематологія, Хіміотерапія». №4(65) 2020. С. 13-14.

Зуйко М.В.,
студентка спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія»
Волинського національного університету імені Лесі Українки

РІВЕНЬ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ЗАДОВОЛЕННЯ ЖИТТЯМ ЛЮДЕЙ СТАРШИХ ВІКОВИХ ГРУП

Актуальність. Старіння населення є однією з найбільш характерних ознак сучасності. У 2019 році населення України становило приблизно 44 мільйони, з яких: особи молодше 15-ти років – 15,9 %, 9,5 % – населення віком від 15-ти до 24-ох років, 57,8 % – від 25-ти до 64-ох років, 16,7 % – це від 65-ти років і вище.

За прогнозами середня тривалість життя при народженні буде складати близько 72 років [5]. Разом зі збільшенням частки осіб старших вікових категорій збільшується актуалізація питання їхньої якості життя.

У літніх людей виникає розмаїття безлічі захворювань (поліморбідність), важких душевних переживань, внаслідок чого у них відбувається зміна звичних життєвих стандартів. Взаємовплив усіх факторів змінює класичну клінічну картину захворювань, характер їх перебігу, збільшує кількість ускладнень і тяжкість, погіршує якість життя. Одними з основних чинників, що впливають на задоволеність життям людини та темпи старіння організму, є здоровий спосіб життя та рівень рухової активності людини.

Мета роботи: оцінити рівень рухової активності та задоволення життям людей старших вікових груп.

Методи й організація дослідження. У дослідженні за умови отримання інформованої згоди брало участь 14 людей (7 чоловіків та 7 жінок) віком від 58-ми до 71-го року. Для роботи використовувалось два опитувальники: «Оцінка рухової активності у літніх людей» (Functional mobility assessment in elderly patients (no M.Tinnetti 1986)) [1; 3; 4], «Індекс задоволення життям» (LIFE SATISFACTION INDEX (no D. Wade, 1992)) [1; 2].

Результати дослідження. Оцінка рухової активності у літніх людей в балах висвітлює основні показники, що характеризують стійкість та ходьбу (максимальний для кожного завдання бал відповідає нормі, бал 0 – грубому порушенню), потім підраховуються сумарні бали по субшкалах стійкості (можуть

складати від 0 до 24) і ходьби (від 0 до 16), а також загальний сумарний бал (може складати від 0 до 40). Більш високі сумарні бали свідчать про більш високу збереженість рухової активності [1; 3; 4].

Отримані результати по даному тесту показали, що лише 2 особи (14%) мали нормальну загальну рухову активність, 3 особи (21%) мають легкі порушення рухової активності, 4 особи (29%) помірну і найбільше – 5 осіб (36%) мають значний ступінь порушення загальної рухової активності.

Якщо детальніше розібрати показники жінок та чоловіків окремо, то можна зробити висновок про те, що з жіночого колективу 2 особи (28,5%) із легкими порушеннями рухової активності, 3 особи (43%) мають помірний ступінь порушення загальної рухової активності, 2 особи (28,5%) – значний; з чоловіків: 2 особи (29%) мають нормальну рухову активність, 1 особа (14%) легку ступінь порушення рухової активності, 1 особа (14%) помірну, 3 особи (43%) відзначаються зі значним ступенем порушення загальної рухової активності.

Індекс задоволення життям (Life Satisfaction Index) є одним із найперших інструментів, розроблених для оцінки задоволеності різноманітними сферами життя. Першочергово передбачався до використання серед осіб похилого віку, однак нерідко цю шкалу використовують ширше. Тест є самоопитувальником, заповнення його потребує не більше 10 хвилин. Існує велика кількість варіантів даного опитувальника, проте ми використовували версію D. Wade [1; 2].

З огляду на результати даного опитувальника 5 осіб, з яких двоє людей мають нормальну рухову активність, двоє людей із легкими порушеннями рухової активності і одна людина зі значним ступенем порушення рухової активності задоволені життям (36%); 6 осіб, серед яких одна людина з легкими порушеннями рухової активності, чотири людини із помірною та одна із значним ступенем порушення рухової активності сумніваються у рівні задоволеності своїм життям (43%); 3 особи, які мають значний ступінь порушення рухової активності не задоволені життям (21%).

Виходячи з результатів дослідження, можна зробити наступні *висновки* та *рекомендації*:

- 1) рівень рухової активності у людей літнього віку має безпосередній вплив на задоволення життям;
- 2) збільшення рухової активності допоможе покращити якість життя;
- 3) для пацієнтів геронтологічного профілю рухова активність може включати щоденну ранкову гімнастику, прогулянки на свіжому повітрі, гідрокінезотерапію та плавання, туризм, велотренування та скандинавську ходьбу.

Література:

- 1) Белова А. Н. Шкалы, тесты и опросники в неврологии и нейрохирургии / А. Н. Белова. – Москва: Практическая медицина, 2018. – 693 с., с. 202, 231 – 232.
- 2) Neugarten B. L. The measurement of life satisfaction / B. L. Neugarten, R. J. Havighurst, S. S. Tobin // J. of Gerontology. – 1961. – V.16. – P.134–143.
- 3) Tinetti M. Performance-oriented assessment of mobility problems in elderly patients/ M. Tinetti // J. Am. Geriatr. Soc. – 1986. – Vol.34. P.119–126.
- 4) Tinetti M. Identifying mobility dysfunctions in elderly patients / M. Tinetti, S. Ginter // JAMA. – 1988. – №259. – P.1058.
- 5) World Population Prospects 2019 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://population.un.org/wpp/>.

*Лежененко Н.В., Пастушенко І.Ю.,
студентки кафедри фізичної терапії та ерготерапії
Волинського національного університету ім. Лесі Українки*

РІВЕНЬ ДЕПРЕСІЇ ТА ТРИВОГИ У ГЕРІАТРИЧНИХ ПАЦІЄНТІВ

В останні роки в Україні спостерігається значне зростання кількості пацієнтів різного віку із депресивними розладами. Особливо збільшується рівень депресивності та тривожності у літніх людей. На сьогоднішній день депресивні стани є однією з найважливіших проблем українського суспільства. Ця проблема є надзвичайно актуальною для України у зв'язку з кризою в економіці і політиці, бойовими діями на сході країни, пандемією, невпевненістю людей в завтрашньому дні, збільшенням кількості стресових ситуацій. Сучасний темп життя, перенасичений інформаційно й емоційно, значною мірою

провокує депресивний стан, який викликає перенапруження людської психіки. [2]. За рівнем смертності осіб похилого віку від усіх зовнішніх причин Україна майже не відрізняється від країн ЄС, протеданий показник внаслідок самогубств перевищує такий в ЄС у 1,6 разів, а внаслідок вбивств – більш ніж у 7 разів [1, 3]. Провідною детермінантою суїциду серед людей похилого віку постає соціальна ізоляція: майже половина тих, хто скоює самогубство, живуть самотньо. За даними зарубіжних наукових досліджень, та на думку вітчизняних науковців, депресія є однією з основних причин суїцидальної поведінки [1].

Метою роботи було дослідити рівень депресивності та тривожності гериатричних пацієнтів за госпітальною шкалою тривоги і депресії (HADS).

Методи дослідження. В роботі здійснено аналіз, узагальнення та інтерпретацію даних наукової літератури з теми дослідження. Було проведено опитування гериатричних пацієнтів по госпітальній шкалі тривоги і депресії (HADS). У дослідженні брали участь 10 гериатричних пацієнтів віком від 64 до 90 років. Серед них 4 чоловіки та 6 жінок.

Для дослідження рівня тривожності та депресії в осіб похилого віку було вибрано 10 гериатричних пацієнтів та проведено опитування. Результати опитування визначалися по госпітальній шкалі тривоги і депресії (HADS). Бали підраховувалися окремо за шкалою тривоги (Т) і депресії (Д). Критеріями оцінки даних за HADS є: 0-7 балів – норма; 8-10 балів – субклінічно виражена тривога/депресія; 11 і вище – клінічно виражена тривога/депресія.

Результати дослідження. Рівень тривожності в 2 (20%) пацієнтів знаходився в нормі, в 5 (50%) – субклінічно виражена тривога, в 3 (30%) – клінічно виражена тривога. Рівень депресії в 3 (30%) пацієнтів знаходився в нормі, в 6 (60%) – субклінічно виражена депресія, в 1 (10%) – клінічно виражена депресія.

Під час дослідження було проведено порівняльну характеристику рівня тривожності та депресії між чоловічою та жіночою статтю. Отримали такі результати: в 2 (50%) пацієнтів чоловічої статі рівень тривожності знаходився в нормі, в 1 (25%) – субклінічно виражена тривога, в 1 (25%) – клінічно виражена тривога. Рівень депресії в 1 (25%) пацієнта знаходився в нормі, в 3 (75%) пацієнтів – субклінічно виражена депресія, жодного пацієнта з клінічно вираженою депресією. Серед осіб жіночої статі були отримані такі результати: рівень тривоги знаходився в нормі в 1 (16.7%) пацієнтки, в 4 (66.7%) – субклінічно виражена тривога, в 1 (16.7%) – клінічно виражена тривога. Рівень депресії в 2 (33.3%) пацієнток знаходився в нормі, в 3 (50%) – субклінічно виражена депресія, в 1 (16.7%) – клінічно виражена депресія.

Особливістю депресивних розладів у пацієнтів похилого віку насамперед є підпорогова (субклінічна) виразність симптоматики, що проявляється відсутністю сумного настрою (так звана «депресія без печалі») на тлі відчутної тривоги, безпорадності, ангедонії, вповільнення дій. [4, 6]. Часто фокус зміщується на соматичну та/або когнітивну складові депресивних розладів [5].

Висновки. В ході проведеного опитування гериатричних пацієнтів за госпітальною шкалою тривоги і депресії (HADS) було виявлено, що пацієнти гериатричного віку досить часто відчують тривогу та пригнічення. Порівняльний аналіз результатів між чоловічою та жіночою статтю показав, що жінки більш схильні до відчуття тривожності та депресії. Задля запобігання збільшення рівня тривоги та депресії людей літнього віку під час лікування та фізіотерапевтичних втручань особливу увагу слід приділяти психотерапії та доброзичливому спілкуванню з даним контингентом пацієнтів.

Література:

1. Марута Н.О., Явдак І.О., Череднякова О.С. Система терапії ендогенних депресій із суїцидальним ризиком в осіб похилого віку. Здоров'я України. Тематичний номер «Неврологія. Психіатрія. Психотерапія». 2012, №3 (22), С.22-23.
2. Хаустова Е.А. Психическое здоровье у людей пожилого возраста Мистецтво лікування. 2012, №1 (77), С. 39-43.
3. Чайківська В.В. Пінчук І.Я. Демографічні прогнози для України. Новості медицини і фармації. 2010, № 13-14 (333-334), С. 13-14.
4. Problemsolvingtherapyforthedepression-executivedysfunctions syndromeof late life /AlexopoulosG.S.etal. Int J Geriatr Psychiatry, 2008, Vol. 23 (8), P. 782-788.
5. Association Between Indicators of Disability Burden and Subsequent Depression Among Older Persons / Barry L.C. et al. J Gerontol A BiolSci Med Sci, 2013, Vol. 68 (3), P. 286-292.
6. Quality of life measures for depressed and non-depressed Chinese older people / Chan S.W. et al.Int J Geriatr Psychiatry, 2006, Vol. 21 (11), P. 1086-1092.

ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР І СИМУЛЯЦІЙ У НАВЧАННІ

Комп'ютерна ділова гра – це імітація на комп'ютері реальних ситуацій і процесів, які можуть зустрітись учасникам гри у практичній діяльності. Метою ділової комп'ютерної гри може бути навчання учасників тих чи інших прийомів управління та оптимальних варіантів дій за різних умов. Цей метод навчання є ефективним у навчальному процесі та застосовується у провідних навчальних закладах усього світу.

Активне використання комп'ютерних ігор в українських навчальних закладах безпосередньо пов'язане з необхідністю інтенсифікації навчального процесу, новими підходами до організації самостійної роботи учнів в умовах ринкових перетворень, які чинили вплив і на конкретні процеси у системі освіти.

М. Іванов вважає, що віртуальний ігровий світ являє собою простір для життя і діяльності людини, альтернативний повсякденній дійсності.

Комп'ютерні імітаційні бізнес-ігри уперше з'явилися у 1980-х роках у США. В Україні та на решті пострадянського простору вони набули популярності наприкінці 1990-х - на початку 2000-х років.

Бізнес-симулятори належать до ділових ігор третього покоління, які створені на основі інтелектуальних імітаційних середовищ з відритою архітектурою, що здатна функціонувати у колективному та індивідуальному режимах. Комп'ютерні ділові ігри поділяють на навчальні (використовуються в навчальному процесі під час підготовки фахівців, а також у системі економічної освіти); виробничі (застосовуються для вирішення реальних питань поточної діяльності або розвитку конкретного підприємства); дослідницькі (проводяться в процесі експериментування в управлінні й економіці).

Ігри з категорії «віртуальна реальність» відрізняються від звичайних ігор тим, що являють собою не просту гру, а скоріше віртуальний простір з певними властивостями. Користувач вибирає спосіб віртуального існування, розплачується за віртуальні товари віртуальною валютою, займається продажем, створює навколишній простір і особисті речі. Ігри, розраховані на економічне моделювання, пропонують спробувати управляти цілими економіками, містами, торговими компаніями.

Найвідомішою є програма MEM «Моделювання економіки та менеджменту». У російськомовних джерелах найчастіше вживаються абревіатури «МЭМ», «МЭКОМ». Ядром MEM є американська програма Management and Economic Simulation Exercise (MESE), створена у 1990-х роках компанією Harvard Associates Inc на замовлення американського освітнього товариства Junior Achievement (JA). Автором програми є Білл Гласс. Ця гра використовувалася для навчання школярів у курсі JA «Прикладна економіка».

У подальшому за мотивами MEM було створено бізнес-симулятори.

Окрім відносно простих у користуванні програмних продуктів є і складні версії бізнес-симуляторів. До них належить стратегічна гра «Ніксдорф Дельта», або просто «Дельта».

Отже, комп'ютерні ігри та симуляції активно впроваджуються в освітній процес закладів професійної освіти тому, що створюють умови навчання максимально наближені до виробничих реалій майбутніх фахівців.

Література:

1. Загірняк М.В., Поясок Т.Б. Медіапедагогіка: навчальний посібник для студентів і викладачів вищих навчальних закладів та магістрантів усіх напрямів підготовки. – Харків: ТОВ «ДРУКАРНЯ МАДРИД», 2015. – 356 с.
2. Іванов М. С. Психологія самореалізації особистості в комп'ютерній ігровій діяльності / М. С. Іванов. – Кемерово: Кузбассвузиздат, 2008. – 153 с.
3. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе / Г. И. Щукина. – М.: Просвещение, 1979. – 160 с.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В РЕЖИМІ ПРАЦІ ТА ВІДПОЧИНКУ СТУДЕНТІВ

Фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної і трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами і зміцнення миру.

Діяльність у галузі фізичної культури має і матеріальні, і духовні форми вираження. Впливаючи на біологічну сферу людини комплексом засобів і методів, фізична культура неминуче впливає на інтелектуальну, емоційну, духовну сфери особистості в силу єдності та взаємообумовленості функціонування матеріального і духовного в людині [2, с. 10] .

Слід зазначити, що фізична культура відіграє важливе значення в режимі праці та відпочинку студентів. Згідно з цим положенням, використання засобів фізичної культури для підготовки студентів до майбутньої професії вимагає певного акцентування фізичного виховання до потреб вибраної спеціальності. Ось чому в середніх спеціальних навчальних закладах, зокрема в медичних, велике значення надається професійно-прикладній фізичній підготовці, в основі якої закладено процес розвитку фізичних якостей і оволодіння необхідними руховими навичками. Отже, фізична підготовка є комплексом прикладних знань, фізичних і спеціальних умінь та навичок, які спрямовані на забезпечення ефективної адаптації організму людини до професійної діяльності. Головним завданням щодо підвищення якості підготовки спеціалістів є вдосконалення навчального процесу в медичних навчальних закладах. Однак, повноцінне використання спеціальних знань, професійних навичок можливе тільки при доброму стані здоров'я, високій працездатності спеціалістів, що можуть бути придбаними під час регулярних і спеціально організованих занять з фізичної культури.

Головна мета фізичної підготовки у процесі фізичного виховання студентів полягає у зміцненні здоров'я, підвищенні рівня професійної фізичної і психологічної підготовленості та стійкості організму до різних змін довкілля; формуванні професійно-прикладних навичок та вмінь; вихованні соціальної активності; поглибленні теоретичних знань з фізичного виховання і суміжних наук, що мають професійно-прикладне значення [4, с.20] .

До основних завдань, які вирішуються під час занять з фізичної підготовки слід віднести:

- підвищення морфофункціональних можливостей організму;
- прискорення професійного навчання;
- досягнення високої розумової і фізичної працездатності;
- підвищення ефективності використання засобів фізичної культури та спорту для активного відпочинку і рухової реабілітації;
- запобігання захворювань, що виникають внаслідок гіподинамії та гіпокінезії [1, с. 60] .

Однак, сьогодні форма праці має досить умовний характер, тому що якісним змінам піддається як розумова, так і фізична діяльність. Досить часто ми маємо справу із змішаною формою праці, де ступінь поєднання елементів фізичної і розумової праці може бути різним з одного або іншого боку. Такий характер праці обумовлює справу підбору методів і засобів фізичної культури з метою фізичної підготовки студентів.

Підбираючи засоби фізичної культури для фізичної підготовки, необхідно зважити на умови праці, які складаються з тривалості робочого дня, фізичного і психологічного навантаження. Багаточисленні дослідження навантажень різних виробничих професій показали, що для якісної професійної діяльності необхідне підвищення загальної і спеціальної витривалості фахівців. Зазначимо, що для правильного використання засобів фізичної культури і спорту на виробництві передбачається фізична підготовка у медичних навчальних закладах.

Визначаючи зміст фізичної підготовки, слід зважувати на режим праці та відпочинку. Правильне застосування цих факторів обумовлює ефективність праці й збереження здоров'я працівників [3, с. 36].

Вищезгадане свідчить, що вивчення характеру та умов праці, динаміки працездатності, які супроводжують різні види виробничої діяльності, дозволяє визначити конкретний зміст фізичної підготовки студентів, правильно підібрати методи і засоби фізичної культури та спорту для ефективного використання в майбутній роботі за фахом.

Якщо фізичні вправи в різних видах спорту спрямовані, в основному, на вдосконалення рухових навичок і розвиток рухових якостей, то такі види спорту та їх елементи вже є різновидністю діяльності людини, мають функціональну, поряд з фізичною, направленість і спеціальну обумовленість. При цьому, на

відміну від професійної, спортивна діяльність характеризується різними за тривалістю і навантаженнями ситуаціями, більшим запасом рухових стереотипів з відповідно широким часовим діапазоном реакцій у відповідь, що дозволяє забезпечити кращі можливості для тренування рухових функцій.

Відомо, що розвиток загальної витривалості має найбільше значення для вирішення завдань фізичної підготовки. Використання аеробних можливостей людини забезпечує успіш виконання тривалої роботи помірної інтенсивності, яка частіше спостерігається в умовах виробництва.

Виходячи з різновидів фізичних вправ щодо професійної спрямованості, опираючись на професіограми, кафедра фізичного виховання навчальних закладів повинна самостійно розробити навчальний матеріал, враховуючи пропозиції профільюючих кафедр.

Засоби фізичної культури повинні бути направлені на забезпечення ефективної адаптації організму до складних факторів трудової діяльності підвищення стійкості до мікрокліматичних умов виробництва, розширення арсеналу прикладних рухових координацій тощо [4, с. 54].

Отже, фізична підготовка студентів повинна проходити в умовах, які передбачені програмою з фізичного виховання для середніх спеціальних навчальних закладів, а саме: спеціально організовані навчальні заняття; самостійні заняття фізичною культурою і різними видами спорту; масові оздоровчі фізкультурно-спортивні заходи.

Література:

1. Бальсевич В.К. Физическая культура для всех и для каждого. – М., 1988. – 233 с.
2. Белов Р.А. Самостоятельные занятия студентов физической культурой. – К., 1988. – 120 с.
3. Їльницький В.І., Ясінський Є.А. Фізичне виховання у середніх навчальних закладах. – Тернопіль, 2000. – 148 с.
4. Мурза В.П. Фізичні вправи і здоров'я. – К., 1991. – 97 с.

Онiшко З.С.,

*викладач кафедри психології та педагогіки
НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Через різноманітні виклики сучасного суспільства, основним з яких є пандемія, зумовлена коронавірусною інфекцією Covid-19, особливу роль в навчальному процесі отримало дистанційне навчання, яке стало чи не єдиним способом отримання знань студентами. Дистанційне навчання являє собою сукупність інформаційних і педагогічних технологій цілеспрямованого організованого процесу синхронної та асинхронної інтерактивної взаємодії студентів з викладачами та засобами навчання, інтерактивного до їх розташування у просторі і часі, що реалізується в специфічній дидактичній системі [1]. Дистанційне навчання дає змогу студентам ВНЗ продовжувати навчання навіть за умов, коли контакти з викладачами та доступи до інфраструктури закладів освіти зведені до мінімуму.

Важливого значення за умов дистанційного навчання набуває саме контроль за якістю навчання студентів, оволодіння ними змістом навчання та досягненні заданого (нормативного) рівня підготовки. Питання забезпечення якості освіти при навчанні з використанням дистанційних освітніх технологій є актуальними на сучасному етапі розвитку системи освіти. При цьому поняття якості дистанційного навчання можна розглядати як якість навчального процесу, здійснюваного з технологій дистанційного навчання [2].

Однією з найсуттєвіших вимог дистанційного навчання студентів є саме здійснення оперативного та надійного контролю за їх навчальною діяльністю. Саме тому проблема забезпечення ефективного зворотного зв'язку як засобу отримання інформації, необхідної для ефективного керування дистанційним навчальним процесом набуває надзвичайного значення. Аналіз інформації, отриманої завдяки контролю якості навчання слугує викладачу для подальшого керування навчальним процесом, внесення в нього ряду коректив, наприклад, змін форм і методів педагогічної діяльності.

Ломовцева Н.В. виділяє наступні основні принципи контролю за навчальною діяльністю студентів та учнів, яких необхідно дотримуватися за умов дистанційного навчання: принцип об'єктивності (відкидання будь-якого суб'єктивного фактору з боку викладача); принцип демократичності (забезпечення рівних умов, для всіх, хто проходить контроль); принцип масовості та короткочасності (контроль за допомогою

дистанційних технологій повинен займати якомога менше часу для перевірки значної кількості суб'єктів контролю) [3]. Останній принцип є важливим також з огляду на те, що тривала робота з комп'ютером є шкідливою для здоров'я, а тому масовість та короткочасність контролю зменшує навантаження в першу чергу на викладача, який повинен після проведення онлайн-занять ще й перевіряти роботи студентів.

Крім того, можна виділити ряд вимог до організації контролю в умовах дистанційного навчання. До них належать: систематичність та регулярність контролю; різноманітність форм та методів його проведення; всеохопність – тобто контроль повинен охоплювати всі розділи навчальної програми; врахування індивідуальних особливостей студентів.

За умов дистанційного навчання використовуються різні види контролю: попередній, поточний, рубіжний, підсумковий. Всі вони покликані визначити рівень підготовки студентів на різних етапах навчання.

Серед форм контролю, які застосовуються в дистанційному навчанні можна виокремити наступні: усний, письмовий та тестовий. Доцільно розглянути кожний з них окремо.

Усний контроль навчальної діяльності студентів за допомогою аудіо- та відео-конференцій має як переваги так і недоліки. До позитивних сторін належить в першу чергу те, що за умов прослуховування усної відповіді студента (за умови ввімкненої камери) можна уникнути ситуації, за якої завдання за студента виконує хтось інший. Однак він також має й ряд недоліків. По-перше, створює психічну та фізичну напругу як для студента, так і для викладача, по-друге, є не досить ефективним з огляду співвідношення затрат зусиль та часу; по-третє, під час проведення такої форми контролю часто можливий збій інтернет-зв'язку як у викладача, так і у студентів, або просто поганий аудіо-зв'язок з перебоями, коли погано чути відповіді. Частково недоліки усного контролю можна нівелювати, якщо студентська група є невеликою за кількістю – до 5-7 осіб.

Письмовий контроль може здійснюватися у вигляді написання письмової відповіді на наперед задане питання викладача або написання есе з визначеної викладачем теми, які студент надсилає, наприклад, на електронну пошту викладача, або прикріплює на відповідному ресурсі. Ефективною платформою для проведення такої форми контролю, є, наприклад, Google Classroom, на якій відбувається поширення файлів між педагогами та здобувачами освіти з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпалперовим шляхом.

Перевагами письмового контролю є, по-перше, те, що він знімає психологічну напругу для викладачів та студентів, а також може, за умов, не дуже численної групи студентів, частково зняти фізичну напругу з викладача в процесі перевірки завдань, по-друге, він дозволяє досить швидко перевірити значну кількість студентів. Недоліками письмового контролю є те, що викладач не може контролювати чи студент самостійно виконує завдання, чи користується додатковими матеріалами або консультується з іншими студентами. Часто студенти обмінюються відповідями й викладач має труднощі з оцінювання двох-трьох аналогічних або навіть повністю однакових робіт. Частково це нівелюється за умов надання кожному студенту окремого завдання. Ще одним недоліком може бути те, що студенти часто не вчасно надсилають свої відповіді, апелюючи до того, що не було зв'язку чи були якісь особисті обставини, й тоді викладачу доводиться приймати відповідне рішення.

Тестовий контроль здійснюється шляхом використання тестів з одним або декількома правильними варіантами відповіді, які проводяться в комп'ютерній системі дистанційного курсу. Ефективною платформою для проведення тестів є, наприклад, платформа «Moodle» або робота в сервісі Google, (використання Google-форми). Перевагами тестової форми є, по-перше, можливість автоматизації обробки результатів й практично моментальний зворотний зв'язок. Тестовий контроль дає змогу швидко перевірити значну кількість студентів. Крім того, він повністю позбавлений суб'єктивного фактору при оцінюванні роботи, який часто можливий за умов усного контролю та частково - письмового. Ефективність контролю знань методом тестування визначається якістю тестових завдань. Недоліками тестового контролю, як і за умов письмового, можливість використання студентами допоміжної літератури, консультацій з іншими особами тощо. Частково це можна нівелювати встановивши часовий ліміт на виконання тестового завдання.

Таким чином, можна визначити, що якість контролю за навчальною діяльністю є однією з вимог для ефективного проведення дистанційного навчання. Контроль спрямований на забезпечення зворотного зв'язку, встановлення рівня засвоєння знань студентами на всіх етапах навчання, визначення ефективності навчального процесу і коригування викладачем навчального процесу на основі отриманої інформації. Кожна з форм контролю за навчальною діяльністю студентів у дистанційному навчанні має як переваги, так і недоліки.

Література:

1. Головенкін, В. П. Педагогіка вищої школи : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.
2. Киян, І. В. Оцінка якості педагогічних технологій в системі дистанційного навчання / І. В. Киян // Успіхи сучасного природознавства. – 2012. – № 2. – С. 76–84.
3. Ломовцева Н. В. Контроль учебной деятельности в дистанционном обучении. [Електронний ресурс]. – Код доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontrol-uchebnoy-deyatelnosti-v-distsionnom-obuchenii>

Сахарова О.М.,

*викладач відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського»*

СТАН ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема словникової роботи з дітьми на етапі дошкільного дитинства досліджувалась у різних напрямках багатьма вченими. Зокрема, збагачення словника дітей дошкільного віку (Ю. Аркін, Г. Бавикіна, А. Богуш, В. Гербова, Г. Ляміна, Ю. Ляховська, І. Непомняща, Г. Розенгарт-Пупко та ін.); особливості становлення і розвитку словника дітей впродовж дошкільного дитинства (А. Іваненко, М. Коніна, В. Коник, Н. Кудикіна, Н. Луцан, Ю. Ляховська, Н. Савельєва та ін.).

Серед завдань, що становлять зміст лексичної роботи, А. Богуш виокремлює кількісне накопичення лексики, тобто збагачення лексичного запасу дитини [3, с. 184].

Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови, *збагачення* – дія за значенням збагатити, збагачувати – робити кого-, що-небудь багатшим за складом або змістовнішим, досконалішим [4, с. 439].

Ретельне вивчення стану проблеми збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання в сучасній дошкільній освіті, зокрема рівня реалізації окреслених завдань словникової роботи з молодшими дошкільниками в роботі сучасних закладів дошкільної освіти, та рівня сформованості досліджуваного феномена в дітей вимагає глибокого аналізу.

Завданнями пошуково-розвідувального етапу експерименту були: аналіз навчально-методичних посібників зі словникової роботи в закладах дошкільної освіти, Базового компонента дошкільної освіти, чинних програм, планів роботи вихователів закладів дошкільної освіти, анкетування педагогів і батьків. Ми ставили за мету з'ясувати, яким чином передбачено в практиці роботи закладів дошкільної освіти використання фізичного виховання з метою збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку.

Оскільки дослідження проводилось на основі оволодіння дітьми лексичною компетенцією, вважаємо доречним зупинитися на аналізі змісту Базового компонента дошкільної освіти в Україні та чинних програмах «Дитина» і «Українське дошкільня» [1; 5; 2].

Базовий компонент дошкільної освіти — це Державний стандарт дошкільної освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки України [1, с. 4]. У ньому визначено вимоги до змісту, рівня та обсягу дошкільної освіти, які є основою оцінки певного освітнього рівня, встановлення норм, які узгоджують інтереси дитини й потреби суспільства щодо освіченості особистості.

У Базовому компоненті дошкільної освіти обсяг мовленнєвих компетенцій, якими повинні оволодіти діти, міститься в освітній лінії «Мовлення дитини», яка передбачає засвоєння дитиною культури мовлення та спілкування, елементарних правил користування мовою в різних життєвих ситуаціях. Оволодіння мовою як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найважливішим досягненням дошкільного дитинства. Мова виступає «каналом зв'язку» для одержання інформації з немовних сфер буття, засобом пізнання світу від конкретно-чуттєвого до понятійно-абстрактного. Мовленнєве виховання забезпечує духовно-емоційний розвиток дитини через органічний зв'язок із національним вихованням. Мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку складається з різних видів говоріння та слухання, під час якої формуються мовленнєві вміння і навички [1, с. 7].

Основними показниками лексичної компетенції є: використання в повсякденному житті узагальнених слів різного порядку, стійкими загальноживаними словосполученнями; образність мовлення; за кількістю та якістю характеристикою словник дитини сягає такого рівня, що вона може легко спілкуватися з дорослими і дітьми, підтримувати розмову на будь-яку тему в межах свого розуміння [1, с. 18].

Проаналізуємо зміст Базового компонента дошкільної освіти щодо формування лексичної компетентності молодших дошкільників у процесі фізичного виховання.

В освітній лінії «Мовлення дитини» змістом освіти передбачається словникова робота з дітьми дошкільного віку, де зазначено, що дитина має збагачувати словниковий запас відповідно до всіх освітніх ліній БКДО, зокрема, з освітньої лінії «Особистість дитини». Ця освітня лінія передбачає такі результати освітньої роботи з підрозділу «Здоров'я та фізичний розвиток»: вміння дітей визначати і правильно називати частини тіла та основні органи, їх елементарні функціональні можливості [1, с. 7]. Зміст змістової лінії «Рухова активність та саморегуляція» зазначеного підрозділу передбачає розуміння про власні досягнення в руховій сфері (пластична, виразність, естетика рухів); певний обсяг вмінь дітей в оволодінні основними рухами; виконанні вправ з предметами та без них з різних вихідних положень спрямовує роботу вихователів на підготовку дітей до самостійного застосування рухового досвіду в повсякденному житті, вмінні виявляти вольові зусилля в руховій діяльності [1, с. 8].

Опираючись на запропонований Базовим компонентом дошкільної освіти компетенції, проаналізуємо зміст словникової роботи з дітьми молодшого дошкільного віку в програмах «Українське дошкілля» і «Дитина» [2; 5].

У програмі «Українське дошкілля» словникова робота в розділі «Словникова робота» включає в себе такі освітні завдання: збагачувати словник новими словами, сприяти засвоєнню дітьми раніше невідомим слів і нових значень слів, які є в лексиконі дітей; забезпечувати засвоєння значень слів і їх доречне вживання відповідно до контексту висловлювання, ситуації, в якій відбувається спілкування; активізувати словник застосуванням дітьми слів у різних мовленнєвих ситуаціях; вчити культури мовлення [2, с. 95].

Змістом роботи з дітьми передбачено: знати назви предметів; збагачувати словник дієприкметниками, дієприслівниками, прислівниками; активне вживання в мовленні іменників (назв частин тіла); знати узагальнюючі слова; розуміти і вживати синоніми, омоніми, слова в прямому і переносному значенні; збагачувати словник образними поетично-художніми виразами, порівняннями, фразеологізмами, приказками, прислів'ями, звуконаслідувальними словами; збагачувати словник синонімами, спільнокореневими словами, словами з однаковими суфіксами та префіксами; добирати антоніми; активно вживати слова ввічливості [2, с. 95 - 96].

У розділі «Особистість дитини» не передбачається словникова робота з дітьми молодшого дошкільного віку. Усі завдання розділу спрямовані на виконання рухових дій, загартовуючи процедур, фізкультурно-оздоровчих заходів, рухливих ігор та ігрових вправ, а також вправ спортивного характеру [2, с. 59].

Проте жодною освітньою лінією розділу «Особистість дитини» не передбачено збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку відповідними термінами та його активізація.

У програмі «Дитина» в розділі «Мовлення дитини» підрозділ з формування лексичної компетенції «Слово до слова – зложиться мова» передбачає ті ж завдання словникової роботи, що й програма «Українське дошкілля» [5, с. 68].

В розділі «Здоров'я та фізичний розвиток» зазначеної програми також не передбачається словникова робота за всіма напрямками фізичного виховання дошкільників.

Таким чином, жодна з аналізованих програм не передбачає збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання, що на нашу думку, є суттєвим недоліком діючих програм, оскільки в них не достатньо простежується вплив фізичного виховання на розвиток та збагачення словника дошкільників. Показники, що подаються в кінці розділу програми, також не орієнтують педагогів на поєднання процесу фізичного виховання і мовленнєвого розвитку молодших дошкільників.

Список використаної літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богиніч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сидельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. К.: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовської. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 256 с.
3. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш; заред. А. М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богиніч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

Федорова І.О.,
ас. кафедри анатомії людини,
Єщенко Г.Л.,
студент 1 курсу стоматологічного факультету.
Донецький національний медичний університет.

СУЧАСНЕ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ» В ДНМУ

Сучасні інформаційні технології дають змогу підвищити та вдосконалити ефективність освітнього процесу. Під час реформування освіти у закладах вищої освіти прогресивно розробляється концепція дистанційної освіти (ДО), що передбачає розробку різноманітних технологій, у тому числі технології змішаного навчання. В зв'язку із вимушеним періодом карантину в державі, дистанційна освіта набуває все більшої популярності в Україні.

Під «дистанційним навчанням» В. Ю. Биков та В. М. Кухаренко [1] розуміють форму організації навчального процесу, за якої її активні учасники досягають цілей навчання, здійснюючи навчальну взаємодію принципово й переважно екстериторіально.

Перші кроки до розвитку ДО в Україні були зроблені ще наприкінці 90-х років. У лютому 1998 р. Верховна Рада приймає Закон України «Про національну програму інформатизації» [2], в якому формулюються задачі з інформатизації освіти та визначаються напрямки їх реалізації. Н. В. Морзе визначає інформаційну технологію як сукупність методів, засобів і прийомів, що використовується людьми для реалізації конкретного складного процесу шляхом поділу його на систему послідовних взаємопов'язаних процедур і операцій, які виконуються більш або менш однозначно і мають на меті досягнення високої ефективності в пошуку, накопиченні, опрацюванні, зберіганні, поданні, передаванні даних за допомогою засобів обчислювальної техніки та зв'язку, а також засобів їх раціонального поєднання з процесами опрацювання даних без використання машин [3].

Дистанційна освіта використовується в Донецькому національному медичному університеті (<https://dnmu.edu.ua/dystancziina-osvita/>). На сайті Університету для здобувачів вищої освіти надано Інструкцію для використання ДО та усі рекомендації для використання ДО при навчанні.

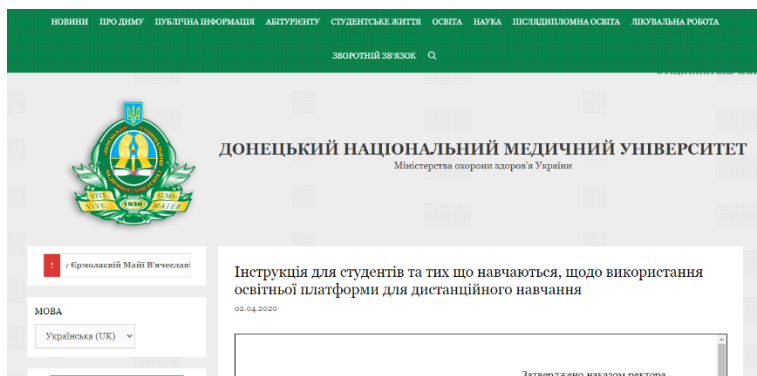


Рисунок 1 – Інтерфейс сторінки ДНМУ з ДО

Дистанційна освіта стоїть поряд із класичною формою здобуття освіти, в нашій державі вона є не альтернативною, а лише однією з допоміжних форм. Хоча перелік її переваг, доведений дослідженнями, досить великий. Серед них можна виділити: - актуальність, що передбачає використання найсучасніших засобів для здобуття інформації, ІКТ та можливостей Інтернету; - порівняно більші обсяги інформації, яку можна отримати в умовах дистанційного навчання у коротші строки; - зручність, за якої кожен студент має можливість обрати власний ритм та режим отримання знань у комфортній для нього обстановці, що сприятливо вплине на сам процес навчання тощо [1; 3].

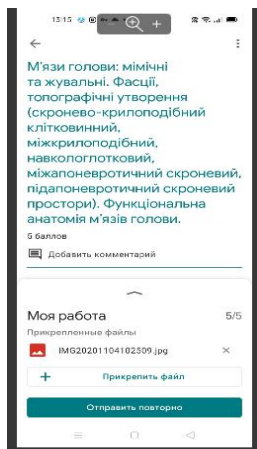


Рисунок 2 – Інтерфейс сторінки з опитування на практичних заняттях з дисципліни «Анатомія людини»

Отже, дистанційне навчання надає здобувачам вищої освіти доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає абсолютно нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення різних професійних навичок, наближення до студентського навчання, а викладачам, в свою чергу, дозволяє реалізовувати абсолютно нові форми і методи навчання із застосування концептуального і математичного моделювання явищ і процесів. Безумовно, як і в кожній формі отримання знань, у дистанційній є і свої недоліки, але їх подолання стає можливим завдяки рокам практичного застосування цієї форми не лише як допоміжної та однієї з побічних, а як можливо рівної класичній формі здобуття освіти.

Література:

1. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / За ред. В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
2. Закон України "Про національну програму інформатизації" про URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.12.2020 р.).
3. Що таке дистанційна освіта: як вона працює? URL: <http://www.vsemisto.info/osvita/2355-sho-take-vyshya-osvita-jak-vona-prazhuje> (дата звернення: 24.12.2020 р.).

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Бугар А.А.,
аспірантка, Національний інститут стратегічних досліджень

ІМІДЖ КРАЇНИ ТА КУЛЬТУРНА ДІПЛОМАТІЯ: ШЛЯХИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНИ В СВІТІ

Привабливий позитивний імідж посідає одне з чільних місць у визначенні авторитету країни, а також є дієвим інструментом реалізації ефективної зовнішньої політики. Він є важливою складовою, що визначає місце держави на міжнародній арені.

Одним з широко цитованих визначень іміджу країни є визначення Котлера, Хайдера та Рейнера, котрі визначають його як «суму переконань та вражень, які люди мають про місце. Імідж представляє собою спрощення великої кількості асоціацій та фрагментів інформації, пов'язаних із місцем. Вони є продуктом розуму, який намагається обробити та відібрати важливу інформацію з величезної кількості даних про місце» [1].

У формуванні позитивного іміджу країни значну роль відіграє дипломатія. Якщо класична дипломатія – царина офіційних представників держав на найвищому рівні, то публічна дипломатія – безпосередньо залучає широке коло стейкхолдерів. Культурна дипломатія, що є складовою публічної

дипломатії, в свою чергу, сприяє розвитку іміджу країни у напрямку транслювання цінностей держави, культури країни у різних її проявах та формах на міжнародну спільноту.

Розуміння структури інформаційного простору та обдумані іміджеві стратегії – вимога сучасності для кожної держави. Необхідність розбудови і підтримки позитивного іміджу країни особливо актуалізується в умовах інформаційних загроз сьогодення. Презентація країни через культуру на міжнародній арені, підсилює інтерес до країни. Окрім цього, культура може бути ключем для розуміння міжнародною спільнотою цінностей країни, кращого розуміння її історичних надбань та історії, сучасних реалій, можливостей та сильних сторін.

Важливий напрямок, в якому Україна може підсилити власний імідж – активне представлення у світі культурної спадщини країни та сучасних культурних надбань. Провідну роль у популяризації української культури та формуванні іміджу України відіграє Український інститут – державна установа, заснована у 2017 році. До завдань інституту, серед інших, входить: підвищення впізнаваності України у світі через поширення знання про Україну, популяризація української мови та культури за кордоном тощо. Серед проєктів, реалізованих Українським інститутом, є розроблення разом з Києво-Могилянською академією та студією онлайн-освіти EdEra першого англomовного онлайн-курсу про Україну – «Ukraine: History, Culture, and Identities» (Україна: історія, культура та ідентичності) [2].

Також, ключовим завданням для покращення іміджу країни та її спроможності протистояти інформаційним загрозам, є необхідність формування власних чітких і зрозумілих для різних аудиторій наративів. Україні необхідно системно розповідати про можливості, що існують в країні та її сильні сторони, що сприятиме формуванню позитивного міжнародного іміджу. Також важливо здійснювати промотування за кордоном українського кіно, літератури, художнього мистецтва, кулінарних надбань тощо та пов'язаних з ними туристичних напрямків.

Стрімкий розвиток цифрових платформ дозволяє державам досягати ширшої аудиторії під час реалізації культурної дипломатії. Завдяки широкому набору соціальних мереж, сьогодні комунікація потребує мінімальних ресурсів. Досягти своєї цільової аудиторії можна завдяки численним каналам, а не лише через публікації й новини в класичних медіа-ресурсах. Важливо також розуміти, що на формування іміджу країни можуть впливати не лише державні інституції, а й неурядові організації, окремі громадяни (відомі спортсмени, митці, актори тощо), діаспора, великою мірою – дипломатичні представництва.

Популяризація власної культури та міжнародна культурна співпраця - потужний інструмент для формування позитивного іміджу країни. Позитивний імідж впливає на місце країни на світовій арені сприяючи успішній міжнародній співпраці та ефективній зовнішній політиці.

Література:

1. Kotler, P., & Gertner, D. (2002). Country as brand, product, and beyond: A place marketing and brand management perspective. *Journal of Brand Management*, 9(4/5), 249–261
2. Перший англomовний онлайн-курс про Україну. Веб-сайт Українського інституту: <<https://ui.org.ua/onlinecourse>>

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 159.9

Zhivaev A.V.,

*student of the Department of Software Engineering,
Supervisor*

Korobkina T.V.

*Professor of the Department of Philosophy, Doctor of Philosophy, Associate Professor
Kharkiv National University of Radio Electronics*

TENDENCY TO LEADERSHIP ON BASIS OF SOCIONICS

The choice of a person for a managerial position is always accompanied by the intention to involve a talented person in the organization of work in a particular institution. Usually, the ability to work and achievements in work become key factors for the promotion of the employee to the manager, but does concentration and accuracy, ie the ability to perform ordinary tasks, correlate with management skills? How to give the right person the right place?

There are created many specially targeted typologies of individuals to answer these questions, we propose to consider a more general theory - socionics, and consider the possibility of its full or partial use in the context of business leadership. The concept makes it possible to classify people according to their characteristics in the perception, processing and delivery of information. Such data are useful in remote areas of interest to which a person is attracted. Thus, the desire and / or ability to manage are caused by the guidelines inherent in the structure of the psyche.

According to the author of socionic thought - Aushra Augustynavychyute, the human psyche differentiates the world into certain components or aspects. And each type of personality receives very differentiated and very well-informed information about some of these aspects, and perceives undifferentiated information about other aspects in a concise form. There are a total of 16 types of IM (Information Metabolism). Some of them better produce some signals from the environment, others - others [1].

Socionic theory is based on the assumption of the existence of the division of the human psyche into four mutually exclusive dichotomies, namely, rationality - irrationality, ethics - logic, intuition - sensory, introversion - extraversion. From the given pairs eight aspects follow, which are also divided according to the last pair into two equal groups: extrovert (black) and introvert (white) aspects, which are formed due to two other categorization criteria, ethics - logic and intuition - sensory. White types of aspects: white ethics, white logic, white sensory, white intuition; black types of aspects: black ethics, black logic, black sensory, black intuition.

Regarding the pair of rationality - irrationality, these units arrange aspects in the scheme of the psyche - Model A - according to a certain algorithm: the rational have the dominant part of the dichotomy ethics - logic takes the first position and forms an aspect according to whether the person is an introvert or extrovert and the dominant part of the ethics-sensory dichotomy occupies the second position and already takes on the color of the opposite verity in the basis - the irrational have the same algorithm, but the dichotomies in it are interchanged. Thus, the first two functions of the Ego block (social-demonstrative, creative block; a means of conscious influence on the world). There are three more blocks: Super-ego (block of the most disturbing functions, the information on which introduces stress), Super-It (block of reflection of an objective picture of a condition of an organism; state of health; block of helplessness, dependence on external objects) and It (block social realization of the organism, physical demonstrative, or practical unit) [2], and each has two functions that carry out the process of processing information on certain aspects, all possible placements of which lead to the existence of sixteen sociotypes in society.

Finding people who are better matches to leader roles plays an important role in business and social processes in general. Leadership is a process of social influence through which a leader receives support from other members of the community to achieve a goal [3]. The leader operates with power, status and influence, concepts that best reflect the essence of management. If you look for compliance with the selected list in the socionic aspects, it will be white logic, black sensory, black intuition.

White logic - the distance between objects, place in space or among other objects, hierarchy; system as the sum of established or constant distances, the system of objective regular relations in nature and society [2]. People who realize this aspect through themselves understand the formal ones best relations and, moreover, seek to gain a high position in the hierarchy, because they feel as various systems are arranged. In particular, the rule applies to types whose first function deals with this aspect, such individuals maintain a social distance, know in which circumstances which model of behavior is the most appropriate, such skills often give potential opportunities to play a leading role, and already manage objects (physical and abstract).

When white logic is processed by a third function, known as painful, from the block of the Super-ego, a situation may arise in which a person under the pressure of social norms begins to pay considerable attention and develop the traits necessary for interaction in the structure. and perhaps strive for leadership. Nevertheless, the greatest thirst is for sociotypes with the processing of white logic in the fifth function, because it is a childhood dream that will never fade. A person is not able to produce quality meaningful information on it, but absorbs anything on the topic. Such a high status is the highest value for such people at the same time with a weak ability to take responsibility, which can be dangerous, for example, in companies producing chemical products, where there is no room for emotions (it should be borne in mind that such sociotypes in the program function is proportional to the aspect of black ethics, ethics of emotions). The sixth function in the Super-It block is similar, but here the inability to take responsibility is the main problem, and the biggest fear is to be humiliated for one's own position in the system, because the sixth function is the most vulnerable, it needs the most positive information for processing.

Leadership is also influenced by the position of black sensory and black intuition. The first one is responsible for the will of man, usually in tandem with physical strength, the ability to mobilize their kinetic energy and assess the potential of others, the second is responsible for the inner content and capabilities of man, ie to see the essence

of the hidden. Both functions are important as tools for spreading influence, through physical force or through classical manipulation, through the vision of the essence of a colleague, competitor, and so on.

Black logic, the opposite aspect to white logic, corresponds to operating with facts and actions in space, ie people for whom the function is relevant, prefer what we mean by work, ie work for work, and responsibility, the desire to gain a high position in hierarchy, at least for types in which processing goes through the first function, is ignored. This does not mean that representatives of the types who value the process are not capable of leadership, just interest, usually no, the information that falls into the eighth function is stressful. But it is not necessary to stigmatize professionals, because people are dedicated to the craft for various reasons, and the desire to become the best often becomes an incentive to work well in various positions.

The logical-sensory introvert stands out most favorably among personality types, its first function processes white logic, which gives, a priori, an understanding of hierarchy, the ability to create their own structures and remake existing ones on their own, thanks to the second function that processes black sensory: formal relations. The argument for pain function is black intuition, which can get in the way, because the vision of prospects is very weak. Although the "Achilles heel" is realized, the emphasis on the problem of age forces a person to self-improvement. Due to rationality and introversion, such people are more likely to improve their intellectual abilities, and therefore learn to calculate events in advance. Under sufficiently favorable conditions, the owners of the described structure of the psyche become classic managers.

The main problem of socionics is the lack of reliable scientific research on the subject, so the existence of such a meaningful concept is perceived by many as skeptical. Of course, official use in practice in HR or related fields is not yet widespread. Exacerbates the situation of mutation of classical theory due to different interpretations of fundamental thought. Therefore, it is not possible to give a completely objective assessment of a particular person's belonging to a type of personality, which still does not reduce the number of supporters of socionics. Often informal, and sometimes formal, finding a type occurs in many organizations.

Thus, socionics provides tools for studying different types of human psyche according to the manner of perception and issuance of facts of objective reality by a person. Based on the derived patterns of behavior, it is possible to draw conclusions about whether the type satisfies the qualities that require the role of leader, leader, as well as any other position. But the use of the theory in business relations, which postulates the innate features and belonging to one of the 16 archetypes of the person must be supported by scientific research, which socionics does not have, and therefore remains at the stage of theory.

References:

1. Аугустинавичюте А. Дуальная природа человека. // «Наука и религия», N 12, 1991, с. 1-3
2. Аугустинавичюте А. Смысловое содержание символов, используемых в соционике // "16", 1990, №3, с. 5—10
3. Chemers M. An integrative theory of leadership. — Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 1997.

Білоус Р.М.,

к. психол. н., доцент кафедри психології, педагогіки та філософії,

Брага С.Ю.,

магістрантка кафедри психології, педагогіки та філософії

Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАТРИМКИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДЛІТКІВ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку психології затримка психічного розвитку розглядається як межовий стан між нормою та патологією; це один із різновидів відхилень у психічному розвитку дітей. Актуальним питанням є характеристика даного феномена та обґрунтування ролі психологічного супроводу дітей з різними формами ЗПР для своєчасної корекції вад розвитку, тому метою даного дослідження є з'ясування теоретичних засад його вивчення. Підлітковий вік характеризується освоєнням дитиною нової соціальної позиції, спричиненою пошуком свого місця в суспільстві, активною рефлексією та швидким розвитком. Підлітки із ЗПР недостатньо спираються в процесі оволодіння знаннями на власний життєвий досвід і не можуть узагальнювати раніше сформульовані уявлення, тому мають значні

утруднення в засвоєнні навчального матеріалу, що посилює необхідність дослідження особливостей їхньої психіки, визначення психолого-педагогічних умов навчання та виховання, проскривання індивідуальної освітньої траєкторії та надання консультативної допомоги батькам та педагогам.

Виклад основного матеріалу. Проблема сутності затримки психічного розвитку була предметом вивчення І. Бека, В. Бондар, Т. Власової, В. Засенка, В. Кащенко, В. Лубовського, В. Синьова, О. Хохліної, М. Шеремет, М. Ярмаченка. Важливість розуміння змісту та особливостей навчання, підготовки до життя дітей з ЗПР висвітлили у своїх роботах О. Бабяк, Т. Білоус, І. Дмитрієва, В. Золотоверх, І. Ковшова, В. Липа, В. Тарасун. Затримку психічного розвитку дітей визначено як відставання від вікової норми, зумовлене порушеннями функціонування центральної нервової системи (мінімальна мозкова дисфункція) та несприятливими умовами виховання й розвитку в ранньому й дошкільному дитинстві, зокрема, емоційно збідненим спілкуванням та дефіцитом інформації. Виникнення даної проблеми зумовлене генетичною схильністю, порушеннями функціонування мозку в період внутрішньоутробного розвитку, ускладненнями при пологах, хронічними захворюваннями в ранньому дитинстві, невідповідними умовами виховання тощо.

Основою дослідження є теоретичні положення Л. Виготського про єдність законів розвитку нормальної й аномальної дитини, закладені в концепції культурно-історичного розвитку психіки [2, с. 14]. Термін «затримка психічного розвитку» був запропонований у 1959 р. Г. Сухаревою, яка вважала затримку психічного розвитку уповільненням нормального темпу психічного дозрівання у порівнянні із віковими нормами. Н. Максимова та О. Мілютіна описали такі її типи, як: гармонічний психофізичний інфантилізм; органічний інфантилізм; церебрально-органічна затримка; соматична затримка; педагогічна та мікросоціальна занедбаність. Гармонічний психофізичний інфантилізм полягає у затримці психічного розвитку конституційного походження, дитина може відставати у зрості та вазі від своїх однолітків; відрізнятися проявом емоцій; мати обмеженість інтересів виключно в ігровій сфері (сюжетно-рольова гра з достатньою творчістю та витримкою); не виявляти зацікавлення до навчально-пізнавальної діяльності; мати недостатню диференційовану самооцінку, дефіцит довільної регуляції діяльності та психічних процесів. Органічний інфантилізм виникає внаслідок органічних уражень, перенесених у ранньому дитинстві. Церебрально-органічна затримка негативно впливає на пізнавальну діяльність людини: спостерігається порушення зорового і слухового сприйняття, труднощі просторової орієнтації, стереотипії при виконанні різних видів діяльності. Педагогічна та мікросоціальна занедбаність зумовлюють відсутність повноцінної соціалізації та індивідуалізації особистості дитини [1].

У школярів із ЗПР (за О. Бабяк) нерозвинутими є внутрішні передумови міжособистісної взаємодії, при цьому когнітивна простота з перевагою афективності, невмінням стати на позицію іншого, зрозуміти його психічний стан при недостатньому рівні мотивації погіршує стосунки з однолітками, ускладнюючи соціальну адаптацію [1]. Загалом психіка дитини у процесі складного розвитку піддається впливові багатьох чинників, ступінь її порушення залежить від своєрідного поєднання несприятливих біологічних, соціальних і психолого-педагогічних факторів.

Висновки. Затримка психічного розвитку є межовим станом між нормою та порушенням онтогенезу, якому властиві певні недоліки інтелектуальної та емоційно-вольової сфер, що виявляється в зниженні навчально-пізнавальної діяльності та соціальної адаптації загалом. Перспективними напрямками подальших досліджень є вивчення чинників затримки психічного розвитку особистості та розробка програми психолого-педагогічного супроводу у підлітковому віці.

Література:

1. Астапов В. М., Микадзе Ю. В. Психодиагностика и коррекция детей с нарушениями и отклонениями развития: Хрестоматия. Питер: Прайм ЕВРОЗНАК; 2008. 341 с.
2. Бабяк О. О. Психологічні особливості міжособистісних стосунків у підлітків із ЗПР // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник [за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупасової]. К., 2011. Випуск 2. С. 6–15.
3. Выготский Л. С. Инструментальный метод в психологии. Москва: Педагогика, 1982. 108 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ПОДРУЖНИМИ ВІДНОСИНАМИ

Анотація: У статті представлено аналіз психологічних чинників міжособистісних стосунків в подружніх парах. Розглядається вплив чинників на рівень задоволеності шлюбними відносинами в сімейних парах.

Ключові слова: психологічні чинники міжособистісних стосунків, задоволеність шлюбними відносинами, самореалізація, самоактуалізація, рольові очікування, стаж подружнього життя.

Summary: The article is devoted to the analysis of psychological factors of interpersonal relationships in married couples. The influence of factors on the level of satisfaction with marital relations in married couples is considered.

Key words: psychological factors of interpersonal relationships, satisfaction with marital relations, self-realization, self-actualization, role expectations, length of marriage.

Сім'я вважається першочерговим та найважливішим компонентом суспільства. Адже саме у родині людина наслідуює національні та культурні цінності, засвоює перші соціальні ролі та розвивається як особистість.

Саме тому на сьогоднішній день проблема побудови гармонічних та щасливих сімейних та шлюбних стосунків є дуже актуальною.

У свою чергу, рівень сімейного благополуччя та гармонійних сімейних стосунків безпосередньо залежить від ступеня задоволеності стосунками подружньої пари.

Психологічні та соціальні дослідження показують, що рівень задоволеності шлюбом може залежати від цілого ряду психологічних та соціальних чинників.

На основі праць науковців: Н. Є. Хлопоніної, Т. В. Андрєєвої, О. А. Карабанової, В. Н. Дружиніна, К. Роджерс та ін., які проводили дослідження впливу психологічних чинників на характер міжособистісних стосунків в подружніх парах, було виділено шість основних психологічних чинників міжособистісних стосунків, які впливають на якість подружніх відносин: самоактуалізація та самореалізація кожного із подружньої пари; соціальні особливості подружньої пари; психологічна готовність до сімейного життя; соціально-психологічна компліментарність подружжя; рольова адекватність; соціальні установки та очікування щодо сімейного життя. Також було встановлено, що кожен з цих чинників по-різному виражений у трьох типах подружньої взаємодії [3, с.29].

Першим чинником є самореалізація та самоактуалізація кожного із подружньої пари. Цей чинник передбачає, що рівень самореалізації і самоактуалізації окремої особистості безпосередньо впливає на особливості міжособистісних стосунків подружньої пари.

Так на думку К. Роджерса, від рівня самоактуалізації особистості залежить особистісна зрілість, а тільки зрілі особи здатні на створення міцних та гармонійних сімейних відносин [6, с.215].

Наступним чинником, який впливає на характер взаємин відносин подружжя, є соціальні особливості подружньої пари. Зазвичай на рівень взаємодії сімейної пари впливає вік кожного із подружжя, рівень заробітку та доходів сім'ї, рівень благополуччя та умови проживання, рівень освіти чоловіка та дружини, відсутність чи наявність дітей, а також їх кількість та загальна кількість років прожитих у шлюбі.

Третім психологічним чинником міжособистісних стосунків в подружніх парах - є готовність до сімейного життя. Даний чинник більше актуальний для подружніх пар з невеликим стажем сумісного життя, і він вказує на рівень готовності молодій парі підтримувати подружні стосунки, вести сумісний побут, нести особисту та спільну відповідальність за подружнє життя, за благополуччя партнера та сім'ї.

Четвертий психологічний чинник особливостей міжособистісних стосунків, це соціально-психологічна компліментарність подружжя.

Цей чинник передбачає високий рівень взаєморозуміння і довіри у шлюбних стосунках. Соціально - психологічна компліментарність виявляється або в тому, що типи міжособистісної взаємодії в стосунках обох партнерів співпадають (коли чоловік і дружина однаково проявляють себе в різних життєвих ситуаціях), або ці типи міжособистісної взаємодії є повністю протилежними, але при цьому компенсують один одного.

Так, наприклад, схильність чоловіків проявляти суперництво у конфліктних ситуаціях повинна компенсуватися схильністю у жінок до компромісів, а прояв жіночої егоїстичності в міжособистісних стосунках має компенсуватися підкорюваністю чоловіка [2, с.131].

П'ятим чинником, що зумовлює міжособистісні стосунки молодої сім'ї, є рольова адекватність шлюбних партнерів. Цей чинник знаходить своє відображення не в закріпленому лідерстві і відповідальності одного із шлюбних партнерів, а саме в розподілі цих лідерських та відповідальних позицій у різних сферах подружнього життя [7, с.16].

Саме стаж сімейного життя є важливим показником адекватного розподілу відповідальності і лідерства у сімейних стосунках, адже у перші роки подружнього життя чоловік та дружина лише звикають адаптуватися один до одного та до спільного подружнього життя, і поступово починає формуватися розподіл ролей, обов'язків та лідерства у певних сферах сімейного життя.

Тобто, чим більший стаж подружнього життя партнерів, тим більш чітка визначеність їхніх ролей та обов'язків.

І останнім із визначених чинників, що впливають на міжособистісні стосунки подружньої пари є специфічність соціально бажаних установок щодо подружнього життя. Соціально бажані установки- це певні уявлення людини про те, як повинні розвиватися ті чи інші аспекти життя, ці уявлення складаються під впливом соціуму [5, с. 116].

Специфіку соціальної установки чоловіків і жінок щодо подружнього життя можуть формувати мотиви вступу в шлюб та вибору партнера.

Науковці виокремлюють низку мотивів вибору шлюбного партнера: почуття кохання, запобігання самотності, вагітність, однакові інтереси та погляди на життя, бажання розділити почуття партнера, випадковість, наявність житла у партнера, матеріальний статок шлюбного партнера [1,с.164].

На думку О.А. Карабанової одним із мотивів створення сім'ї є мотив соціальної відповідальності та обов'язку, який також впливає на формування особливостей соціально-психологічної установки щодо створення сім'ї [4, с.98].

На думку науковців молода сім'я, ґрунтуючись лише на обов'язку перед оточуючими та почутті особистої відповідальності, схильна зберігати свій шлюб.

Це також залежить від специфічності соціально-психологічної установки щодо вступу в шлюб. На цей чинник може впливати профіль типу міжособистісної взаємодії чоловіка та дружини.

Отже, ми розглянули емпіричну модель, яка використовується для дослідження чинників міжособистісних стосунків у подружніх парах. Також, керуючись цією моделлю було визначено певні площини, як основні параметри дослідження чинників, це:площина взаємних відносин подружжя; площина особистісних рис кожного з подружньої пари; площина соціальних виявів подружньої пари.

Під час аналізу сімейних відносин було виокремлено шість психологічних чинників міжособистісних стосунків, які безпосередньо впливають на задоволеність подружніми стосунками, це - самоактуалізація та самореалізація кожного із подружньої пари, соціальні особливості подружньої пари, психологічна готовність до сімейного життя, соціально-психологічна компліментарність подружжя, рольова адекватність та соціальні установки та очікування щодо сімейного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Т.В., Толстова А.В. Темперамент подружжя і сумісність в шлюбі // Освіта і психологія. Тез. науч. конф., 2005.- 436 с.
2. Дружинін В. Н. Психологія сім'ї: 3-є изд. - СПб.: Питер, 2006.- 176 с.
3. Івашенко А. С. Психологічні чинники міжособистісних стосунків у молодих подружніх парах / А. С. Івашенко. // Вісник Національної академії Державної ...автор: АС Івашенко · 2012. - 72 с.
4. Карабанова, О.А. Психология семейных отношений / О.А. Карабанова. – М.: СИОКПП, 2001. – 122с.
5. Пезешкиан Н. Тренинг семейных отношений. 33 и 1 форма партнерства / Носсарт Пезешкиан ; [пер. с нем.]. – 3-е изд. – М. : Институт позитивной психотерапии, 2009. – 288с.
6. Роджерс, К. Шлюб і його альтернативи. Позитивна психологія сімейних відносин / Карл Роджерс; пер. з англ. Е. Г. Разановой. - М.: Етерна, 2006. - 320 с.
7. Хлопоніна Н. Є. Вплив рольових очікувань подружжя на характер сімейного спілкування (Укр. Яз.). Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.05 / Ін-т соц. та політ. психології АПН України. К., 2007. - 16 с.

БЛОГІНГ ЯК ВИД КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Під впливом активної популяризації та використання інформаційних технологій комунікативний простір сучасної студентської молоді категорично інший, аніж був до цього часу. Класично, комунікативним простором вважається складне утворення з певною системою зв'язків. Комунікативний простір – це загальне поняття, що утворюється як результат абстрагування від деяких сутностей, воно відображає фундаментальні та найбільш суттєві відносини в реальному світі і пізнанні. Розуміння комунікативного простору в соціології базується на теорії комунікації Н. Лумана [1] та теорії комунікативної дії Ю. Хабермаса [2]. Комунікативний простір розуміється як середовище, в якому протікають соціальні, культурні, духовні процеси. Більшість соціологів розглядає комунікативний простір як форму соціальної реальності. Поширення в соціології отримав також соціокультурний підхід, в рамках якого термін «комунікативний простір» замінюється поняттям «соціокультурний простір» – специфічна просторово-часова цілісність, що є «результатом генезису і функціонування культури у взаємозв'язку з соціальними параметрами» [3].

Таким чином, ми можемо спостерігати, що комунікативний простір студентської молоді сьогодні цілком інший: він майже повністю залежить від глобальної мережі Інтернет. Кардинальним змінам, які відбуваються в комунікативному просторі сучасного мережевого суспільства, присвячено розділ фундаментального дослідження іспанського соціолога М. Кастельса «Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура». Цей розділ має характерну назву «Простір потоків». Під потоками вчений має на увазі «цілеспрямовані, повторювані, запрограмовані послідовності обмінів і взаємодій між фізично роз'єднаними позиціями, які займають соціальні актори в економічних, політичних і символічних структурах суспільства».

Найяскравішими представниками сучасного мережевого суспільства є студентська молодь. Вітчизняний соціолог Людмила Рубіна визначає студентство як «особливу суспільну групу, основною характеристикою якої є перехідний стан, що виявляється як на соціально-класовому, так і на особовому рівні. Студентство об'єднує молодь приблизно одного віку і однакового рівня освіти, відмінну від інших соціальних груп формами організації життєдіяльності» [4, с. 20]. Канадські соціологи Джекс Хемел, Крістіан Месот і Габріель Дор, вважають, що студентство є найвищою «точкою» молоді в усіх відношеннях. Ми ж вважаємо студентську молодь рушійною силою інформаційного прогресу. Адже це така масова соціальна група, яка створює безкінечний потік комунікації, яка породжує взаємодію і формує нові цінності. Цінності студентської молоді формує інформація, яка їй дається всією соціальною кон'юнктурою, баченням дорослими вітчизняного чи зарубіжного життя. Студентство є специфічною групою молоді, що навчається і володіє притаманними тільки їй рисами. Соціально важливою рисою студентства є також напружений пошук сенсу життя, прагнення до нових ідей і прогресивних перетворень у суспільстві. Саме серед студентів найчастіше виникають і розвиваються різні молодіжні рухи, організації, які мають нагоду стати мейнстримом в тій чи іншій галузі.

Сьогодні однією із найсильніших форм комунікації з молоддю (і між молоддю) є блогінг. Блогінг (від англ. *blogging* – скор. від «*web logging*» – «діяльність, пов'язана з веденням блогу») є феноменом віртуальної комунікації поки що недостатньо досліджений в контексті філософсько-педагогічного пошуку. Основна причина – новизна інтелектуального поля, яке сформувалося чверть століття тому і набуло надзвичайного поширення в останнє десятиріччя. Американський дослідник і один з піонерів блогінгу Д. Гілмор назвав блоги «народною журналістикою, що створюється людьми для людей» [5]. Але для нас важливо відзначити, що блог – це поняття, яке в науці використовується для позначення певного тематичного контенту, який несе в собі сенс і освітню функцію. Блог є видом Інтернет-комунікації. Інтернет-комунікація характеризується такими рисами: 1) поліфонічність: спілкування об'єднує в собі величезну кількість різних типів дискурсу; 2) гіпертекстові та інтерактивні можливості мережі: вони повністю змінюють або вкрай видозмінюють породження і сприйняття тексту; 3) анонімність і дистанційність. Інтернет-комунікація є хвилею новаторства, яку розповсюджує студентська молодь, яка, у свою чергу, є активним ініціатором змін і реформатором ціннісних орієнтацій. Вище описані особливості Інтернет-комунікації впливають на молодь

по-різному, але враховуючи те, що студентська молодь дуже психологічно вразлива, і має приблизно однаке за інтересами коло оточення, - Інтернет-комунікація має характер маніпуляції.

Отже, блогінг має не аби-який вплив на поведінку та свідомість студентської молоді, саме тому маніпулює свідомістю суб'єктів дослідження так, що формує нові ціннісні орієнтації та погляди на соціально-політичне та економічне життя суспільства. Наслідкування поведінки топових блогерів у соціальних мережах також призводить до деструктивних вчинків студентської молоді. Ранне дорослішання, анти-вікові моральні позиції, завищені економічні бажання – негативні наслідки маніпулятивного впливу блогінгу на свідомість молоді через Інтернет-комунікацію. Відмовившись від класичної вербальної комунікації – студентська молодь трансформує своє середовище, тим самим будуючи нові соціальні орієнтири та цілі.

Література:

1. Луман Н. (1995). Что такое коммуникация? [Luman N. What's a communication?] // Социологический журнал, 1995, № 3. С. 114—125.
2. Habermas J. (1981). Theorie des kommunikativen Handelns. Frankfurt/Main: Suhrkamp. Bd. 1—2.
3. Естрина О.В., Дулина Н.В. (2007). Социокультурное пространство: определение понятий [Estrina O.V., Dulina N.V. Socio-cultural space: notions defining] // Человек. Культура. Общество. Волгоград, 2007. Вып. 5. С. 13-15.
4. Рубина Л.Я. Советское студенчество : социол. очерк / Л.Я. Рубина. – М., 1981. – 163 с.
5. Іллюк Н. Блогосфера як прояв «Громадянської», «Громадської», «Народної» журналістики / Н. Іллюк // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Том 25 (64), № 4, Ч. 1. – Симферополь, 2012. – С. 223–229.

Петрова К.О.,

*магістрантка кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти
Запорізького національного університету*

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ІЗ ДІТЬМИ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Проблема трудової міграції українців за кордон на сьогоднішній день не втрачає своєї актуальності, оскільки на тлі привабливих показників економічного розвитку в Україні, реальна кількість вакантних трудових місць є надзвичайно обмеженою. За даними соціологічного моніторингу, який щорічно проводиться Інститутом соціології НАНУ, у 2014 році про свій намір виїхати на роботу за кордон підтвердили 7,4% українців, а у 2018% - вдвічі більше – 14,3 %. У той же час, на думку фахівців, найбільш вірогідною оцінкою чисельності одночасно працюючих за кордоном українців у 2018 році є 3 млн. осіб [1]. За рахунок збільшення кількості бажаючих виїхати на заробітки за кордон, в українському середовищі спостерігається поглиблення нової соціальної проблеми – виховання дітей трудових мігрантів, які залишилися в Україні під наглядом бабусь, дідусів та інших родичів.

Проблема виховання дітей трудових мігрантів полягає у тому, що частіше за все, такі діти отримують мало уваги з боку інших родичів, а тому починають самостійно керувати різними аспектами свого життя. Окрім цього, характерною рисою психологічного стану ДТМ є категорія «втрати». За рахунок вимушеної розлуки зі своїми батьками на досить тривалий час, дитина ніби втрачає батьківську любов, яка частіше за все проявляється у вигляді матеріальних подарунків, а тому дитина замикається в собі та починає віддалятися від соціуму. Серед психологічних проблем, які можуть бути виявлені у ДТМ, можна також відзначити проблеми емоційно-мотиваційної сфери, коли дитина втрачає мотивацію до успішного навчання, починає сприймати навколишні предмети і явища у негативному стані, відчуває емоційну незахищеність та непотрібність, у результаті чого відбувається викривлення власних ціннісних орієнтирів та моральних понять.

Психосоціальна допомога дітям трудових мігрантів може бути надана в умовах освітнього середовища соціальним педагогом та шкільним психологом. Зазвичай, робота із дитиною трудових мігрантів розпочинається зі звернення до соціально-педагогічної служби школи батьків або родичів дитини, класного керівника, вчителя або однокласників. Надалі, організацію роботи соціального педагога із дитиною трудових мігрантів можна поділити на декілька етапів:

- Проведення бесіди із підлітком. Під час спілкування із дитиною, соціальний педагог має торкнутися усіх важливих тем життєдіяльності особи, уважно вислухати його відповіді, встановивши із

ним контакт та проаналізувати його поведінку. За допомогою бесіди можна визначити ставлення дитини до навчання, характер стосунків із однолітками, дослідити ціннісні орієнтири та моральні поняття.

- Організація діагностичного обстеження. Практичний психолог М. Самарська рекомендує використовувати наступні методи діагностичного обстеження: спостереження, тестування, вивчення шкільної документації та проведення опитування дітей [2]. Цей етап, зазвичай, може бути поєднаний із бесідою, у ході якої учень може пройти декілька тестових завдань для більш поглибленого аналізу ситуації соціальним педагогом.

- Наступним етапом роботи соціального педагога із дитиною трудових мігрантів є аналіз отриманих результатів та перевірка правильності отриманих результатів. На цьому етапі, соціальний педагог виділяє характерні особливості поведінки дитини, можливі причини його девіантної поведінки та проводить додаткове спостереження за дитиною під час її роботи у класі або аналізує її поведінку під час перерви [3].

Варто також відзначити, що соціально-психологічна служба школи при організації роботи із дітьми трудових мігрантів для їхньої успішної адаптації в освітньому середовищі, має спланувати психологічну корекційну діяльність. Серед завдань психологічної корекційної роботи соціального педагога А. Колеснік виділяє наступні [2]:

- Необхідність навчити дитину аналізувати та досліджувати ситуації, які можуть бути для неї небезпечними з метою уникнення таких ситуацій у повсякденному житті.

- Показати дитині можливості розширення діапазону її поведінки у складній ситуації. Перш за все, завданням соціального педагога на даному етапі психологічної корекційної роботи є попередити та уникнути можливий депресивний стан, дати зрозуміти, що є безліч можливостей виходу із проблемної точки.

- Сформувані у ДТМ здатність спостереження за ситуацією з іншого боку. У ході виконання такого типу завдання, підліток формує навички аналізу проблемної ситуації, виділяє головні та другорядні фактори або причини, і навіть може дослідити різні шляхи вирішення можливої проблеми [2].

Отже, міграція батьків дитини за кордон у пошуках можливостей гарного заробітку, безумовно, залишає свій вплив на формування майбутньої поведінки особи в умовах соціуму. Дитина, яка відчуває послаблений контроль з боку родичів або недостатню кількість уваги з боку батьків, може поступово стати агресивною, відчуженою, дратівливою та виступати проти загальноприйнятих правил поведінки. У такому випадку, підліток повинен отримати своєчасну ефективну психосоціальну допомогу з боку соціального педагога та/або шкільного психолога. Організація діяльності такої допомоги полягає, перш за все, у проведенні необхідної бесіди з дитиною, проведенні діагностичного обстеження та аналізі відповідних результатів.

Література:

1. Міграція в Україні 2019: цифри і факти. *Міжнародна організація з міграції ООН*. 2019. С. 7-9. URL: https://iom.org.ua/sites/default/files/iom-ukraine_facts-ukr_2019.pdf
2. Вольнова Л.М. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навч. посіб. / за ред. Л.М. Вольнова. Київ. 2012. 275 с.
3. Лукьяненко М.А. Работа социального педагога по адаптации детей-мигрантов к образовательной среде. Символ науки. 2016. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rabota-sotsialnogo-pedagoga-po-adaptatsii-detey-migrantov-k-obrazovatelnoy-srede>
4. Касенова Н.Н. Работа с детьми мигрантов в образовательных организациях : учебнометодическое пособие / Н. Н. Касенова, О. В. Мусатова, Г. К. Джурабаева [и др]. Новосибирск. 2020. 198 с.

Поліщук В.Д.

аспірант

Університету банківської справи

СОЦІАЛЬНІ НЕРІВНОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ: НОВІ ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Класичною тріадою соціальної нерівності є нерівний доступ до слави, влади та багатства – тих фундаментальних благ, яких прагне людина. В кожному суспільстві, які вивчала історія, немає жодного, де б блага розподілялись більш-менш рівномірно та справедливо. Тому нерівність ще з минулих століть надихала революційні маси, виводила їх на вулиці та зіштовхувала класи й верстви в гострих силових протистояннях.

Стрімке економічне зростання та глобалізація, які розпочалися у другій половині XX століття, давали надію на те, що всі соціальні прошарки суспільства отримають доступ до благ, через що нерівність пом'якшуватиметься та перестане бути каталізатором протестних настроїв та агресивних колективних дій. Але цього не відбулось, а майнова нерівність навіть зросла. Через зростання прибутків у світовому масштабі спостерігалась нерівність у процесі їх розподілу. Колосальний розрив у прибутках як між бідними та багатими державами, так і всередині країн постійно фіксується інструментами економічної статистики. Це явище у подальшому лише збільшуватиметься, оскільки прибутки від капіталу та його концентрації набагато випереджають та превалюють над майном, яке накопичується упродовж трудового життя. До того ж фіксується таке явище як спадкоємність капіталу, а це значить, що грошова маса, сконцентрована у невеликого обраного прошарку суспільства, у подальшому не буде розподілена поміж іншими класами, а перейде до такої ж вузької верстви.

Окрім майнової, через всесвітню глобалізацію та інформаційну революцію, виникли нові види соціальних нерівностей. Так, цифрова нерівність спіткала ті прошарки населення, які не мають доступу до віртуальної інформаційної бази. Нерівність мобільності, що звільняє від часу й простору декілька обраних соціальних прошарків, водночас локалізувала та прив'язала до обмеженого простору левову долю інших соціальних верств [1, с.198].

Також на це звернув увагу З.Бауман. «Те, що одні уявляють глобалізацією, для інших перетворюється на локалізацію; для одних – це провісник нової свободи, для інших – несподіваний і жорстокий удар долі. Першорядною серед омріяних цінностей стає мобільність, тобто свобода руху, цей споконвічно дефіцитний і нерівномірно розподілюваний товар швидко перетворюється на головний чинник розшарування нашої пізньосучасної або постсучасної епохи» [2, с. 129].

До нових викликів сучасності можна віднести й такі види соціальних нерівностей як символічна, екологічна, культурна нерівності, нерівність поколінь, стабільності, безпеки та багато інших. Кожна з них до певного моменту може залишатись непомітною, ледве відчутною. Але в той же час, коли їх усвідомлення суспільством набуде великих масштабів, це призведе до виникнення потенційних та реальних конфліктів.

Чи можлива розробка інструментів для ліквідації соціальних нерівностей? Відповідь - ні. Але реально впливати на це явище та контролювати, стримувати його. Для цього проблему соціальних нерівностей слід винести за межі соціологічної та культурологічної наук. Зокрема, економічна наука, яка оперує чіткими кількісними методами, дозволить постійно фіксувати майновий стан та розшарування, діагностувати зміни. Окрім науковців, до вирішення цього питання слід привернути увагу з боку міжнародних організацій, урядів, експертів, політиків тощо.

Література:

1. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / Ульрих Бек. – М., Прогресс-Традиция, 2000. – 198 с.
2. Бауман З. Глобализация, или кому глобализация, а кому локализация. Глобализация: контуры XXI века: реф. сб. / ред. Ю.И. Грицкий. Москва: РАН ИНИОН. Центр социал. научноинформационных исследований, 2002. Ч. 1. С. 129–147.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ

Бурда І.О.,

студентка IV курсу факультету філології та історії,

*Науковий керівник: **Бабачук Ю.М.,***

асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання.

Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ТА ЙОГО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З ФІЗИЧНИМ ЗДОРОВ'ЯМ ЛЮДИНИ

Актуальність даної теми обумовлена тим, що поняття здорового способу життя для сучасного покоління досить відносне. Нові наукові дослідження своїми результатами істотно змінюють складові

цього словосполучення. Під зміни підпадають поняття користі та шкідливості певних видів фізичних навантажень, прийомів у їжу (або відмову від споживання) певних продуктів харчування. Спірним залишається й питання користі загартовування, точніше окремих його методик. Метою дослідження стало виділення основних компонентів корисного оздоровлення дорослої людини та визначення взаємозв'язку між складовими здорового способу життя та їх впливом на фізичне здоров'я людини.

Проблематику здорового способу життя займалися такі дослідники, як В. Солдатенко, Л. Соколенко, О. Свириденко, О. Леонтієва, М. Іщенко та ін. Для різнобічного дослідження проблеми здорового способу життя у науковій роботі були використані праці відомих лікарів, дієтологів, психологів та філософів. Серед них В. Воронкова, Г. Захарова, Т. Сварні, А. Петровський та О. Іллініч.

Здоровий спосіб життя - це окрема система поведінки людини, яка може забезпечити їй фізичне, психічне та соціальне благополуччя. Поняття дбайливого ставлення до власного здоров'я стандартно має в собі наступні складові: правильне харчування, регулярні фізичні вправи, дотримання режиму дня, загартовування, особиста гігієна, позитивні емоції, інтелектуальний розвиток та відмову від шкідливих звичок.

Розберемо питання правильного харчування як складове здорового способу життя. Вплив певних продуктів харчування на життєдіяльність людини науково доведений і не підлягає сумніву. Однак раціон людини протягом життя може змінюватися як факторами соціальними і географічними, так і її конкретними цілями. Так, спортсменам для підвищення маси тіла рекомендують висококалорійну дієту – аби організм, перетравлюючи денний раціон, не тільки поповнював би використані калорії, але й накопичував їх [5]. Ця рекомендація є корисною для лише певної категорії людей, і не підійде як складова здорового способу життя для всіх інших, в особливості для людей з надмірною масою тіла. Отже для кожної людини раціон, відповідно до її цілей може бути різний. Однак основні правила все ж є. Людина обов'язково має споживати воду у великій кількості. Поживні речовини, необхідні людському організму, поділяються на шість основних типів: вуглеводи, білки, жири, вітаміни, мінерали та вода. Правильно харчуватися означає отримувати достатню кількість їжі і приймати все необхідне організму в правильній комбінації [2].

Здоровий спосіб життя характеризується правильним розкладом дня. Все життя людини здійснюється з використанням розподілу часу. Наприклад, система дня студента визначається навчальною програмою навчальних закладів, розклад дня військовослужбовців визначається щоденною діяльністю, затвердженою командувачем військової частини, а система дня робітників визначається початком і кінцем робочого дня. Тому система є сталим режимом людського життя, що включає в себе роботу, харчування, відпочинок та сон. Розумне поєднання роботи та відпочинку забезпечує людям продуктивнішу працю та вищий рівень здоров'я. Весь організм бере участь у діяльності людини. Ритм роботи визначає добовий ритм: через певні години тіло відчуватиме навантаження, що призведе до посилення обміну речовин, посилення кровообігу, а потім відчуття втоми; в інший час, тобто дні, коли навантаження зменшуються, втома, сила та енергія відновляться. Правильно чергування робочого навантаження та відпочинку - основа високої працездатності людини. Найефективніший спосіб відновити працездатність - це активний відпочинок. Чергування видів праці, гармонійне поєднання фізичної та розумової праці, спортивна культура можуть ефективно відновити фізичні сили та енергію. Людині потрібно робити перерву щодня, кожні вихідні тижня, щороку під час регулярних канікул і використовувати вільний час для зміцнення фізичного та психічного здоров'я [4, с. 178].

Говорячи про фізичне здоров'я, слід виділити загартовування. Загартовування – це систематичний вплив на різні фактори людського організму задля посилення його здатності протистояти негативному впливу навколишнього середовища (наприклад, низька температура або висока температура). З його допомогою можна уникнути багатьох хвороб. Особливо виділяють здатність запобігання застуді. Загартовування підвищує тонус центральної нервової системи, покращує кровообіг і нормалізує обмін речовин [3, с. 94].

Мета здорового способу життя – це міцне здоров'я та емоційна рівновага, спокій. Тому складовими дорного способу життя не можна вважати лише фізичні вправи та харчування. Психологічний стан - це стан, який впливає на психологічні і фізіологічні функції людини в процесі важливої соціальної діяльності. Сучасні люди стикаються з багатьма факторами ризику, які шкодять їх нервовій та серцево-судинній системі та знижують опір організму. У той же час організм матиме реакцію на стрес. Наприклад, психічна травма, понесена внаслідок конфлікту, змусить людей вийти з нормального психічного стану, що може призвести до фундаментальних змін та виникненню втоми [1, с. 117]. Стрес - це серія загальних неспецифічних біохімічних, фізіологічних та психологічних реакцій, спричинених аномальними подразниками різного характеру, які можуть призвести до дисфункції органів. Тривалий стрес може призвести до багатьох

психосоматичних захворювань: психозу, неврозу, енцефалопатії, серцево-судинних захворювань, хвороб серця, високого кров'яного тиску, шлунково-кишкових захворювань, зниження імунітету, раку та розвитку алкоголізму, наркоманії та самогубств. Вести здоровий спосіб життя – значить слідкувати і за психічними процесами в своєму організмі [4, с. 220].

Фізична культура є основоположним фактором формування здоров'я людини. Вона має вплив на здатність людини пристосовуватися до раптових та сильних функціональних коливань. У людини в цілому 600 м'язів, і ця потужна система опорно-рухового апарату вимагає постійних тренувань і вправ. Рух м'язів вироблятиме велику кількість нервових імпульсів, ці імпульси передаватимуться в мозок, підтримуватимуть нормальний тонус нервового центру, робитимуть їх повними енергії, зменшуватимуть емоційне навантаження. Люди, які регулярно займаються фізичними вправами, менш схильні до стресів і можуть краще справлятися з тривогою, турботами, депресією, гнівом і страхом. Вони не тільки легше розслабляються, але й знають, як зняти емоційний стрес за допомогою певних вправ. Люди, які регулярно робили фізичні вправи, більш стійкі до захворювань, легше засинають вчасно, краще сплять і вимагають менше сну. Деякі фізіологи вважають, що фізичні вправи щогодини продовжать життя людини на дві-три години. Кожен день розпочинати з зарядки та багато рухатися протягом дня – той мінімум, який необхідна робити людина зі здоровим способом життя [3, с. 101].

Отже, здоровий спосіб життя – це сукупність фізичних та духовних практик, збалансованого раціону та загартованості, які при правильному використанні дають людині відчуття фізичного та психологічного спокою та гармонії. Поняття здорового способу життя набагато ширше, ніж просто відмова від шкідливих звичок, чергування праці та відпочинку, дієта, різноманітні вправи та саморозвиток. Воно також включає стосунки з собою, з іншою людиною та з загальним світом.

Література

1. Воронкова В. Метафізичні виміри людського буття. Проблеми людини на зламі тисячоліть. Запоріжжя, 1999. 345 с.
2. Захарова Г. С. 12 правил здорового питания [Електронний ресурс] 33-я городская студенческая поликлиника. 2020. Режим доступу до ресурсу: <http://www.33gsp.by/zogy/370-12-pravil-zdorovogo-pitaniya>.
3. Ильинич О. Физическая культура студента и жизнь. Москва: Гардарики, 2005. 447 с.
4. Петровський А. В. Загальна психологія. Київ: Просвіта, 1986. 463 с.
5. Сварни Т. Здоровое питание в вопросах и ответах [Електронний ресурс]. 2017. Режим доступу до ресурсу: http://loveread.ec/read_book.php?id=70507&p=1.

Кащенко В.М.,

студентка IV курсу, факультету філології та історії,

*науковий керівник: **Бабачук Ю.М.,***

асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання.

Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Давженка

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Здоровий спосіб життя є поняттям багатозначним та окреслює безліч аспектів життя, та діяльності людини. Спираючись на поширення даного терміну, його можна звести до спільного значення, а саме: здоровий спосіб життя це розумне використання власного потенціалу, дотримання науково обґрунтованих рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я, та інших медичних організацій.

Здоровий спосіб життя заснований на загальних рекомендаціях, щодо необхідності фізичних навантажень, гігієни, правильного харчового раціону, позбавлення від шкідливих звичок та залежностей, таких як куріння, алкоголізм, наркотична та токсична залежності, ігromанія.

Варто відзначити, що останні десятиліття з'явилася велика кількість праць, пов'язаних з вивченням проблем здоров'я та здорового способу життя, які розглядаються у рамках професійної школи, обговорюються загальні питання щодо здорового способу життя студентів. Серед таких доробків варто

виділити праці О. Добромислова, Н. Абаскалова, Н. Агаджанян, та Д. Рижаківа. При розкритті даного питання, доцільно звернути увагу і науково обгрунтовані соціологічні дослідження щодо, впливу різних факторів на формування здорового способу життя студентської молоді, А. Щедрина, В. Пономарів, та Н.А. Русина.

Відмітимо, що для студентського віку (16-21р.) є характерною інтенсивна робота над формування власної особистості. В даний період життя відбувається процес завершення фізичного дозрівання. Характерним є розвиток фізичних потенціалів, таких як максимальна реактивність, оптимальні рівні артеріального тиску та ін. Доцільно згадати і те, що в студентські тобто юнацькі роки відбувається завершення процесу всебічного вдосконалення рухової функції, спостерігається збільшення максимальних показників сили, швидкості, та реакції. Тому для даного періоду життя, обов'язковими є фізична підтримка організму шляхом спортивних навантажень та уникненням шкідливого впливу на нього [2, с. 58–62].

Автори праці “Формування здорового способу життя молоді проблеми і перспективи” О. Яременко та О. Вакуленко стверджують, що одним із найважливіших факторів формування здорового способу життя є : “рухова активність, завдяки котрій людина отримує фізичний розвиток, відновлення сил після фізичних та психічних навантажень” [3, с.65] тобто молода особистість, тонізує організм шляхом власної активності.

В мотивації до здорового способу життя на парах фізичного виховання, доцільним є залучення студентів до обов'язкового зайняття фізичною культурою, важливим буде і залучення науково обгрунтованих методів щодо раціонального режиму праці, харчування, фізичної активності чи відпочинку. Так викладач з багаторічним стажем, майстер спорту України з греко-римської боротьби Є Бублей зазначає, що студенти які постійно відвідують заняття з фізичного виховання, виконують спортивні вправи, та додержуються помірних фізичних навантажень, розвиваються більш гармонійно, у них відбувається розвиток не лише тілесних, але й духовних якостей. В таких студентів формується цільове спрямування до ведення здорового способу життя, а також до активного відпочинку[1].

Для формування цінності здорового способу життя особливо важливим є самостійне заняття фізичними вправами вдома. Зумовлено це тим, що самостійні заняття можуть компенсувати малу кількість годин занять в спортзалі під егідою викладача. До того ж варто наголосити, що самостійні заняття можуть розглядатися як ефективна форма виховання у студента прагнення до здорового способу життя, та тілесного самовдосконалення.

Як ми уже зазначали раніше, в вищих навчальних закладах викладач мотивує студента до ведення здорового способу життя, що зрештою підштовхує до формування інтересу та звички студента до самостійних занять спортом, який можна пояснити значущістю здоров'я, бажанням мати досконале тіло, бути всебічно розвиненим, мати фізичну витривалість, та інші не менш важливі цінності.

Таким чином заняття спортом, є одним з найголовніших факторів ведення здорового способу життя студентом. У вищих навчальних закладах, до ведення здорового способу життя мотивує викладач на заняттях з фізичного виховання. Та варто зауважити, що невід'ємною частиною здорового способу життя все ж, залишається вмотивованість студента, як можливість в подальшому для самореалізації власних потенціалів.

Література:

1. Бублей Є. М. Формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів І-ІІ рівня акредитації [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://osvita.ua/school/lessons_summary/education/38457/
2. Горбаченко К. Мочарський А., Фізична культура як фактор формування здорового способу життя особистості. Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення. 2007 р., с.58–62.
3. Яременко, О. Вакуленко О. Формування здорового способу життя молоді проблеми і перспективи. К.:Український ін-т соціальних досліджень, 2000р., 207с.